

Právo a bezpečnost

OBSAH

PRÁVO A BEZPEČNOST, ČÍSLO 2, ROČNÍK 2023

Editorial

<i>Zdeněk Koudelka</i> Prezidenti a Kosovo	5
---	---

Články

<i>Radoslav Ivančík</i> O úlohe Európskej únie pri zaistovaní bezpečnosti a obrany v Európe	6
--	---

<i>Milan Hodás, Juraj Štorcel</i> Ústavnoprávne aspekty transferového oceňovania	22
---	----

<i>Karel Kubečka, Josef Hrudka</i> Hodnocení organizačních a právních rizik při realizaci práva shromažďovacího	40
--	----

<i>Ivo Svoboda</i> Důsledky evropské integrace pro demokracii	51
--	----

<i>Marie Mašková, Martin Bohman, Oldřich Krulík, Petr Klíma</i> Vztah počasí, registrované kriminality a jiných forem protiprávního jednání	63
--	----

<i>Zdeněk Koudelka</i> Odklad vykonatelnosti a insolvenční řízení	80
--	----

<i>Petr Kolman</i> Právní aspekty odstupného úředníků územně samosprávných celků	85
---	----

Ostatní texty

<i>Zdeněk Koudelka</i> Seminář: Svoboda projevu a po projevu	90
---	----

CONTENT

LAW AND SECURITY, ISSUE 2, YEAR 2023

Editorial

Zdeněk Koudelka
Presidents and Kosovo 5

Articles

Radoslav Ivančík
On the role of the European Union in ensuring security and defense in Europe 6

Milan Hodás, Juraj Štorcel
Constitutional aspects of transfer pricing 22

Karel Kubečka, Josef Hrudka
Evaluation of organizational and legal risks in the implementation of the right of assembly 40

Ivo Svoboda
Consequences of European integration for democracy 51

Marie Mašková, Martin Bohman, Oldřich Krulík, Petr Klíma
The relationship between weather, registered crime and other forms of illegal activity 63

Zdeněk Koudelka
Suspension of enforceability and insolvency proceedings 80

Petr Kolman
Legal aspects of severance pay for officials of territorial self-governing units 85

Other texts

Zdeněk Koudelka
Seminar: Freedom of speech and after speech 90

EDITORIAL

PREZIDENTI A KOSOVO

Prezident Petr Pavel 25. 7. 2023 pověřil prvního velvyslance v Kosovu Bohumila Mazánka. Změnil tak odmítavý postoj našich prezidentů k tomuto státu.

Topolánková vláda uznala v květnu 2008 albánskou Republiku Kosovo, která se odtrhla od Srbska, v rozporu s rozhodnutím OSN, jež i po okupaci Kosova americkými a dalšími armádami potvrdila Kosovo jako součást Srbska. Vláda tak učinila přes nesouhlas prezidenta Václava Klause, který uvedl: *„Velmi jsem nesouhlasil s tím, že Česká republika pod tlakem Evropské unie a ministra Schwarzenberga uznala Kosovo jako samostatný stát. S prezidentem to konzultováno nebylo...“*.

Ústava nedává vládě pravomoc uznávat státy. Uznání jiného státu lze podřadit pod jednání našeho státu navenek, a tak pod pravomoc prezidenta republiky zastupovat stát navenek. Pokud uznání Kosova bylo učiněno vládou bez souhlasu prezidenta republiky, z hlediska vnitrostátního práva bylo učiněno nekompetentním orgánem. To nemění jeho mezinárodněprávní závaznost, neboť předseda vlády i ministr zahraničí mohou zastupovat stát a nelze se dovolávat vnitrostátní neplatnosti jako důvodu neplatnosti mezinárodněprávního jednání státu.

Václav Klaus na krok vlády reagoval nepověřením našeho velvyslance v Kosovu. Vláda sice zřídila v kosovské Prištině velvyslanectví, ale post velvyslance nebyl obsazen. Tento postoj Václava Klause převzal i Miloš Zeman, jenž odmítal přijmout představitele Kosova při setkání se zahraničními diplomaty. Při návštěvě Srbska 30. 1. 2023 prezident Miloš Zeman uvedl: *„Pokud jde o můj názor na Kosovo, vyjádřil jsem ho několikrát a veřejně, takže bych jenom připomněl jednu maličkost. Ani předchozí prezident, ani současný český prezident neudělali nic jiného, než že odmítli jmenovat českého velvyslance v Kosovu.“* Miloš Zeman se Srbsku omluvil za bombardování Jugoslávie letadly USA, Německa a některých dalších států v roce 1999, která využila i náš vzdušný prostor.

Bombardováním Jugoslávie nastal posun v mezinárodním právu. Od tohoto vojenského útoku USA vedla cesta k útoku na Irák a Ukrajinu. USA užily útočnou válku jako nástroj prosazení svých zájmů. Americký příklad povzbudil útočné nálady jiných států.

Od odtržení Kosova za vojenské účasti USA vedla cesta k odtržení Abcházie a Jižní Osetie od Gruzie za vojenské účasti Ruska. Američané se nemohou divit, že se i někdo jiný chová v mezinárodních vztazích jako Američané.

*Zdeněk Koudelka
Předseda Redakční rady*

O ÚLOHE EURÓPSKEJ ÚNIE PRI ZAISTOVANÍ BEZPEČNOSTI A OBRANY V EURÓPE

Radoslav Ivančík

1. ÚVOD

Spoločná bezpečnostná a obranná politika (ďalej len „SBOP“) Európskej únie (ďalej „EÚ“ alebo „Únia“) ktorá je integrálnou súčasťou jej Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (ďalej SZBP“) EÚ¹, predstavuje v súčasnej dobe kontinuálneho zhoršovania globálneho i regionálneho bezpečnostného prostredia, zvyšujúceho sa napätia vo vzťahoch medzi štátmi, predovšetkým medzi veľmocami, a v čase dramatickej zmeny bezpečnostnej situácie v blízkosti hraníc EÚ z dôvodu ruskej agresie na Ukrajine, jednu z najdôležitejších politík EÚ. A hoci boli v rámci nej v ostatných rokoch dosiahnuté určité pokroky, spustené niektoré iniciatívy a zahájené viaceré projekty, napriek tomu sa oblasť zaistovania európskej bezpečnosti a obrany stále borí s množstvom problémov.

Jedným z nástrojov, ktorý by mal pomôcť pohnúť veci vpred a správnym smerom je Strategický kompas² – dokument týkajúci sa úlohy EÚ v oblasti zaistenia európskej bezpečnosti a obrany. Strategický kompas sa pripravoval skoro dva roky a bol takmer kompletne hotový, keď 24. februára 2022 jednotky Ozbromených síl Ruskej federácie vpadli na Ukrajinu. V takýchto prípadoch zväčša prichádzajú do úvahy tri možnosti:

- a) zverejniť text v pripravenom znení, akoby sa nič nestalo;
- b) kompletne prepísať celý text; alebo
- c) vziať podstatné nové veci do úvahy a do úvodu a záveru pridať zopár viet. Tvorcovia strategického kompasu v zásade zvolili poslednú možnosť a oprávnene, prepisovanie by bolo v tomto prípade zbytočné.

Strategický kompas sa totiž na jednej strane zameriava na kompetencie EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany, teda nie primárne na kolektívnu obranu a vojenské odstrašovanie, na ktoré má vojna najpriamejší vplyv a ktoré európske členské štáty naďalej riešia hlavne prostredníctvom Severoatlantickej aliancie (ďalej len „NATO“ alebo „Aliancia“).

¹ Bližšie pozri: ROŽŇÁK, P. 2015. *Mechanismy fungování Evropské unie*. Ostrava : Key Publishing, 2015. 331 s. ISBN 978-80-7418-237-2; KAVAN, Š. – BUZALKA, J. – METEŇKO, J. 2014. *Bezpečnost společnosti v podmínkách Evropské unie*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. 179 s. ISBN 978-80-87472-72-9; alebo BRHLÍKOVÁ, R. 2013. *Politiky Evropské unie po Lisabone*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2013. 326 s. ISBN 978-80-558-0478-1.

² Rada EÚ. 2022. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. In *Council of the European Union*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>>.

Na druhej strane, otázky, na ktoré sa dokument zameriava – najmä krízový manažment, hybridné hrozby a rozvoj vojenských spôsobilostí – sa v dôsledku konfliktu na Ukrajine nestali o nič menej relevantnými – práve naopak. Inými slovami povedané, Strategický kompas má správne znenie a zameranie, ale napriek tomu existuje reálne riziko, že jeho realizácia utrpí, keďže všetku pozornosť pohltia nové obranné iniciatívy v rámci NATO v reakcii na ruskú inváziu. To by bola zásadná chyba, pretože príspevok EÚ k bezpečnosti a obrane európskeho kontinentu je nevyhnutný.

2. STRATEGICKÝ KOMPAS A EURÓPSKY KRÍZOVÝ MANAŽMENT

Strategický kompas sa v kontexte vyššie uvedeného zameriava na vyššiu úroveň krízového manažmentu v náročných prostrediach, pričom sa zaoberá otázkami bezpečnosti a obrany zvažovaním všetkých druhov hrozieb, ktorým môže Únia čeliť. Strategický kompas podporuje víziu, aby Únia bola schopná konať rýchlo a rázne vždy, keď prepukne kríza; ak je to možné, tak s partnermi, ak nie, tak sama. Primárnym cieľom je vytvoriť silnú kapacitu síl rýchleho nasadenia EÚ až do 5 000 vojakov pre rôzne druhy kríz, pripraviť na nasadenie do 30 dní do operácií a misií vedených EÚ 200 plne vybavených expertov, vykonávať pravidelné živé cvičenia na súši aj na mori, zvýšiť vojenskú mobilitu, posilniť vojenské a civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP podporovaním rýchlejšieho a flexibilnejšieho rozhodovacieho procesu róznejším konaním a zabezpečením väčšej finančnej solidarity.³

Strategický kompas potvrdzuje myšlienku, že diplomatické sily a prostriedky Únie musia byť sprevádzané aj adekvátnymi vojenskými silami a prostriedkami. Táto koncepcia vychádza z realistickej a zároveň pesimistickej analýzy povahy hrozieb – od tradičných vojenských hrozieb až po asymetrické a hybridné hrozby, kybernetické útoky a masívne dezinformačné kampane⁴, ktorým musia čeliť všetci aktéri, EÚ a jej členské štáty nevynímajúc.

Koncepcia stavia na nedávno dosiahnutých úspechoch v podobe zahájenia Stálej štruktúrovanej spolupráce⁵ (Permanent Structured Cooperation – PESCO), Koordinovaného ročného hodnotenia

³ Rada EÚ. 2022. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. In *Council of the European Union*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>>.

⁴ Európska komisia. 2016. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC 0018&from=EN>>.

⁵ Stála štruktúrovaná spolupráca (Permanent Structured Cooperation – PESCO), na základe článku 42.6 a Protokolu 10 Zmluvy o Európskej únii, zavedenej Lisabonskou zmluvou v roku 2009, je súčasťou bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie, v ktorej sa 25 z 27 národných ozbrojených síl členských štátov Únie (s výnimkou Dánska a Malty) usiluje o štruktúrálnu integráciu v oblasti budovania obranných spôsobilostí. Spolu s Koordinovaným ročným hodnotením obrany (Coordinated Annual Defense Review - CARD), Európskym obranným fondom (European Defense Fund – EDF) a Spôsobilosťou vojenského plánovania a vedenia (Military Planning and Command Capability – MPCC) tvorí nový komplexný obranný balík pre EÚ. Bližšie pozri: EDA. 2022. Permanent Structured Cooperation. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-\(PESCO\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-(PESCO))>.

obranu⁶ (Coordinated Annual Review on Defence – CARD), vytvorenia Európskeho obranného fondu⁷ (European Defence Fund – EDF) a postupnej konsolidácii Spôsobilosti vojenského plánovania a vedenia (Military Planning and Conduct Capability – MPCC).⁸

Prvkom Strategického kompasu, ktorý vzbudil najväčšiu pozornosť, je Kapacita rýchleho nasadenia EÚ⁹ (EU Rapid Deployment Capacity – RDC), pretože sila schopná vykonávať operácie krízového manažmentu na úrovni 5 000 vojakov je veľmi ambicióznou a hmatateľnou cieľou. Vychádza sa pri ňom z toho, že hoci sa teraz bojuje neďaleko východnej hranice EÚ a konflikt na Ukrajine je prioritou, to ešte neznamená, že ďalšie existujúce a potenciálne bezpečnostné problémy zmiznú. Problémom nie je len východné, ale aj južné krídlo. Obe teritória sú prepojené, pretože Rusko (schované za fasádou Wagnerovej skupiny a jej žoldnierov) vojensky zasiahlo aj v severnej Afrike a na Blízkom východe. Pri pohľade z Moskvy ide o jedno „veľké divadlo“, v ktorom musí byť z jeho pohľadu nevyhnutne zabezpečený ruský vplyv, aby si zachovalo prístup k Stredozemnému moru a aby si vytvorilo základne, z ktorých možno podkopávať európsku a americkú stratégiu.

Ruské zasahovanie však nie je hlavným dôvodom, prečo musí južné krídlo zostať prioritou EÚ na rovnakej úrovni ako východné. Z geopolitického hľadiska je južný breh Stredozemného mora neoddeliteľnou súčasťou zaistenia bezpečnosti európskeho kontinentu. Bezpečnosť európskeho kontinentu jednoducho nemožno zaručiť, pokiaľ nie je južný breh dostatočne stabilný.¹⁰ Vojenská intervencia rozhodne nie je prvým, resp. primárnym nástrojom na dosiahnutie tejto stability, nevyhnutne však môžu opäť nastať situácie, pri ktorých to môže byť jediný spôsob ako zabezpečiť

⁶ Koordinované ročné hodnotenie obrany (Coordinated Annual Review on Defence – CARD) poskytuje prehľad o obrannom prostredí EÚ a uľahčuje spoluprácu identifikáciou príležitostí na spoluprácu. Zakladá sa na preskúmaní obranných plánov členských štátov EÚ a zameriava sa na zlepšenie súdržnosti. Zároveň slúži ako priekopník činností spolupráce v oblasti obrany. Postupom času povedie k postupnej synchronizácii a vzájomnému prispôbovaniu cyklov národného obranného plánovania a postupov rozvoja spôsobilostí. Bližšie pozri: EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-card>>.

⁷ Európsky obranný fond (European Defence Fund – EDF) je súčasťou Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie s cieľom koordinovať a zvyšovať národné investície do obranného výskumu a vývoja a zlepšovať interoperabilitu medzi národnými ozbrojenými silami. Bližšie pozri: EDA. 2022. European Defence Fund. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-edf>>.

⁸ Spôsobilosť vojenského plánovania a vedenia (Military Planning and Conduct Capability – MPCC) bola zriadená s cieľom umožniť EÚ reagovať rýchlejšie, efektívnejšie a účinnejšie ako poskytovateľ bezpečnosti mimo svojich hraníc. MPCC zodpovedá za operačné plánovanie a vedenie nevykonných vojenských misií EÚ. Teraz velí výcvikovým misiám EÚ (EUTM) v Mali, Somálsku a Stredoafrickej republike. Dňa 19. novembra 2018 Rada súhlasila s tým, že MPCC prenesie dodatočnú zodpovednosť, aby bola v prípade potreby pripravená naplánovať a viesť aj jednu výkonnú vojenskú operáciu o veľkosti bojovej skupiny EÚ. Bližšie pozri: EEAS. 2022. Military Planning and Conduct Capability. In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/military-planning-and-conduct-capability-mpcc_en>.

⁹ Kapacita rýchleho nasadenia EÚ (EU Rapid Deployment Capacity – RDC) má poskytnúť Únii vojenskú spôsobilosť, ktorá sa v prípade potreby nasadí v krízových situáciách, a to aj s prihliadnutím na to, že je menej pravdepodobné, že Spojené štáty americké budú v budúcnosti pôsobiť v južnom susedstve Európy. Bližšie pozri: EEAS. 2022. EU Rapid Deployment Capacity. In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-rapid-deployment-capacity_en>.

¹⁰ Bližšie pozri: MACKINDER, H. J. 2020. *The Geographical Pivot of History*. New York: Cosimo Classics, 2020. 24 s. ISBN 978-1-94593-481-0.

obranu európskych záujmov.¹¹ Vzhľadom na to, že je stále menej pravdepodobné, že USA prevezmú vedúcu úlohu pri stabilizácii tejto časti sveta kvôli ich „pivotu do Ázie“¹², Európania budú musieť prevziať zodpovednosť sami a na tento účel je potrebné mať k dispozícii širokú škálu nástrojov, ktorej nevyhnutnou súčasťou musí byť efektívna a nasaditeľná expedičná kapacita minimálne v podobe RDC.

V Strategickom kompase sa uvádza, že RDC bude pozostávať z podstatne upravených bojových skupín EÚ (EU Battlegroups)¹³ a vopred určených vojenských síl a spôsobilostí členských štátov. Existujúci systém bojových skupín umožňuje členským štátom vytvoriť dve mnohonárodné zoskupenia na rotačnom základe, pričom každých šesť mesiacov sú v pohotovosti nové bojové skupiny. Podľa dokumentu sa zdá, že hlavná úprava spočíva v tom, že bojové skupiny budú odteraz v pohotovosti jeden rok a nie jeden semester. Strategický kompas tiež zdôrazňuje strategické prostriedky potrebné na ich nasadenie, ale tie už boli súčasťou predchádzajúceho konceptu bojových skupín. Členské štáty Únie však mali ťažkosti s ich poskytovaním.

Hlavné problémy týkajúce sa bojových skupín tak zostávajú aj naďalej rovnaké. Únia skladajúca sa z 27 členských štátov má síce pohotovostné sily, ktoré tvoria jednotky vyčlenené niektorými členskými štátmi, ale v prípade krízy sú to práve tie členské štáty, ktoré v danom čase vyčleňujú svoje jednotky, ktoré rozhodujú o tom, či nasadiť alebo nenasadiť tieto nimi vyčlenené jednotky, a nie EÚ. Navyše, bojová skupina postavená na jedinom bojovom prápore môže zmysluplným spôsobom zasiahnuť len v niekoľkých veľmi špecifických situáciách.

Bojové skupiny sú navyše dočasné formácie, pretože po pohotovostnom období je bojová skupina rozpustená, takže skúsenosti sa zúročujú len veľmi málo alebo vôbec. Napriek týmto dobre známym nedostatkom, ktoré znamenajú, že bojové skupiny pravdepodobne nikdy nebudú funkčné, tento koncept nebol zamietnutý a nahradený iným, pretože mnohé členské štáty trvali na ich zachovaní. To sa však môže ukázať ako problematické pre implementáciu RDC, ktorá môže byť vytvorená len na základe vopred určených a vyčlenených národných spôsobilostí.

Keďže EÚ predpokladá vykonávať operácie krízového manažmentu s 5 000 vojakmi, RDC v skutočnosti potrebuje súbor brigád, nie bojové skupiny. Každý z členských štátov by mal preto

¹¹ WILÉN, N. – WILLIAMS, P. D. 2022. What Are the International Military Options for the Sahel? In *IPI Global Observatory*, 2022. [online] [cit. 06-12-2022] Dostupné na internete: <<https://theglobalobservatory.org/2022/04/what-are-the-international-military-options-for-the-sahel/>>.

¹² BLACKWILL, R. D. 2020. The U.S. Pivot to Asia and American Grand Strategy. In *Council on Foreign Relations*, 2018. [online] [cit. 06-12-2022] Dostupné na: <<https://www.cfr.org/project/us-pivot-asia-and-american-grand-strategy>>.

¹³ Bojové skupiny EÚ (EU Battlegroups) sú mnohonárodné vojenské jednotky, z ktorých každá zvyčajne pozostáva z 1 500 osôb. Tvoria neoddeliteľnú súčasť schopnosti rýchlej vojenskej reakcie EÚ reagovať na vznikajúce krízy a konflikty na celom svete. Ako každé rozhodnutie týkajúce sa SBOP EÚ aj ich nasadenie podlieha jednomyselnému rozhodnutiu Rady EÚ. Hoci bojové skupiny sú plne funkčné už od roku 2007 a preukázali svoju hodnotu ako nástroj obrannej spolupráce a transformácie, problémy súvisiace s politickou vôľou, použiteľnosťou a finančnou solidaritou dosiaľ zabránili ich nasadeniu. V posledných mesiacoch sa však dosiahol veľký pokrok v prekonaní týchto prekážok, čo dáva bojovým skupinám nový impulz a relevantnosť. Bližšie pozri: EEAS. 2022. EU Battlegroups. In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 09-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/factsheet_battlegroups.pdf>.

identifikovať národnú brigádu schopnú nasadenia do expedičných operácií a natrvalo tieto brigády zaradiť do mnohonárodnej divízie alebo mnohonárodného zboru.¹⁴ Tieto brigády by potom mali spoločne organizovať pravidelné cvičenia. Postupom času by mohli byť doktríny a vybavenie medzi brigádami harmonizované, aby sa dosiahla tak potrebná interoperabilita. Mnohé jednotlivé brigády, najmä tie z menších členských štátov Únie totiž nedisponujú všetkými potrebnými spôsobilosťami bojového zabezpečenia a bojovej podpory. Kombinácia združovania prostriedkov medzi zúčastnené členské štáty by mohla zabezpečiť doplnenie v súčasnosti nedostatkových spôsobilostí na úrovni divízie alebo zboru. Zároveň by sa v prospech divízie/zboru mali dobudovať spoločné prostriedky (napríklad strategická preprava), čím by vznikol súbor interoperabilných expedičných brigád. Tie by neboli v pohotovosti, ale vo vysokom stupni pripravenosti, pričom by sa z nich dala generovať sila „ušitá“ na mieru pre konkrétnu operáciu. Čím vyšší bude počet členských štátov, ktoré sa do schémy zaviazu prispieť brigádou, tým je pravdepodobnejšie, že koalícia ochotných bude pripravená konať v prípade krízy. Podobný scenár by sa dal aplikovať aj na námorné a vzdušné sily, čo Strategický kompas správne zdôrazňuje. Národnými príspevkami by potom boli fregaty a eskadry.¹⁵

O takomto modeli sa v skutočnosti už nejaký čas na úrovni EÚ aj uvažuje, a to v podobe vytvorenia Jadra operácie reakcie na krízu (Crisis Response Operation Core – CROC) – jedného z projektov v rámci Stálej štruktúrovanej spolupráce. CROC je aktuálne vlajkovou loďou obranného projektu EÚ, nakoľko by mal prispieť k vytvoreniu širokospektrálneho balíka síl na urýchlenie poskytovania vojenských síl a spôsobilostí v rámci krízového manažmentu EÚ. Namiesto vytvorenia stálej jednotky projekt zahŕňa vytvorenie konkrétneho katalógu prvkov vojenských síl, ktorý by urýchlil vytvorenie síl, keď sa Únia rozhodne spustiť operáciu.

Projekt je zameraný na pevninu a jeho vysoko ambicióznym cieľom je vytvoriť silu v počte 60 000 vojakov z prispievajúcich členských štátov. Hoci nezriaďuje žiadnu formu európskej armády¹⁶, predpokladá nasaditeľné interoperabilné sily pod jednotným velením. CROC by mal zlepšiť schopnosti EÚ v oblasti krízového manažmentu zlepšením pripravenosti na vytváranie síl, ochoty a záväzku členských štátov Únie konať a zapájať sa do operácií a misií vedených v rámci SBOP. Postupne by mal vyplniť medzeru medzi bojovými skupinami EÚ a najvyššou úrovňou ambícií v rámci globálnej stratégie EÚ.¹⁷

¹⁴ BISCOP, S. 2020. Battalions to Brigades: The Future of European Defence. In *Survival*, 2020, roč. 62, č. 5, s. 105-118. ISSN 1468-2699.

¹⁵ Rada EÚ. 2022. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. In *Council of the European Union*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>>.

¹⁶ Bližšie pozri: NOVÁKOVÁ, D. 2020. Vízia spoločnej európskej armády. In *Bezpečnostné fórum 2020 – zborník vedeckých prác z 13. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Interpolis, 2020, roč. 13, s. 198-204. ISBN 978-80-973394-2-5; alebo NOVÁKOVÁ, D. 2021. Is the Idea of Common European Army Strengthening the Security. In *Security Dimensions*, 2021, č. 36, s. 124-136. ISSN 2353-7000.

¹⁷ EU. 2022. EUFOR Crisis Response Operation Core (EUFOR CROC). In *Permanent Structured Cooperation (PESCO) Projects*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.pesco.europa.eu/project/eufor-crisis-response-operation-core/>>.

Žiaľ, v tejto súvislosti je nutné konštatovať, že vlastná kapacita MPCC je obmedzená, pretože členské štáty nevysielajú dostatočný počet vojenského personálu na obsadenie všetkých postov. Navyše, Únia nemá ani vlastnú zabezpečenú komunikačnú infraštruktúru. Z toho dôvodu, alebo aj napriek tomu, ako je to aktuálne nakonfigurované, MPCC môže spustiť nanajvýš jednu operáciu veľkosti bojovej skupiny. Spustenie RDC si preto nutne vyžaduje buď modernizáciu MPCC, alebo nájdenie iného miesta velenia. Existujúce veliteľstvo Eurocorps¹⁸ v Štrasburgu by mohlo byť na to vhodné, pretože sa vycvičilo práve na túto úlohu, t. j. na vedenie rozsiahlych expedičných operácií. Reálne by to mohlo dať Eurocorpsu aj nový zmysel, pretože vo svojej 30-ročnej histórii bol použitý len veľmi zriedkavo.

Velenie a riadenie je neodmysliteľne spojené aj s diskusiou o rozhodovaní a dlhodobými návrhmi na zavedenie väčšej flexibility, nakoľko všetky rozhodnutia týkajúce sa spustenia operácií a misií EÚ si vyžadujú jednomyseľnosť. Členské štáty Únie v tejto súvislosti už nejaký čas diskutujú o uplatňovaní článku 44 Zmluvy o EÚ, ktorý umožňuje Rade EÚ poveriť vykonaním operácie skupinu schopných a ochotných členských štátov.¹⁹

Zatiaľ sa však zdá, že konsenzus je ďaleko, keďže niekoľko členských štátov stále nie je ochotných vzdať sa jednomyseľnosti pri všetkých rozhodnutiach. V praxi sa preto zdá viac pravdepodobné, že mnohé operácie, najmä tie, ktoré zahŕňajú reálny boj, sa uskutočnia mimo rámca EÚ, ako je to trendom už dve desaťročia.

3. ROZVOJ VOJENSKÝCH SPÔSOBILOSTÍ EURÓPSKEJ ÚNIE

V rámci kapitoly „Investovanie“ sa Strategický kompas zaoberá rozvojom spôsobilostí vo všeobecnosti a stanovuje priority pre investície. Nie je to prvýkrát, čo EÚ vytvorila takýto zoznam. Ciele Vojenského štábu EÚ²⁰ (EU Military Staff – EUMS) v oblasti spôsobilostí, Plán rozvoja

¹⁸ Eurocorps je mnohonárodný integrovaný zbor, ktorý sa skladá z približne 60 000 vojakov z armád Belgicka, Francúzska, Nemecka a Španielska. Vznikol v roku 1992 na základe dohody Francúzska a Nemecka. Hlavné sídlo je v Štrasburgu. Medzi jednotky zboru patrí nemecko-francúzska brigáda, ktorá sa zúčastnila misií v Bosne a Hercegovine a v Afganistane. Eurocorps môže plniť úlohy v prospech EÚ aj NATO, ktoré ho v roku 2002 certifikovalo ako jedno zo svojich deviatich pozemných veliteľstiev s vysokou pripravenosťou (HRF (L) HQ). Bližšie pozri: Eurocorps. 2022. Eurocorps – A Force for EU and NATO. In *Eurocorps*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.eurocorps.org/about-us/a-force-for-the-eu-nato/>>.

¹⁹ Článok 44 Zmluvy o EÚ, § 1: V rámci rozhodnutí prijatých v súlade s článkom 43 môže Rada poveriť vykonaním operácie skupinu členských štátov, ktoré sú ochotné a majú potrebné spôsobilosti pre takúto operáciu. Tieto členské štáty sa v spojení s vysokým predstaviteľom Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku medzi sebou dohodnú na riadení operácie. Článok 44 Zmluvy o EÚ, § 2: Členské štáty, ktoré sa zúčastňujú na operácii, pravidelne informujú Radu o jej pokroku z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť iného členského štátu. Tieto štáty bezodkladne informujú Radu, ak by dokončenie operácie malo závažné dôsledky alebo ak by si vyžadovalo zmenu cieľa, rozsahu a podmienok určených pre operáciu v rozhodnutiach uvedených v odseku 1. V takýchto prípadoch Rada prijme potrebné rozhodnutia. Bližšie pozri: EU. 2012. Consolidated Version of Treaty on European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2012. [online] [cit. 12-12-2022] Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140_bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF>.

²⁰ Bližšie pozri: EEAS. 2022. The European Union Military Staff (EUMS). In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-military-staff-eums_en>.

spôsobilostí²¹ (Capability Development Plan – CDP) Európskej obrannej agentúry²² (European Defence Agency – EDA), Koordinovaný ročný prehľad o obrane²³ (Coordinated Annual Review on Defence – CARD), Európsky obranný fond²⁴ (European Defence Fund – EDF) a teraz aj Strategický kompas predstavujú vlastný súbor priorít. Tieto zoznamy sa žiaľ do značnej miery prekrývajú, pretože členské štáty EÚ sa ochotne zapisujú do týchto zoznamov s plným úmyslom nebrániť ostatným 26 členským štátom v ich konaní – ale nie nevyhnutne, aby tak urobili samé.

Dnes, v čase konfliktu odohrávajúceho sa na hraniciach Únie, kontinuálneho zhoršovania bezpečnostného prostredia a zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie v bližšom aj vzdialenejšom okolí európskeho teritória však prestáva akákoľvek sranda. Je potrebné, aby si členské štáty konečne vybrali zo všetkých týchto zoznamov a rozhodli sa nielen do akých odvetví a technológií, ale aj do akých spôsobilostí budú investovať. Aby sa zabezpečilo plnenie priorít Strategického kompasu, ako sú napríklad bojový tank alebo bojový vzdušný systém novej generácie, musí sa k nim teraz zaviazat' dostatočný počet členských štátov, vyčleniť na ne nevyhnutné zdroje a oznámiť, koľko tankov, lietadiel alebo bezpilotných prostriedkov majú v úmysle obstarat', aby sa vytvorila konkrétna vojenská spôsobilosť.

Pozornosť by sa pritom nemala klásť len na „klasické“ vojenské spôsobilosti, ale aj na oblasti, ako je vesmír a kybernetika, ako sa správne poukazuje v dokumente. Zdroje dostupné prostredníctvom EDF by mali byť sústredené a zamerané na kľúčové priority.

EDF ako forma spoločného financovania predstavuje najlepší spôsob, ako zabezpečiť, aby členské štáty EÚ investovali v kolektívnom záujme, a to sústredením prostriedkov na prioritné nedostatky v spôsobilostiach pre celý rad úloh vrátane kolektívnej obrany. EDF pritom nie je nijako obmedzený len na spôsobilosti potrebné pre operácie krízového manažmentu v rámci SBOP, môže sa použiť na investovanie do celej škály vojenských spôsobilostí, vrátane tých, ktoré sú potrebné na teritoriálnu obranu členských štátov EÚ.

Európska komisia tiež navrhla nový nástroj pre spoločné obstarávanie – Posilnenie európskeho obranného priemyslu prostredníctvom zákona o spoločnom obstarávaní (European Defence Industry Reinforcement through Common Procurement Act – EDIRPA). Komisia tým na základe spoločného oznámenia o nedostatkoch v oblasti investícií do obrany z mája 2022²⁵ plní svoj záväzok vytvoriť

²¹ Bližšie pozri: EDA. 2022. Capability Development Plan. In European Defence Agency, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/all-activities/activities-search/capability-development-plan>>.

²² Bližšie pozri: EDA. 2022. European Defence Agency. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/home>>.

²³ Bližšie pozri: EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.

²⁴ Bližšie pozri: EDA. 2022. European Defence Fund. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-\(edf\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-(edf))>.

²⁵ ESO. 2022. Joint Communication on the Defence Investment Gaps Analysis and Way Forward. In *European Sources Online*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na: <<https://www.europeansources.info/record/joint-communication-on-the-defence-investment-gaps-analysis-and-way-forward/>>.

krátkodobý nástroj EÚ na posilnenie kapacít európskeho obranného priemyslu prostredníctvom spoločného obstarávania členských štátov EÚ. Nástroj, ktorý reaguje na požiadavku Európskej rady, je zameraný na riešenie najnaliehavejších a najkritickejších potrieb obranných produktov, ktoré vyplývajú z ruskej agresie proti Ukrajine. Komisia navrhuje vyčleniť 500 miliónov EUR z rozpočtu EÚ na roky 2022 až 2024. Nástroj bude v duchu solidarity motivovať členské štáty k spoločnému obstarávaniu a uľahčí prístup všetkým členským štátom k naliehavo potrebným obranným produktom.²⁶

Cieľom je povzbudiť členské štáty Únie k tomu, aby v rámci budovania svojich vojenských spôsobilostí zvyšovali interoperabilitu, získavali rovnaké vybavenie, či už bežne dostupné v rámci krátkodobých projektov, alebo v rámci dlhodobých investičných projektov s využitím financovania cestou EDF. Zároveň aby nmodernizovali iba svoje národné sily, ale budovali mnohonárodné formácie (rovnako ako v prípade RDC). Najmä v oblastiach, do ktorých mnohé členské štáty práve vstúpili alebo do ktorých sa chystajú vstúpiť, by bolo v súčasnej situácii zbytočné znova vytvárať množstvo samostatných národných spôsobilostí. Členské štáty by mali preto už od začiatku konfigurovať vojenské spôsobilosti ako národné stavebné kamene mnohonárodnej formácie.

V súčasnej situácii ruská agresia proti Ukrajine ešte zvýšila naliehavosť investičných potrieb. Mnohé členské štáty totiž darovali Ukrajine vojenskú techniku, zbrane a strelivo zo svojich zásob. Čím dlhšie vojna trvá, tým väčšie je riziko eskalácie aj za hranicami Ukrajiny. Zvýšenie úrovne vojenských spôsobilostí ozbrojených síl členských štátov Únie sa preto stalo jednou z najnaliehavejších potrieb.

4. EURÓPSKY VOJENSKÝ PILIER NATO

Rovnako ako EÚ aj NATO ohlásilo nové obranné iniciatívy. Na madridskom summite v júni 2022 lídri Aliancie prijali novú strategickú koncepciu,²⁷ v ktorej sú definované bezpečnostné výzvy, ktorým Aliancia čelí, a načrtnuté politické a vojenské úlohy, ktoré bude NATO vykonávať pri ich

²⁶ Európska komisia. 2022. Defence industry: EU to reinforce the European defence industry through common procurement with a €500 million instrument. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_4491/>.

²⁷ NATO. 2022. NATO 2022 Strategic Concept. In *NATO Info*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.nato.int/strategic-concept/>>.

riešení.²⁸ Predstavitelia Aliancie v tejto súvislosti schválili prechod na takzvaný Model novej sily²⁹ (New Force Model – NFM) v priebehu roku 2023, ktorého cieľom je vytvoriť silu viac ako 300 000 vojakov vo vysokom stupni pripravenosti a vopred ich priradiť ku konkrétnym obranným úlohám a plánom. Je pritom nutné podotknúť, že ide o veľmi ambiciózný model, nakoľko bude tvorený v prevažnej miere vojenskými jednotkami európskych členských štátov Aliancie.³⁰

Najvyšší veliteľ spojeneckých síl v Európe (The Supreme Allied Commander Europe – SACEUR) by mal byť schopný prostredníctvom NFM reagovať na všetky eventuality. NFM zabezpečuje dostupnosť a organizáciu síl v troch úrovniach: 100 000 vojakov na úrovni 1 by malo byť k dispozícii do 10 dní a ďalších 200 000 na úrovni 2 v priebehu 10 až 30 dní. Okrem existujúcej schémy vopred rozmiestnených bojových skupín v pobaltských štátoch, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku budú na východnom krídle NATO vopred rozmiestnené niektoré ďalšie sily 1. a 2. úrovne na rotačnom princípe. Ešte dôležitejšie je, že cieľom NATO je, aby všetky jednotky 1. a 2. úrovne boli priradené k špecifickým geografickým obranným plánom, ktoré potom môžu cvičiť. A napokon posledná úroveň – úroveň 3 – poskytuje najmenej 500 000 vojakov navyše v priebehu jedného až šiestich mesiacov.

Aby sa predišlo akémukoľvek vpádu na územie členského štátu NATO, ktorý by bolo ťažké obmedziť, musí byť reakcia Aliancie okamžitá a účinná. Inými slovami, protiútok na agresora nemôže čakať na príchod posíl spoza Atlantiku, musí byť uskutočnený silami prítomnými v Európe, to znamená s prevažne európskymi silami.

Ak by sa objavili známky agresívneho budovania armády, severoamerickí spojenci by samozrejme mohli preventívne rozmiestniť ďalšie svoje sily na európskom kontinente, ale hoci USA od začiatku ruskej invázie na Ukrajinu zvýšili svoju prítomnosť v Európe na 100 000 vojakov, väčšina z nich je aj tak rozmiestnených na veliteľstvách a podporných zložkách, nie v bojových jednotkách.³¹

²⁸ V Strategickej koncepcii NATO sa okrem iného hovorí: „Kľúčovým cieľom a najväčšou zodpovednosťou Aliancie je zabezpečiť kolektívnu obranu spojencov, a preto článok 5 Severoatlantickej zmluvy naďalej zostáva základom spojeneckej kolektívnej obrany. Tri hlavné úlohy NATO sú odstrašovanie a obrana, predchádzanie krízam a ich manažment a kooperatívna bezpečnosť. V euroatlantickom priestore nie je mier. Euroatlantická bezpečnosť je podkopávaná strategickou konkurenciou a všadeprítomnou nestabilitou. Ruská federácia predstavuje najväčšiu a priamu hrozbu pre bezpečnosť spojencov. Terorizmus je asymetrickou hrozbou pre bezpečnosť našich občanov a pre medzinárodný mier a prosperitu. Vyhlásené ambície a donucovacie politiky Čínskej ľudovej republiky spochybňujú naše záujmy, bezpečnosť a hodnoty. Čelíme aj globálnym a vzájomne prepojeným hrozbám a výzvam, ako sú klimatické zmeny, vznikajúce a prevratné technológie a narúšanie architektúry kontroly zbrojenia, odzbrojenia a nešírenia. NATO sa bude naďalej prispôsobovať a rozvíjať, politicky a vojensky, aby čelilo výzvam nepredvídateľnejšieho a konkurenčnejšieho sveta. Aliancia je založená na trvalom transatlantickom zväzku medzi Európou a Severnou Amerikou. NATO zostáva jedinečným, základným a nevyhnutným transatlantickým fórom na konzultácie, koordináciu a konanie vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa bezpečnosti spojencov.“ Bližšie pozri: NATO. 2022. NATO 2022 Strategic Concept. In *NATO Info*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.nato.int/strategic-concept/>>.

²⁹ NATO. 2022. New NATO Force Model. In *NATO Info*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/220629-infographic-new-nato-force-model.pdf>.

³⁰ BISCOP, S. 2022. The New Force Model: NATO's European Army. In *Egmont Policy Brief*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2022/09/Sven-Biscop_PolicyBrief285_vFinal.pdf?type=pdf>.

³¹ U.S. DoD. 2022. Fact Sheet – U.S. Defense Contributions to Europe. In *United States Department of Defense*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3078056/fact-sheet-us-defense-contributions-to-europe/>>.

Jadrom NFM teda bude 300 000 európskych vojakov vo vysokej pripravenosti, čo znamená, že prvá línia konvenčného odstrašovania a obrany tak bude čoraz viac európska. Táto europeizácia je v súlade s vývojom globálneho strategického prostredia a stratégie USA. V praxi, ak by vojna vypukla súčasne v Európe aj v Ázii, USA by pravdepodobne uprednostnili druhú možnosť, európski spojenci by tak museli držať líniu v Európe. Posily zo Severnej Ameriky by prišli neskôr a určite v menšom počte ako sa predpokladalo počas obdobia studenej vojny. Uvedené potvrdzuje rast napätia medzi veľmocami a dokazuje strategický význam vzostupu Číny, ktorá aktuálne nepredstavuje vojenskú hrozbu pre Európu, zatiaľ len bezpečnostnú výzvu,³² ale Spojené štáty ju označujú za vojenskú hrozbu³³ a podľa toho aj alokujú zdroje a pripravujú plány.

Zatiaľ menej nápadné, ale veľmi dôležité je v doterajšej komunikácii NATO o NFM to, že povzbudzuje spojencov, aby spolupracovali a organizovali sily 1. a 2. úrovne do veľkých mnohonárodných formácií. NATO sa tým snaží poučiť zo skúseností EÚ s bojovými skupinami a akceptovať, že dočasné mnohonárodné formácie prinášajú len malú pridanú hodnotu. V súčasnej situácii je potrebné mať k dispozícii stále formácie, načrtnuté vyššie, zložené z ťažkých jednotiek, vrátane obrnených komponentov. A hoci dnes existuje už niekoľko mnohonárodných iniciatív s rôznym stupňom integrácie, ako sú napríklad tri skupiny vedené Nemeckom, Talianskom a Spojeným kráľovstvom v kontexte Rámcovej národnej koncepcie NATO³⁴ (NATO's Framework Nations Concept), alebo bilaterálna spolupráca, akou je nemecko-holandský zbor a francúzsko-belgická motorizovaná kapacita. Zriedkavo sa však používajú na generovanie nasadení, aj keď presne to by si vyžadovalo, aby sa do týchto schém vložil skutočný zmysel.³⁵

Najrýchlejšou cestou k efektívnemu a účelnému NFM by bolo prehĺbiť niektoré z týchto existujúcich rámcov, premeniť ich na stále mnohonárodné formácie s jednotkami, ktoré sú im trvalo pridelené, a každú prepojiť s jedným z regionálnych obranných plánov. V neskoršom štádiu by mohli vzniknúť nové formácie. Nemalo by sa to pritom obmedzovať len na pozemné sily, pretože nenahraditeľným doplnkom sú mnohonárodné letecké krídla s národnými letkami ako stavebnými blokmi. Prirodzene, väčší európski spojenci by mohli pokračovať aj v budovaní čisto národných formácií.³⁶

³² Európsky parlament. 2022. Report on the EU and the security challenges in the Indo-Pacific. In *European Parliament*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0085_EN.html>.

³³ BARNES, J. E. 2022. China Poses Biggest Threat to U.S., Intelligence Report Says. In *The New York Times*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.nytimes.com/2021/04/13/us/politics/china-national-security-intelligence-report.html>>.

³⁴ NÜNLIST, C. 2017. NATO's Framework Nations Concept. In *CSS Analyses in Security Policy*, 2017. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-security-studies/pdfs/CSSAnalyse218-EN.pdf>>.

³⁵ MONAGHAN, S. – ARNOLD, E. 2022. Indispensable. NATO's Framework Nations Concept Beyond Madrid. In *CSIS Briefs*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.csis.org/analysis/indispensable-natos-framework-nations-concept-beyond-madrid>>.

³⁶ BISCOP, S. 2022. The New Force Model: NATO's European Army. In *Egmont Policy Brief*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2022/09/Sven-Biscop_PolicyBrief285_vFinal.pdf?type=pdf>.

Nakoniec by každý sektor východného krídla Európy mohol byť pokrytý veľkou európskou (národnou alebo nadnárodnou) formáciou na úrovniach 1 a 2, z ktorých by sa generovali rotačné predbežné rozmiestnenia v koordinácii s rotačnou prítomnosťou mimoeurópskych spojencov. Nešlo by, samozrejme, o jednotnú európsku armádu, ale začalo by sa tvoriť to, čo je v zásade cieľom PESCO (hoci v skutočnosti sa týmto smerom zatiaľ neuberá), a to komplexný balík ozbrojených síl so širokým spektrom vojenských spôsobilostí. Bol by to významný hmatateľný európsky pilier v rámci NATO, na ktorom by spočívalo konvenčné odstrašovanie a obrana európskeho teritória s využitím vytvorenej vojenskej veliteľskej štruktúry Aliancie.³⁷

5. ZÁVER

Takýto európsky vojenský pilier v rámci Aliancie však môže optimálne fungovať len vtedy, ak ho bude jednomyselne podporovať EÚ ako celok, a to najmä prostredníctvom EDF a EDIRPA. Touto cestou je možné zabezpečiť, aby sa dodatočne vyčlenené výdavky na obranu vynakladali hospodárnejším a efektívnejším spôsobom, a presadzovať harmonizáciu budúceho vybavenia, bez ktorého nie je možné zvýšiť interoperabilitu a vybudovať žiadny skutočne koherentný balík síl. Okrem toho sa tým zabezpečí, že nové fondy a projekty posilnia európsku technologickú a priemyselnú základňu v rámci celkovej hospodárskej stratégie EÚ, čo ako také nie je cieľom NATO a ani jeho novej iniciatívy v podobe Akcelerátora inovácií v oblasti obrany pre severný Atlantik³⁸ (Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic – DIANA). Napokon, len spoločne môžu Európania vytvoriť svoje vlastné vojenské spôsobilosti a kapacity, bez ktorých európsky vojenský pilier nikdy nebude úplný. A keďže odstrašovanie a obrana sa europeizujú, európska úloha nemôže byť založená len na úlohe poskytovateľa vojenských jednotiek, ktorých spôsobilosti možno využiť iba vtedy, resp. až potom, keď USA rozmiestnia svoje sily v Európe.

V korelácii s tým je potrebné brať do úvahy aj fakt, že je stále očividnejšie, že USA sú čoraz menej ochotné hrať vedúcu úlohu na južnom krídle Európy. V tomto strategickom kontexte by preto bolo zbytočné „uzamykať“ väčšinu nasaditeľných európskych expedičných síl len v rámci NATO. Namiesto toho by sa RDC mohli považovať za európske reakčné sily, ktoré sú dostupné pre NATO, ako aj EÚ, ktoré by boli certifikované oboma organizáciami a pri ktorých by sa uplatňovali dohody o velení a riadení s obidvomi. Dôležité je tiež to, že koalícia ochotných spomedzi prispievajúcich štátov by mohla nasadiť takéto sily aj mimo formálneho rámca EÚ a NATO. V kontexte vyššie uvedeného je však jasné, že bez pomoci vyššie v texte uvedených nástrojov EÚ sa obranné úsilie členských štátov EÚ nikdy nedostane na požadovanú úroveň. A preto musia teraz členské štáty EÚ

³⁷ BISCOP, S. 2022. The New Force Model: NATO's European Army. In *Egmont Policy Brief*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2022/09/Sven-Biscop_PolicyBrief285_vFinal.pdf?type=pdf>.

³⁸ NATO sharpens technological edge with innovation initiatives. In *NATO Info*, 2022. [online] [cit. 12-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_194587.htm>.

preukázať čo najväčšie odhodlanie pri ich implementácii; najmä pri budovaní skutočného mnohonárodného RDC založeného na skupine brigád a prepojeného s funkčným veliteľstvom, naštartovaní projektov zo zoznamu priorít spôsobilostí, ako sú napríklad bojové lietadlá, bojové tanky alebo vojenský kybernetický systém; rýchlo napredovať po prijatí nového nástroja spoločného obstarávania a celkovo začať integrovať obranné kapacity Európy. Ak to EÚ zvládne, jej úloha pri zaisťovaní bezpečnosti a obrany v Európe bude skutočne nenahraditeľná.

Literatúra

BARNES, J. E. 2022. China Poses Biggest Threat to U.S., Intelligence Report Says. In *The New York Times*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.nytimes.com/2021/04/13/us/politics/china-national-security-intelligence-report.html>>.

BISCOP, S. 2020. Battalions to Brigades: The Future of European Defence. In *Survival*, 2020, roč. 62, č. 5, s. 105-118. ISSN 1468-2699.

BISCOP, S. 2022. The New Force Model: NATO's European Army. In *Egmont Policy Brief*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2022/09/Sven-Biscop_PolicyBrief285_vFinal.pdf?type=pdf>.

BLACKWILL, R. D. 2020. The U.S. Pivot to Asia and American Grand Strategy. In *Council on Foreign Relations*, 2018. [online] [cit. 06-12-2022] Dostupné na: <<https://www.cfr.org/project/us-pivot-asia-and-american-grand-strategy>>.

BRHLÍKOVÁ, R. 2013. *Politiky Európskej únie po Lisabone*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2013. 326 s. ISBN 978-80-558-0478-1.

EDA. 2022. Capability Development Plan. In European Defence Agency, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/all-activities/activities-search/capability-development-plan>>.

EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.

EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.

EDA. 2022. European Defence Agency. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/home>>.

EDA. 2022. European Defence Fund. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-\(edf\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-(edf))>.

EDA. 2022. European Defence Fund. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-\(edf\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-(edf))>.

EDA. 2022. Permanent Structured Cooperation. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-\(PESCO\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-(PESCO))>.

EEAS. 2022. EU Battlegroups. In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 09-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/factsheet_battlegroups.pdf>.

EEAS. 2022. EU Rapid Deployment Capacity. In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-rapid-deployment-capacity_en>.

EEAS. 2022. Military Planning and Conflict Capability. In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/military-planning-and-conduct-capability-mpcc_en>.

EEAS. 2022. The European Union Military Staff (EUMS). In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-military-staff-eums_en>.

ESO. 2022. Joint Communication on the Defence Investment Gaps Analysis and Way Forward. In *European Sources Online*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.europeansources.info/record/joint-communication-on-the-defence-investment-gaps-analysis-and-way-forward/>>.

EU. 2012. Consolidated Version of Treaty on European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2012. [online] [cit. 12-12-2022] Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF>.

EU. 2022. EUFOR Crisis Response Operation Core (EUFOR CROC). In *Permanent Structured Cooperation (PESCO) Projects*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.pesco.europa.eu/project/eufor-crisis-response-operation-core/>>.

Eurocorps. 2022. Eurocorps – A Force for EU and NATO. In *Eurocorps*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.eurocorps.org/about-us/a-force-for-the-eu-nato/>>.

Európska komisia. 2016. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC_0018&from=EN>.

Európska komisia. 2022. Defence industry: EU to reinforce the European defence industry through common procurement with a €500 million instrument. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 10-12-2022] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_4491/>.

Európsky parlament. 2022. Report on the EU and the security challenges in the Indo-Pacific. In *European Parliament*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0085_EN.html>.

KAVAN, Š. – BUZALKA, J. – METEŇKO, J. 2014. *Bezpečnosť spoločnosti v podmienkach Európskej únie*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálnych štúdií, 2014. 179 s. ISBN 978-80-87472-72-9.

MACKINDER, H. J. 2020. *The Geographical Pivot of History*. New York: Cosimo Classics, 2020. 24 s. ISBN 978-1-94593-481-0.

MONAGHAN, S. – ARNOLD, E. 2022. Indispensable. NATO's Framework Nations Concept Beyond Madrid. In *CSIS Briefs*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.csis.org/analysis/indispensable-natos-framework-nations-concept-beyond-madrid>>.

NATO. 2022. NATO 2022 Strategic Concept. In *NATO Info*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.nato.int/strategic-concept/>>.

NATO. 2022. NATO sharpens technological edge with innovation initiatives. In *NATO Info*, 2022. [online] [cit. 12-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_194587.htm>.

NATO. 2022. New NATO Force Model. In *NATO Info*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/220629-infographic-new-nato-force-model.pdf>.

NOVÁKOVÁ, D. 2020. Vízia spoločnej európskej armády. In *Bezpečnostné fórum 2020 – zborník vedeckých prác z 13. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Interpolis, 2020, roč. 13, s. 198-204. ISBN 978-80-973394-2-5.

NOVÁKOVÁ, D. 2021. Is the Idea of Common European Army Strengthening the Security. In *Security Dimensions*, 2021, č. 36, s. 124-136. ISSN 2353-7000.

NÜNLIST, C. 2017. NATO's Framework Nations Concept. In *CSS Analyses in Security Policy*, 2017. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://css.ethz.ch/>>

content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse218-EN.pdf>.

Rada EÚ. 2022. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. In *Council of the European Union*, 2022. [online] [cit. 05-12-2022] Dostupné na: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>>.

ROŽŇÁK, P. 2015. *Mechanismy fungování Evropské unie*. Ostrava : Key Publishing, 2015. 331 s. ISBN 978-80-7418-237-2.

SLEPECKÝ, J. – DUŠEK, J. 2022. Teorie katastrof – vybrané problémy a perspektivy. In *Paradigmata poznání*, 2022, roč. 9, č. 2, s. 13-22. ISSN 2336-2642.

U.S. DoD. 2022. Fact Sheet – U.S. Defense Contributions to Europe. In *United States Department of Defense*, 2022. [online] [cit. 11-12-2022] Dostupné na internete: <<https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3078056/fact-sheet-us-defense-contributions-to-europe/>>.

WILÉN, N. – WILLIAMS, P. D. 2022. What Are the International Military Options for the Sahel? In *IPI Global Observatory*, 2022. [online] [cit. 06-12-2022] Dostupné na internete: <<https://theglobalobservatory.org/2022/04/what-are-the-international-military-options-for-the-sahel/>>.

Abstrakt:

Bezpečnostná a obranná politika Európskej únie, ktorá je integrálnou súčasťou jej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, predstavuje v súčasnej dobe kontinuálneho zhoršovania bezpečnostného prostredia, bezpečnostnej situácie a zvyšujúceho sa napätia vo vzťahoch medzi štátmi, predovšetkým medzi veľmocami, a to nielen kvôli ruskej agresii na Ukrajine, jednu z najdôležitejších politík Únie nakoľko sa rozhodujúcou mierou podieľa na zaisťovaní jej bezpečnosti a obrany. A hoci v nej boli v ostatných rokoch dosiahnuté určité pokroky, spustené niektoré iniciatívy a zahájené viaceré projekty, napriek tomu sa stále borí s množstvom problémov. Aj preto sa autor vo svojom článku, s využitím relevantných metód interdisciplinárneho vedeckého výskumu, zaoberá vysoko aktuálnou problematikou zaistenia bezpečnosti a obrany v Európe pričom poukazuje na to, že príspevok Európskej únie k zaisťovaniu bezpečnosti a obrany európskeho kontinentu je absolútne nevyhnutný a nenahradiateľný.

KLúčové slová: Európska únia, bezpečnosť, obrana, politika, konflikt.

Abstract:

On the role of the European Union in ensuring security and defence in Europe

The security and defence policy of the European Union, which is an integral part of its foreign and security policy, currently, at the time of a continuous deterioration of the security environment, security situation and increasing tension in relations among states, especially among great powers, not only because of Russian aggression in Ukraine, represents one of the most important policies of the Union. And although some progress has been achieved in recent years, some initiatives have been launched and several projects have been started, it is still struggling with a number of problems. That is also why the author in his article, using relevant methods of interdisciplinary scientific research, deals with the highly topical issue of ensuring European security and defence while pointing out that the contribution of the European Union to ensuring the security and defence of the European continent is absolutely necessary and irreplaceable.

Key words: *European Union, security, defence, politics, role.*

JEL: *H 56.*

Doc. Ing. **Radoslav Ivančík**, PhD. et PhD., MBA, MSc. – Akadémia Policajného zboru, Katedra informatiky a manažmentu, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava, Slovenská republika, radoslav.ivancik@akademiapz.sk.

ÚSTAVNOPRÁVNE ASPEKTY TRANSFEROVÉHO OCEŇOVANIA

Milan Hodás, Juraj Štorcel

1. ÚVOD

Podľa definície v § 2 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník sa pod podnikaním rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku alebo na účel dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu. Obchodný zákonník tak stanovuje definičné kritériá, na základe ktorých možno vymedziť, kedy možno hovoriť o podnikaní a kedy nie.

V aplikačnej praxi sa však často stáva, že konkrétna obchodná spoločnosť i niekoľko rokov nedosahuje zisk. Vychádzajúc z definičných kritérií Obchodného zákonníka sa aj napriek absencii zisku stále hovorí o podnikaní, nakoľko skutočnosť, že obchodná spoločnosť nedosahuje zisk, ale vykonáva všetky úkony k tomu, aby dosiahla zisk (teda úkony za účelom dosiahnutia zisku) nemá vplyv na to, že spĺňa definičné kritériá podnikania. Aj napriek tomu, že nedosahovanie zisku nemusí predstavovať pre konkrétnu spoločnosť problém, vo vzťahu k možnej daňovej kontrole toto nedosahovanie zisku môže pre správcov dane signalizovať určité pochybnosti, ktoré je potrebné odstrániť. Ak je takáto obchodná spoločnosť ešte aj v postavení závislej osoby, resp. zahraničnej závislej osoby (napr. prepojenie materskej spoločnosti a dcérskej spoločnosti), tak nedosahovanie zisku môže pre správcu dane indikovať podozrenie/vyvolať pochybnosti, a v danom prípade prichádza do úvahy inštitút tzv. transferového oceňovania. Súhlasíme s názorom,¹ že jeden z najvýznamnejších faktorov, ktoré ovplyvňujú strategické a operatívne rozhodovanie podnikateľských subjektov, tvorí politika štátu v oblasti daňového zaťaženia, resp. z pohľadu podniku hovoríme o daňovom plánovaní. Nakoľko ekonomické, ako aj právne vzťahy prechádzajú procesom globalizácie, ekonomická činnosť mnohých podnikateľských subjektov čoraz ľahšie a čoraz častejšie prekračuje hranice národných štátov, vznikajú nadnárodné spoločnosti, etablované v rôznych štátoch sveta, ktoré sú navzájom majetkovo a personálne prepojené (tj. vznikajú tzv. závislé osoby a závislé transakcie).

Keďže vzájomné obchodné alebo finančné vzťahy medzi závislými osobami zvyčajne neriadia iba trhové sily, ale aj rôzne netrhové faktory, vymedzil sa inštitút, ktorý na jednej strane zabezpečuje oceňovanie transakcií medzi závislými osobami na základe princípov tzv. nezávislého vzťahu, ale

¹ RAJNOHA, R. – SLIVKOVÁ, D. – DOBROVIČ, J. Globalizácia a transferové oceňovanie výkonov v nadnárodných spoločnostiach na Slovensku a v krajinách OECD – analytická štúdia a rozhodovací model pre voľbu optimálnej metódy. In *Ekonomický časopis*, r. 62, č. 6, 2014, s. 610.

zároveň umožňuje optimalizovať zisky a daňové zaťaženie týchto závislých osôb v rámci určitých prípustných hraníc. Ide o inštitút transferového oceňovania.

Vzhľadom na význam transferového oceňovania je potrebné citlivo analyzovať právne výzvy, ktoré tento inštitút prináša. V príspevku budeme analyzovať právne zakotvenie inštitútu transferového oceňovania v podmienkach Slovenska, súvisiacu aplikačnú prax a to cez prizmu ústavnoprávných kautel demokratického právneho štátu v oblasti ukladania povinností právnymi predpismi.

2. APLIKAČNÁ PRAX TRANSFEROVÉHO OCEŇOVANIA A SMRNICA OECD O TRANSFEROVOM OCEŇOVANÍ

Na začiatok je potrebné uviesť, že v podmienkach Slovenskej republiky sa s problematikou závislých osôb stretávame v zákone č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. Zákon o dani z príjmov v § 18 definuje úpravu základu dane závislých osôb. Možno tak uviesť, že transferové oceňovanie je právne regulované práve § 18 Zákona o dani z príjmov a samotné spôsoby oceňovania sú ďalej špecifikované v iných dokumentoch – najčastejšie v metodických pokynoch, vydávaných inštitúciami poverenými správou daní. Možno konštatovať, že hmotnoprávna úprava transferového oceňovania je značne subtílna. Primárnymi (jedinými) zdrojmi práva so všeobecnou záväznosťou pre daňovníkov a aj správcu dane sú vo vzťahu k domácim aj cezhraničným kontrolovaným transakciám pravidlá transferového oceňovania obsiahnuté práve v Zákone o dani z príjmov.² Okrem vnútroštátnej právnej normy sú zároveň pravidlá transferového oceňovania upravené aj v zmluvách o zamedzení dvojitého zdanenia, ktorých je Slovenská republika zmluvou stranou, avšak v súlade s princípom subsidiarity sa tieto zmluvy uplatnia až vtedy, keď potreba ich aplikácie vyplynie z vnútroštátneho práva.³

Čo je to však transferové oceňovanie? Na účely tohto príspevku si dovoľíme poukázať na definíciu, ktorá uvádza, že transferovým oceňovaním sa rozumie súhrn činností, vykonávaných medzi spriaznenými osobami, ktorých primárnym účelom je stanoviť ceny pri ich vzájomných prevodoch. Predmetom týchto transakcií môžu byť tovary, služby, hmotný alebo nehmotný majetok, či pôžičky alebo leasingy.

Ceny, ktoré sa majú uplatňovať pri týchto typoch transakcií sa musia určiť podľa vopred stanovených pravidiel – tieto pravidlá transferového oceňovania upravujú stanovenie cien pre vnútrokupinové transakcie. Ich hlavným cieľom je zabezpečiť, aby sa vnútrokupinové transakcie kvalifikovali na daňové účely ako transakcie medzi nezávislými osobami. Základným determinantom transferového oceňovania bude určenie kritérií závislosti dotknutých subjektov, ako aj špecifickosť jednotlivých

² IŠTOK, M. Transferové oceňovanie úverov a pôžičiek v Českej a Slovenskej republike. Brno : Nakladatelství VUTIUM, 2023, s. 97.

³ KAČALJAK, M. – RAKOVSKÝ, P. – CHOMA, A. Vybrané problémy v praxi transferového oceňovania na Slovensku. In Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov, č. 3, 2021, s. 7.

transferov. Činnosti, ktoré tvoria obsah transferového oceňovania, sa podieľajú na vytváraní osobitnej skupiny spoločensko-ekonomických vzťahov, ktoré sú regulované normami daňového práva a v tomto zmysle ich možno považovať za daňovo-právne normy.⁴ Je tak nepochybné, že transferové oceňovanie je súčasťou daňovo-právnych noriem, a preto sa naň musí nazeráť prizmou základných princípov výkladu verejného práva.

Transferové oceňovanie pracuje s pojmom závislá osoba – na účely definície tohto slovného spojenia, s prihliadnutím na charakter transferového oceňovania je potrebné poukázať na § 2 písm. n) Zákona o dani z príjmov, ktoré uvádza, že závislou osobou je 1. blízka osoba, 2. ekonomicky, personálne alebo inak prepojená osoba alebo subjekt a 3. osoba alebo subjekt, ktorý je na účely konsolidácie súčasťou konsolidovaného celku. Práve bod 2. je podstatným pre transferové oceňovanie – toto sa zameriava na ekonomicky, personálne alebo inak prepojené osoby alebo subjekty.

Okrem slovenského Zákona o dani z príjmov však transferové oceňovanie upravuje Smernica OECD o transferovom oceňovaní pre nadnárodné spoločnosti a správu daní (ďalej aj len „**Smernica o transferovom oceňovaní**“). Smernica o transferovom oceňovaní je publikáciou, ktorá je v právnej praxi extenzívne využívaná už takmer tridsať rokov, a možno hovoriť aj o tom, že sa jedná o zdroj, ktorý je využívaný aj v slovenskej praxi – pri vykonávaní daňových kontrol.⁵ Keďže sa na základe metodiky transferového oceňovania obsiahnutej v Smernici o transferovom oceňovaní majú ukladať povinnosti daňovým subjektom, je potrebné skúmať právnu záväznosť tejto smernice. Žiadna smernica OECD per se nie je všeobecne záväzným právnym aktom (prameňom práva). Právna teória uvádza, že Smernica o transferovom oceňovaní nemá sama povahu medzinárodnej zmluvy a jej pozícia môže byť maximálne podporná pri výklade medzinárodnej zmluvy.⁶ Samotná smernica v bode 15. predslovu uvádza, že cieľom smernice je poskytnúť metodologické východiská pre aplikáciu princípu nezávislého vzťahu v praxi, a preto nemá ambíciu byť *stricto sensu* výkladovým prostriedkom zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, resp. princípu nezávislého vzťahu.

Ako uvádza Kačaljak⁷, to, že Smernica o transferovom oceňovaní nie je záväzným prameňom práva vychádza primárne z formálno-právnych argumentov, a teda, že smernica nie je medzinárodnou zmluvou, nikdy nebola predmetom legislatívneho procesu na Slovensku⁸ a s výnimkou prvej edície

⁴ BALÁŽI, F. – LAZORÍKOVÁ, E. Transfer pricing of domestic controlled transactions in the conditions of the Slovak republic. In *Financial Law Review*, č. 28, r. 4, 2022, s. 17.

⁵ Tu pozri KAČALJAK, M. Súdne spory v oblasti transferového oceňovania na Slovensku – relevancia OECD o transferovom oceňovaní. In *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, č. 4, 2022, s. 44.

⁶ KAČALJAK, M. – RAKOVSKÝ, P. Právny charakter OECD Smernice o transferovom oceňovaní. In *Justičná revue*, 71, 2019, č. 11, s. 1147.

⁷ KAČALJAK, M. Súdne spory v oblasti transferového oceňovania na Slovensku – relevancia OECD o transferovom oceňovaní. In *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, č. 4, 2022, s. 46.

⁸ Vo vzťahu k uvedenému je potrebné uviesť, že Smernica o transferovom oceňovaní bola v roku 2022 predmetom diskusií na Legislatívnej rade Vlády Slovenskej republiky, presnejšie na rokovaní dňa 16.08.2022. Ako vyplýva z dôvodovej správy k Zákonom o dani z príjmov, tak normotvorca plánoval v záujme právnej istoty do zákona doplniť odvolávku na Smernicu o transferovom oceňovaní. Táto odvolávka na Smernicu o transferovom oceňovaní by bola súčasťou ust. § 18 ods. 1 Zákona o dani z príjmov. Vychádzajúc z priebehu rokovania Legislatívnej rady Vlády Slovenskej republiky možno konštatovať,

nebola preložená do štátneho jazyka a ani nebola publikovaná v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

K problematike právnej (ne)záväznosti Smernice o transferovom oceňovaní sa vyjadrila aj slovenská judikatúra. Najvyšší súd Slovenskej republiky v tejto súvislosti konštatuje: „**pokiaľ žalovaný vo veci použil smernicu OECD o transferovom oceňovaní, táto nebola publikovaná v zbierke zákonov, a teda nejedná sa o záväzný prameň práva v zmysle slovenského právneho poriadku; touto smernicou nie sú viazaní adresáti práva ani štátne orgány. V tomto prípade sa nejedná o medzinárodnú zmluvu, ktorou je Slovenská republika viazaná, publikovanú v zbierke zákonov. Rovnaké závery platia aj pre komentár k modelovej zmluve OECD o zamedzení dvojitého zdanenia, ktorý nikdy nebol publikovaný v zbierke zákonov, má nezáväzný odporúčací charakter a môže mať efekt len pri výklade medzinárodných zmlúv ... Zásada zákonnosti daňového konania vyplýva z ústavného princípu zákonnosti ukladania daní, ktorý je vyjadrený v čl. 59 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Z dikcie ustanovenia upravujúceho zásadu zákonnosti teda vyplýva, že daňové orgány v daňovom konaní nemôžu chrániť len fiškálne záujmy štátu ako prioritné, ale sú súčasne povinné zachovávať práva a oprávnené záujmy daňových subjektov. To znamená, že zásada zákonnosti daňového konania predstavuje významnú garanciu právnej istoty daňových subjektov.**”⁹

Súčasne je možné poukázať na nasledujúce závery opäť vyslovené Najvyšším súdom Slovenskej republiky: „*kasačný súd zistil, že najvyšší súd vyslovil v odôvodnení rozsudku sp. zn. 8Sžf/67/2014, že “pokiaľ žalovaný vo veci použil smernicu OECD o transferovom oceňovaní, táto nebola publikovaná v zbierke zákonov, a teda nejedná sa o záväzný prameň práva v zmysle slovenského právneho poriadku; touto smernicou nie sú viazaní adresáti práva ani štátne orgány. V tomto prípade sa nejedná o medzinárodnú zmluvu, ktorou je Slovenská republika viazaná, publikovanú v zbierke zákonov. Rovnaké závery platia aj pre komentár k modelovej zmluve OECD o zamedzení dvojitého zdanenia, ktorý nikdy nebol publikovaný v zbierke zákonov, má nezáväzný odporúčací charakter a môže mať efekt len pri výklade medzinárodných zmlúv. Kľúčovou otázkou, ktorú musel Najvyšší súd Slovenskej republiky v danom prípade posúdiť ako predbežnú bola právna povaha smernice a komentára OECD.*

Smernica OECD nie je prameňom práva v súlade s praxou najvyššieho súdu založenou rozsudkom sp. zn. 8Sžf/67/2014. Smernica OECD o transferovom oceňovaní pre nadnárodné spoločnosti a správu dan z roku 1995 nie je všeobecne záväzným právnym predpisom (normatívnym právnym aktom) a na jej obsah sa nevzťahuje princíp iura novit curia. Ide však o dôležitý interpretačný nástroj pri medzinárodnej daňovej praxi a ako interpretačný nástroj je aplikovateľná. Keďže sa však na ňu nevzťahuje princíp iura novit curia, musí byť doložený jej oficiálny text aj s prípadnou

že členovia diskutovali najmä o záväznosti Smernice o transferovom oceňovaní, a to aj vo vzťahu, či má odvolávka na Smernicu o transferovom oceňovaní, tak ako bola navrhovaná, právnu záväznosť.

⁹ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.02.2017, sp. zn.: 8Sžf/15/2015.

*d'alšou aplikačnou praxou. Tieto sú predmetom dokazovania v daňovom konaní rovnako ako skutkové okolnosti. Dôkazné bremeno na právnu stránku smernice OECD i na skutkový stav, ktorý sa pod ňu subsumuje patrí v celom rozsahu daňovým orgánom.*¹⁰

Okrem Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa k právnej záväznosti vyjadrili aj krajské sudy ako správne sudy. Krajský súd v Bratislave uvádza: „*pokiaľ ide o aplikáciu Smernice OECD o transferovom oceňovaní pre nadnárodné spoločnosti a daňové správy a Modelovej zmluvy OECD v odbore daní z príjmov a z majetku, v tejto súvislosti súd musí uviesť, že uvedené predpisy nie sú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky a ani neboli publikované v Zbierke zákonov Slovenskej republiky. Preto ak žalovaný oprel svoje rozhodnutie aj o tieto právne predpisy, mal aplikáciu týchto predpisov relevantným spôsobom v odôvodnení svojho rozhodnutia náležite odôvodniť, t. j. kedy a prečo končí použitie zákonného predpisu Slovenskej republiky a prečo nastupuje použitie právnej normy s odporúčacím charakterom, keďže Smernicou OECD nie sú viazaní adresáti práva ani štátne orgány.*“¹¹ Súčasne si dovoľujeme poukázať na: „*skutočnosť, že daňové orgány majú povinnosť dbať na zachovávanie práv a právom chránených záujmov daňových subjektov a ďalších osôb, nie je v rozpore s ich povinnosťou chrániť záujmy štátu. K zachovávaniu práv a právom chránených záujmov daňových subjektov je síce záujem štátu nadradený, avšak nemôže to byť v zmysle toho, aby sa výnos daní ako príjmov rozpočtu dosiahol na úkor nedodržovania práva. Preto daňové orgány môžu pri vyrubení dane aplikovať iba také právne prostriedky, ktoré priamo ustanovuje zákon alebo vyplývajú z jeho oprávnenia (zásada zákonnosti – zásada legality). Z podstaty zásady zákonnosti vyjadrenej v § 3 Daňového poriadku správcovi dane vyplýva povinnosť jednáť v súlade so zákonom a inými všeobecne záväznými právnymi predpismi. Jedná sa o predpisy publikované v Zbierke zákonov a v Zbierke medzinárodných zmlúv a od 01.05.2004 tiež o predpisy publikované v Úradnom vestníku Európskej únie, ak sú bezprostredne záväzné (nariadenia Európskych spoločenstiev), či priznávajú daňovým subjektom bezprostredné práva (tzv. priamo aplikovateľné ustanovenia Smerníc Európskeho spoločenstva). Správca dane je zároveň povinný uplatňovať svoju právomoc iba k takému účelu, ku ktorému mu bola zákonom alebo na základe zákona zverená právomoc (zásada právomoci). Správne orgány všeobecne sú teda v rámci výkonu svojich právomocí viazaní i účelom právnych noriem.*“¹²

Možno teda konštatovať, že v prípade, ak správca dane v procesoch správy daní použije Smernicu o transferovom oceňovaní, ktorá však nebola publikovaná v Zbierke zákonov a v štátom uznanom publikačnom médiu pre vyhlasovanie právnych predpisov nebol uverejnený jej oficiálny preklad, ide o porušenie článku 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého orgány verejnej moci môžu konať iba intra et secundum legem, resp. intra et secundum constitutionem (na základe zákona/ústavy a v ich medziach). Aplikácia Smernice o transferovom oceňovaní zároveň porušuje článok 13 Ústavy

¹⁰ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 08.07.2020, sp. zn.: 3Sžfk/14/2019.

¹¹ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 08.11.2018, sp. zn.: 6S/14/2015.

¹² Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 20.10.2020, sp. zn.: 5S/37/2020.

Slovenskej republiky, ktorý stanovuje akými právnymi predpismi možno ukladať povinnosti, ako aj článok 59 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého možno dane a poplatky ukladať iba zákonom alebo na základe zákona. Právna teória ako aj judikatúra súdov Slovenskej republiky sa zhoduje v tom, že v prípade Smernice o transferovom oceňovaní nejde o medzinárodnú zmluvu, ktorou by bola Slovenská republika viazaná a nemožno o nej uvažovať ani ako o vnútroštátnom pramene práva. Uvedené závery platia aj pre komentár k Smernici, ktorý ak nebol nikdy publikovaný v Zbierke zákonov, má taktiež nezáväzný odporúčací charakter a môže mať efekt len pri výklade medzinárodných zmlúv.¹³

Keďže právna teória a ustálená súdna prax konštantne uvádzajú, že Smernica o transferovom oceňovaní nie je právne záväzná, správcovia dane by túto Smernicu o transferovom oceňovaní nemali využívať ako základ pre ukládanie daňových povinností. Avšak ako vyplýva z citovaných rozhodnutí, správcovia dane vo svojich rozhodnutiach odkazujú na Smernicu o transferovom oceňovaní, a tejto mnohokrát priznávajú právnu záväznosť, tým, že ju využívajú ako právny základ pre svoje rozhodnutie. Aj samotní autori tohto príspevku sa pri svojej advokátskej praxi stretli s rozhodovacou praxou, ktorou správca dane priznal uvedenej smernici priamu záväznosť vo vzťahu k daňovým subjektom. Len príkladmo a na lepšiu orientáciu si dovoľujeme poukázať na vybranú argumentáciu, ktorú správca dane používa:¹⁴ (i) Smernica, rovnako ako jej všetky aktualizácie patria do skupiny dokumentov, ktoré je potrebné zohľadňovať pri výklade medzinárodných zmlúv, (ii) s odkazom na Viedenský dohovor o zmluvnom práve možno priamo uplatniť Smernicu, (iii) je potrebné aplikovať Komentár k Modelovej zmluve OECD v odbore daní z príjmov a majetku, (iv) nakoľko bola v Slovenskej republiky Smernica publikovaná ako metodická pomôcka pre správu daní, daňovníkov a platiteľov, tak jej zverejnením je deklarované, že sa Slovenská republika hlási k Smernici o transferovom oceňovaní ako k všeobecne uznávanej norme a je nutné ju priamo aplikovať a pod. Vybraná argumentácia správcov dane (na ktorú reagovala aj vyššie uvedená judikatúra súdov) tak potvrdzuje, že správcovia dane využívajú Smernicu o transferovom oceňovaní v rámci svojej rozhodovacej praxe a na jej základe dochádza k určeniu / vyrubeniu dane. Je však tento postup Správcu dane správny a ústavne konformný? Môže správca dane vykladať Zákon o dani z príjmov extenzívne tak, že založí právnu záväznosť Smernice o transferovom oceňovaní?

Novelou Zákona o dani z príjmov zo 6. decembra 2022 – zákon č. 496/2022 Z. z. bol do normatívneho textu § 18 ods. 1 doplnený odkaz na smernicu OECD:

„Pri určení základu dane podľa § 17 ods. 5 sa použije aj metodika Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj pre transferové oceňovanie uvedená v smernici o transferovom oceňovaní pre nadnárodné spoločnosti a správu daní. Ak sa rozdiel podľa § 17 ods. 5 písm. a) zisťuje porovnaním s viacerými nezávislými porovnateľnými hodnotami a hodnota použitá daňovníkom nie je v súlade

¹³ Tu pozri aj rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 07.06.2022, sp. zn.. 11S/77/2017.

¹⁴ Z dôvodu zachovania daňového tajomstva si autori dovoľujú uvedené konštatovania parafrázovať.

s princípom nezávislého vzťahu, rozdiel podľa § 17 ods. 5 písm. a) sa pri daňovej kontrole určí podľa strednej hodnoty (mediánu) zistených nezávislých porovnateľných hodnôt. Ak daňovník preukáže, že vzhľadom na okolnosti je vhodnejšia úprava na inú hodnotu v rámci rozpätia nezávislých hodnôt, základ dane sa upraví podľa tejto hodnoty.“. Je však tento odkaz dostatočný na vyvolanie právnych účinkov?

3. UKLADANIE (DAŇOVÝCH) POVINNOSTÍ V PRÁVNOM ŠTÁTE

Pri ukladaní daňových povinností je potrebné zohľadňovať Ústavu Slovenskej republiky. Podľa článku 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je Slovenská republika demokratický a právny štát. Orgány verejnej moci sú viazané imperatívom článku 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého môžu konať len na základe zákona a v jeho medziach (konanie *intra et secundum legem*). Ústavný princíp legality štátnej moci vyjadrený v čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky tak jednoznačne hovorí o viazanosti orgánov verejnej moci Ústavou Slovenskej republiky a zákonmi. Orgány verejnej moci nie sú oprávnené konať, ak ich na to nesplnomocní zákon a ak konajú, sú povinné konať iba spôsobom, ktorý ustanovil zákon. Táto zásada zabezpečuje ve štáte pre jeho obyvateľov právnu istotu – majú možnosť predvídať nielen následky svojich právnych úkonov, možnosti a spôsoby uplatnenia svojich práv voči štátu, ale predovšetkým konanie štátnych orgánov a jeho zmysel.¹⁵

K danému je potrebné uviesť, že orgán verejnej moci tak nemôže voči adresátom použiť ako základ pre svoje rozhodnutie len vlastnú úvahu, ktorá nemá žiaden relevantný zákonný podklad. Uplatnenie takejto vlastnej úvahy, bez relevantného zákonného podkladu, by zakladalo zjavnú arbitrárnosť, ktorá by bola popretím zákonnosti a právnej istoty ako jednej z esenciálnych náležitostí právneho štátu. V materiálnom právnom štáte je dôsledné dodržiavanie kompetencií orgánmi verejnej moci esenciálne nutné a potrebné. Na začiatku stojí kreácia orgánov verejnej moci a vymedzenie ich kompetencie. Tá by mala byť výslovná, jednoznačná a nevzbudzujúca pochybnosť o tom, čo orgán verejnej moci smie.

Tu si dovoľujeme uviesť, že Ústavný súd Slovenskej republiky uviedol, že konanie pred orgánom verejnej moci musí byť dostupné každému bez akejkoľvek diskriminácie, pričom orgán verejnej moci je povinný konať nestranne, nezávisle a s využitím všetkých zákonných prostriedkov zaručujúcich objektivitu postupu orgánu verejnej moci v rozhodovacom procese, z ktorého musí byť vylúčená akákoľvek svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu.¹⁶

¹⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 31. 10. 2001, II. ÚS 58/2001.

¹⁶ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 5. 11. 2002, II. ÚS 143/2002.

Článok 13 Ústavy Slovenskej republiky dotvára a spresňuje normu obsiahnutú v čl. 2. ods. 2 Ústavy tým, že stanovuje, že povinnosti možno ukladať a) zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd, b) medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, alebo c) nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Článok 13 Ústavy tak upravuje ústavný mechanizmus umožňujúci zásah štátu do katalogizovaného slobodného priestoru základných práv a slobôd – obsahom článku 13 Ústavy Slovenskej republiky je tak možnosť ukladania povinností a obmedzenia katalogizovaných základných práv a slobôd jednotlivca zo strany štátu. Vo vzťahu k formám normatívnych právnych aktov, ktoré Ústava ukladá pre uplatnenie možnosti danej regulácie platí, že obmedzenie základných práv možno vykonať iba vo forme zákona a uloženie povinnosti možno realizovať (okrem aproximačného nariadenia vlády a medzinárodných zmlúv) vo forme zákona alebo na základe zákona, teda aj vo forme podzákonného právneho predpisu.¹⁷

Čo sa týka podstaty a účelu čl. 13 Ústavy Slovenskej republiky, tu si dovoľujeme odkázať na judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý k podstate a účelu článku 13 Ústavy Slovenskej republiky zdôraznil, že „*predstavuje univerzálnu normu ustanovujúcu všeobecné kritériá a predpoklady možného obmedzenia základných práv a slobôd. Z jeho obsahu vyplýva, že ústavodarca rozlišuje medzi povinnosťami a medzami základných práv a slobôd, a to obsahovo aj formálne. V nadväznosti na takéto rozlíšenie sú v čl. 13 ústavy formulované všeobecné podmienky ukladania povinností na jednej strane a medzi základných práv a slobôd na strane druhej.*“¹⁸ Súčasne je možné uviesť, že dominantnou črtou čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je výhrada zákona vzhľadom na ukladanie povinností. Avšak výhrada zákona predstavuje len základ pre stanovenie povinností.

Z uvedeného vyplýva, že samotnú povinnosť možno uložiť uznaným prameňom práva – jednak zákonom alebo tak môže urobiť na základe výslovného zákonného splnomocnenia aj podzákonný právny predpis (vykonávací právny predpis), ktorý sa bude pohybovať v medziach tohto splnomocnenia. Inak povedané, povinnosti môžu byť ukladané v podzákonných predpisoch, ale nie na základe podzákonných predpisov. Na účely ochrany základných práv a slobôd je nevyhnutné ústavnú úpravu v čl. 13 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky interpretovať veľmi striktné ako ústavnú normu, ktorá dovoľuje uložiť povinnosti v podzákonnom právnom predpise výhradne *et intra legem* s tým, že predpokladom využitia tejto ústavnej normy je splnenie formálnej podmienky (zmocnenie výslovne uvedené v zákone) spolu so splnením podmienky náležitej kvality uvedeného

¹⁷ KORN, F. Extrémna disproportionálna, ústavnoprávna a teoreticko-filozofická východiská a limity jej aplikácie pri aktuálnom strete katalogizovaných základných práv a slobôd jednotlivca a ochrany verejného zdravia. In *Central European Papers*, č. 1, roč. 10, 2022, s. 68.

¹⁸ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10.12.2014, sp. zn.: PL ÚS 10/2013.

zmocnenia, ktorá sa dosiahne vtedy, ak zmocnenie jednoznačne vymedzí hranice, v ktorých je podzákonná úprava prípustná.¹⁹

Podľa článku 59 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky článok dane a poplatky možno ukladať zákonom alebo na základe zákona. Článkom 59 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je stanovené ústavné pravidlo, akým spôsobom možno ukladať dane a poplatky – článok 59 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky tak predstavuje realizáciu čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Zásada, že dane a poplatky možno ukladať zákonom alebo na základe zákona patrí medzi základné princípy právneho štátu – článok 59 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky tak jednoznačne uvádza, že štát je oprávnený prijímať zákony, ktoré považuje za nevyhnutné k tomu, aby bolo zaistené platenie daní a iných poplatkov. Ako uvádza právna teória, s odkazom na judikatúru Európskej súdu pre ľudské práva, štátom je daný široký priestor na úvahu, pokiaľ ide o rozloženie daňovej povinnosti. Daňový systém, ktorý má podklad v Ústave Slovenskej republiky je tak nevyhnutným predpokladom k materiálnej existencii štátu, ale je aj akýmsi testom legitimity štátu ako inštitúcie. Sústava daní tak musí byť z hľadiska svojej kompetencie a aj konkrétnej aplikácie transparentná, predvídateľná a primeraná. V opačnom prípade by sa spochybnil význam a funkcia samotného štátu.²⁰ Vo vzťahu k dodržaniu právnej istoty, ako aj vo vzťahu k dodržaniu litery Ústavy Slovenskej republiky by tak v zákone, ktorým sa ukladajú dane a poplatky mali byť minimálne uvedené základné náležitosti (prvky) daňovo-právneho vzťahu, a to subjekt dane, predmet dane, základ dane a sadza dane, a to by malo platiť nielen v prípade ukladania daní zákonom, ale aj v prípade ukladania daní na základe zákona (teda napr. na základe všeobecne záväzného nariadenia obce alebo vyššieho územného celku²¹).²² Subjekty práva je prípustné zaťažiť daňovými, resp. poplatkovými povinnosťami len zákonom alebo na základe zákona (na rozdiel od ukladania iných povinností, ku ktorým môže dôjsť aj špecifickými prípadmi medzinárodných zmlúv a nariadení vlády).

Ustanovenie čl. 59 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je vo svojej podstate ústavnou poistkou, účelom ktorej je znemožniť výkonnej moci (vláde a orgánom verejnej správy) ukladať fyzickým a právnickým osobám daňové, prípadne poplatkové povinnosti na základe vlastného uváženia s tým, že ukladanie takýchto povinností je výsadou zákonodarnej moci a môže k nemu preto dôjsť len zákonom alebo na základe zákona. Výklad zákonov ukladajúcich osobám daňové a poplatkové povinnosti musí byť z povahy veci vždy reštriktívny a v pochybnostiach (pri možnosti viacerých výkladov) má prednosť taká interpretácia, ktorá je z pohľadu daňou či poplatkom zaťaženého subjektu výhodnejšia.²³

¹⁹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 16.02.2022, sp. zn.: PL. ÚS 14/2021.

²⁰ KARFIKOVÁ, M. Daň ako nástroj fungovania štátu. In *Acta Universitatis Carolinae*, č. 1, r. 64, 2018, s. 12.

²¹ K tomu pozri napr. ONDROVÁ, J. – ÚRADNÍK, M. Vybrané aspekty ukladania a vymáhania miestnych daní a poplatkov. In *Štát a právo*, roč. 9, č. 2-3, 2022, s. 156-174.

²² KUBINCOVÁ, S. Právne aspekty a zásady správy daní v Slovenskej republike a vybraných štátoch. In *Acta iuridica Olomucensia*, vol. 13, č. 2, 2018, s. 64.

²³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 4. 2020, II. ÚS 362/2019.

4. PUBLICITA PRÁVNEJ NORMY, UKLADANIE POVINNOSTÍ A VÝKLAD PRÁVNEJ NORMY

V kontexte ukladania daňových povinností je potrebné zohľadniť požiadavky na publicitu právnych noriem a ich dostupnosť adresátovi. Osvietenstvo, občianske revolúcie a počiatky právneho štátu v 19. storočí vnášajú do koncepcie publikácie právnych predpisov záujmy adresátov právnych noriem, najmä požiadavku právnej istoty a predvídateľnosti práva.²⁴ Vznikajú právne zásady ako zákaz retroaktivity, zásada „*nullum crimen sine lege*“, „*nulla poena sine lege praevia*“ a podobne. Po druhej svetovej vojne sa požiadavka formálnej publicity práva a požiadavka riadnej publikácie všetkých opatrení, ktoré sa majú všeobecne aplikovať, stáva základným stavebným kameňom koncepcie právneho štátu.²⁵

S požiadavkou prístupnosti a poznateľnosti práva teda súvisí požiadavka na vyhlásenie právnej normy v duchu latinského „*lex non promulgata non obligat*“ (nevyhlásený zákon nezaväzuje). Zmyslom tohto princípu je potom následná opodstatnenosť pravidla, že neznalosť právneho predpisu nikoho neospravedlňuje²⁶ (lat. „*ignorantia iuris neminem excusat*“).

Vyhlásenie právnej normy teda možno považovať za podmienku jej právnej existencie.²⁷ Publikáciou sa vôľa normotvorcu prejaví navonok a stane poznateľnou. Zákon je v tomto kontexte výrazom verejnosti právneho poriadku ako esenciálnej podmienky jeho demokraticky odôvodnenej platnosti.²⁸ Verejnosť práva potom ako súčasť princípu právnej istoty znamená, že konanie štátnych orgánov bude pre občana predvídateľné a tým kalkulovateľné – občan teda bude schopný posúdiť, či voči nemu bolo zachované právo.

Opačný prístup, teda nevyhlásenie právneho predpisu narušuje právnu istotu a dôveru v právo a právo tým prestáva fungovať ako systém integrujúci spoločnosť resp. zabezpečujúci homeostázu spoločnosti. Na základe vyššie uvedeného je preto potrebné zdôrazniť, že to, že je právny predpis náležite publikovaný patrí medzi jeho základné (esenciálne) znaky.²⁹ Možno povedať, že zásada verejnosti práva je inherentná modernému demokratickému právnenému štátu a súvisí tiež s úctou štátu k právam a slobodám človeka a občana.³⁰ Každý empirický a racionálny normotvorca sa teda prirodzene stará o to, aby sa obsah ním stanovených noriem stal známym povinným subjektom,

²⁴ BOBEK, M. Publikace obecně závazných právních předpisů v historickém a srovnávacím pohledu, In *Jurisprudence*, č. 1, 2007, s. 17.

²⁵ BOBEK, M. Case C-345/06, Gottfried Heinrich, judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) of 10 March 2009, <http://ssrn.com/abstract=1498062>, navštívené dňa 23.04.2023.

²⁶ KNAPP, V. a kol. *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde 1998, s. 236.

²⁷ Pozri napr. SOBOTA, K. *Das Prinzip Rechtsstaat. Verfassungs- und verwaltungsrechtliche Aspekte*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1997, s. 142.

²⁸ ROBBERS, G. *Einführung in das deutsche Recht*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1998, s. 22.

²⁹ Pozri napr. KRÁL, J. a kol. *Legislativa – Teória a prax*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta – Vydavateľské oddelenie, 2006, s. 25.

³⁰ Pozri SLÁDEČEK, V. *Publikace jako obligatorní stadium tvorby právního předpisu*. In GERLOCH, A., KYSELA, J.: *Tvorba práva v České republice po vstupu do Evropské unie*. Praha: Aspi, 2007, s. 189-190.

pretože len predstava o tom, čo má byť (teda norma), môže pôsobiť ako motív ľudského konania.³¹ Je preto len logické, že sa doktrínou a praxou publikovania noriem musí podrobne zaoberať každá entita hlásiaca sa k doktríne demokratického a právneho štátu, teda tak „národné“ štáty, ako aj napríklad Európska únia.

Každá právna norma a teda i verejnoprávna norma musí byť publikovaná v štátom uznanom médiu a dostupná adresátom právnej normy v štátnom jazyku. Per analogiam tu možno poukázať napr. na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 11. decembra 2007 vo veci Skoma-Lux sro proti Celní ředitelství Olomouc, podľa ktorého povinnosti obsiahnuté v právnej úprave Spoločenstva, ktorá nebola uverejnená v Úradnom vestníku Európskej únie v jazyku nového členského štátu, hoci je tento jazyk úradným jazykom Európskej únie, nemôžu byť ukladané jednotlivcom v tomto štáte, aj keby sa tieto osoby mohli oboznámiť s touto právnou úpravou inými spôsobmi (inou jazykovou verziou).

Čo však v prípade, ak je verejnoprávna norma nejasná alebo neponúka len jeden výklad? K danému si dovoľujeme uviesť, že v právnej praxi je možné sa stretnúť s argumentom, že určité ustanovenia majú byť v pochybnostiach interpretované miernejšie. Toto pravidlo znamená, že sa právne pochybnosti ohľadom toho, či má byť určitý skutkový stav podriadený pod určitú skutkovú podstatu musí prejaviť v prospech uprednostnenej strany, spravidla adresáta verejno-mocenského pôsobenia štátu – napríklad daňového poplatníka. Aby mohlo byť toto interpretačné pravidlo legitímne, je potrebné uviesť, aké ustanovenia je potrebné týmto pravidlom vykladať, čo znamenajú právne pochybnosti a aký je dôvod takéhoto postupu. Tu je možno uviesť, že v praxi sa toto pravidlo používa najmä pri interpretácii ustanovení trestných predpisov a v súčasnosti aj pri interpretácii daňových predpisov. Pravidlo sa tak využíva v prípade, kedy normotvorca zvlášť výrazným spôsobom zasahuje do sféry fyzických alebo právnických osôb. Pritom právnymi pochybnosťami je potrebné rozumieť pochybnosti/nejednoznačnosti, ktoré vznikajú pri výklade právnych predpisov.³²

V prípade, ak je pochybnosť pri aplikácii verejnoprávnej normy, s odkazom na princíp právnej istoty je potrebné, aby bola táto právna norma vykladaná vždy v prospech adresáta tejto právnej normy – teda v prospech fyzickej alebo právnickej osoby. Tu je potrebné uviesť, že v prípade, ak právo umožňuje dvojaký výklad, tak na poli verejného práva môžu štátne orgány konať výlučne to, čo im zákon výslovne umožňuje – z tejto maximy tak potom plynie, že pri ukladaní a vymáhaní daní na základe zákona, teda *de facto* pri odňatí časti nadobudnutého vlastníctva, sú orgány verejnej moci povinné šetriť podstatu a zmysel základných práv a slobôd – teda v prípade pochybností postupovať miernejšie (*in dubio pro mitius*). To znamená, že pri výbere daní nie je možné vychádzať výlučne z fiškálneho záujmu štátu, cieľom musí byť vybranie danie v správne stanovenej výške. Z uvedeného tak vyplýva, že zákonodarca by mal právnou úpravu daní a poplatkov prijať pokiaľ možno

³¹ WEYR, F.: *Československé právo ústavní*. Praha: Melantrich a.s., 1937, s. 62.

³² MELZER, F. *Metodologie nelézání práva. Úvod do právní argumentace. 1. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 205.

bezrozpornú, vylučujúcu dvojaký výklad. V prípade, ak by aj nebol takýto ideálny stav dosiahnutý, princíp *in dubio pro liberate* vedie k tomu, že pri výklade daňových predpisov má vždy prednosť vlastníctvo jednotlivca pred právom štátu na uložení a výbere daní.³³ Je potrebné si uvedomiť, že právny štát má povinnosť čo najpresnejšie formulovať ustanovenia právnych predpisov a ak tak nevykoná, nastal výkladový problém na jeho strane, v sfére jeho vplyvu. Ak je tak potrebné sa rozhodnúť medzi výkladom, ktorá je výhodný pre štát a výkladom, ktorý je výhodný pre adresáta právnej regulácie, je potrebné voliť druhú možnosť.³⁴ Ako už bolo spomenuté, tento prístup je nevyhnutný pri výklade daňových predpisov.

K problematike výkladu verejnoprávnej normy, presnejšie k výkladu daňovej právnej normy sa vyjadruje aj súdna prax. Tu si dovoľujeme uviesť, že samotný Ústavný súd Slovenskej republiky³⁵ zdôraznil, že pri súdnom preskúvaní zákonnosti rozhodnutí daňových orgánov musí všeobecný súd zohľadňovať, že týmito rozhodnutiami sa ukladá daňovému subjektu daňová povinnosť, ktorá priamo zasahuje do jeho majetkovej sféry a redukuje rozsah jeho majetku. Aj keď základným účelom daňového konania, v ktorom sa rozhoduje o právach a povinnostiach daňových subjektov, je vybratie dane, zásada zákonnosti, ktorú možno považovať za „*condicio sine qua non*“ je zároveň konštruovaná tak, že v daňovom konaní sa zároveň dbá na zachovávanie práv a právom chránených záujmov daňových subjektov, pričom Ústavný súd Slovenskej republiky zvýraznil, že na základe toho prioritizovanie záujmov oprávnených príjemcov daní nemôže ísť na úkor rešpektovania práv a právom chránených záujmov osôb, ktoré tieto dane platia. V predmetom náleze Ústavný súd Slovenskej republiky ďalej uvádza, že ani záujem štátu na realizácii príjmovej stránky štátneho rozpočtu nemôže byť a nie je nadradený dodržiavaniu a rešpektovaniu práv, ktoré zákony priznávajú daňovým subjektom.

Za situácie, kde právo umožňuje rozdielny výklad, nemožno pri riešení prípadu obísť fakt, že na poli verejného práva (daňového práva) štátne orgány môžu konať len to, čo im zákon výslovne umožňuje (na rozdiel od občanov, ktorí môžu konať všetko, čo nie je zakázané), z čoho ďalej vyplýva, že pri ukladaní a vymáhaní daní, teda pri *de facto* odnímaní časti nadobudnutého vlastníctva sú orgány verejnej moci povinné šetriť podstatu a zmysel základných práv a slobôd a pri pochybnostiach sú povinné postupovať miernejšie – „*in dubio mitius*“.

Nedostatok riešenia v novele Zákona o dani z príjmov – zákon č. 496/2022 Z. z., ktorým bol do normatívneho textu § 18 ods. 1 doplnený odkaz na smernicu OECD, spočíva najmä v:

- absencii úradného prekladu do štátneho jazyka,
- absencii publikácie smernice v štátom uznanom publikačnom médiu.

³³ KARFIKOVÁ, M. Daně jako nástroj fungování státu. In *Acta Universitatis Carolinae*, č. 1, r. 64, 2018, s. 14-15.

³⁴ MELZER, F. *Metodologie nelézání práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 207.

³⁵ Napr. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22.11.2007, sp. zn.: I. ÚS 241/2007.

5. MOŽNÉ PLAUZIBILNÉ RIEŠENIA

Nie je prehnane konštatovať, že výklad daňovej právnej normy správcovia dane vykonávajú najčastejšie pri daňových kontrolách, kedy aplikujú ako hmotnoprávne daňové predpisy – napríklad už spomenutý Zákon o dani z príjmov, ako aj procesný daňový predpis – zákon č. 563/2009 Z. z. o správne daní (daňový poriadok). Práve prostredníctvom daňového konania (všeobecne, bez prihliadnutia na daňovú kontrolu alebo vyrubovacie konanie) správca dane aplikuje a vykladá verejnoprávnou normu. Správca dane je pri výklade tejto právnej normy limitovaný ako Ústavou SR, aj samotným Daňovým poriadkom.

Daňový poriadok v § 3 ods. 1 konštatuje, že pri správe daní sa postupuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, chránia sa záujmy štátu a obcí a dbá sa pritom na zachovávanie práva a právom chránených záujmov daňových subjektov a iných osôb. § 3 ods. 1 Daňového poriadku tak možno nazvať aj užším vymedzením čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Pod právom podľa § 3 ods. 1 Daňového poriadku je potrebné rozumieť subjektívne (verejné subjektívne) právo daňového subjektu, ktoré mu vyplýva z tohto procesného zákona alebo z hmotnoprávneho daňového predpisu. Tento princíp tak vychádza zo základného princípu právneho štátu – uplatňuje sa predovšetkým tým, že v daňovom konaní je potrebné postupovať v súlade so všeobecne záväznými predpismi, ktoré sa na konkrétnu daňovú vec vzťahujú. Jej súčasťou však na druhej strane je aj povinnosť správcov dane chrániť záujmy štátu a obcí a dbať na zachovávanie práv a právom chránených záujmov daňových subjektov a iných osôb.

Vo vzťahu k zachovávaniu je síce záujem štátu nadradený, avšak ani výnos daní sa nemôže dosiahnuť na úkor nedodržania práva – správca dane tak môže aplikovať iba také právne prostriedky a taký výklad, ktoré priamo ustanovuje zákon alebo ktoré uplatní správca dane v rámci svojho oprávnenia, vyplývajúceho zo zákona.³⁶

Zásada zákonnosti je tak dôležitou súčasťou právneho systému – tu si dovoľujeme aj uviesť, že aj Najvyšší správny súd Slovenskej republiky upriamil pozornosť „sťažovateľa ako jedného zo subjektov vykonávajúceho verejnú moc v oblasti správy daní a poplatkov na to, že zásada zákonnosti je nesporne najvýznamnejšou zásadou daňového konania, pričom jej základ pochopiteľne nevyhádza len z ustanovenia § 3 ods. 1 Daňového poriadku, ale primárne z článku 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Daňové orgány sú tak pri určovaní daňovej povinnosti povinné nielen postupovať podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, dbať na fiškálne záujmy štátu, ale

³⁶ BUJŇÁKOVÁ, M. Zásady a princípy daňového konania. In *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego - Seria Prawnicza*, č. 18, 2016, s. 16 a 18.

rovnako sú povinné dbať na zachovávanie práv a právom chránených záujmov daňových subjektov a pri správe daní postupovať v úzkej súčinnosti s daňovými subjektmi.“³⁷

Zásada zákonnosti, ktorá sa v názname objavuje v celkom tomto príspevku, je tak smerodajná vo vzťahu možným plauzibilným riešeniam vo vzťahu k transferovému oceňovaniu. Prvým riešením je zostať v súčasnom stave, a teda v stave, kedy Smernica o transferovom oceňovaní nie je záväzným právnym aktom, ale môže byť aplikovaná len ako výkladové pravidlo – príkladmo tak možno uviesť, že správca dane je povinný vo vzťahu k transferovému oceňovaniu aplikovať výlučne Zákon o dani z príjmov v rozsahu, v akom Zákon o dani z príjmov upravuje transferové oceňovanie. Až po tom, ako správca dane vykoná dokazovanie v súlade s Daňovým poriadkom a aplikuje správnu právnú normu, ktorú vyloží v rozsahu, v akom je tento rozsah upravený v Ústave Slovenskej republiky a príslušných zákonných normách, môže (je to jeho oprávnenie a nie povinnosť) svoje závery podporiť s odkazom na Smernicu o transferovom oceňovaní. Smernica o transferovom oceňovaní tak môže byť výlučne len ako podporný prostriedok na zistené závery a aplikovanú právnú normu. V súčasnom stave nie je možné Smernicu o transferovom oceňovaní priamo aplikovať a na jej podklade ukladať daňovým subjektom povinnosti – v prípade, ak by sa Smernica o transferovom oceňovaní aplikovala ako prvotný prameň práva, došlo by k porušeniu princípu zákonnosti, ktorý je ukotvený v Ústave Slovenskej republiky a v § 3 ods. 1 Daňového poriadku – príslušný správca dane by totižto nepostupoval podľa všeobecne záväzného právneho predpisu, ale aplikoval by dokument, ktorý nie je právne záväzný a nemôže byť aplikovaný ako vykladaný ako právna norma. Nakoľko je daňové konanie ovládané verejnoprávnymi normami, výklad týchto noriem nesmie byť extenzívny, a teda do tohto výkladu zaradiť aj dokumenty bez relevantnej právnej sily, ale musí byť reštriktívny, a teda výklad tejto právnej normy môže byť vykonaný len v mantineloch, ktoré sú dané Ústavou SR a zákonnými ustanoveniami.

Rizikom tohto riešenia je však skutočnosť, že pri výkone daňového konania sa nie vždy nájde „tenká hranica“ toho, kedy správca dane priamo aplikoval Smernicu o transferovom oceňovaní a kedy ju použil len ako podporný dokument. Môže sa stať, že výklad správcu dane „sa zleje“ do celku, v ktorom nebude možné oddeliť, aký výklad správca dane použil, a takéto konanie bude nejasné a nepreskúmateľné.

Súhlasíme s názorom,³⁸ že v prípade aplikácie súčasného stavu je potrebné, aby (i) sa v prvom kroku aplikovali vnútroštátne zákonné pravidlá transferového oceňovania, zakotvené v Zákone o dani z príjmov a (ii) v druhom kroku sa môže podporne využiť aj Smernica o transferovom oceňovaní, ktorá pomôže k výlučne k výkladu príslušných zákonných noriem. Smernica o transferovom oceňovaní by tak mala byť na úrovni odbornej technickej literatúry, pričom však jej odporúčania

³⁷ Rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky zo dňa 24.02.2022, sp. zn.: 1Sžfk/10/2020.

³⁸ IŠTOK, M. Transferové oceňovanie úverov a pôžičiek v Českej a Slovenskej republike. Brno : Nakladatelství VUTIUM, 2023, s. 97.

bude nutné vždy posudzovať v každom individuálnom prípade vo svetle platných právnych noriem a aplikáciu / využitie Smernice o transferovom oceňovaní bude správca dane nútený riadne a preskúmateľne odôvodniť.³⁹

Ideálnym riešením v prípade, ak je záujmom zákonodarcu, aby sa princípy a zásady Smernice o transferovom oceňovaní, ako aj samotná Smernica o transferovom oceňovaní priamo aplikovali a boli právne záväzné, aby Smernica o transferovom oceňovaní dostala formu vnútroštátnej právnej normy – teda zákona. Možnosťou je vytvoriť lex specialis komplexne upravujúci problematiku transferového oceňovania, pričom základom pre jeho vytvorenie bude Smernica o transferovom oceňovaní. Rovnako je možné problematiku transferového oceňovania doplniť do zákona o dani z príjmov. Príslušná právna úprava musí mať i požadovanú kvalitu z hľadiska jej zrozumiteľnosti. Je potrebné, aby zákon „transponoval“ Smernicu o transferovom oceňovaní vo forme, ktorá bude jasná a nebude spôsobovať výkladové problémy – v prípade nejasností sa totiž takáto právna norma musí aplikovať v prospech adresáta tejto právnej normy, nakoľko pôjde o verejnoprávnu normu.

Pokiaľ ide o iné riešenia, konštatujeme, že vzhľadom na požiadavky ukladania povinností v demokratickom právnom štáte za vhodné riešenie nepovažujeme, ak by sa Smernica o transferovom oceňovaní aplikovala (i) na základe metodického usmernenia príslušného orgánu, (ii) zverejnenia jej textu na príslušnej internetovej stránke príslušného orgánu (iii) aby sa poznámkou pod čiarou v zákone o dani z príjmov stanovil odkaz na Smernicu alebo (iv) aby sa odkaz na Smernicu stanovil v normatívnom texte Zákona o dani z príjmov.

Ak sa majú na základe Smernice o transferovom oceňovaní ukladať povinnosti, prípadne ak má Smernica o transferovom oceňovaní slúžiť ako nástroj pre určenie rozsahu daňových povinností, je jednoznačne nevyhnutné, aby Smernica o transferovom oceňovaní mala charakter všeobecne záväznej právnej normy, t.j. bola prameňom práva. Všeobecná záväznosť je základnou charakteristikou tzv. regulatívneho rozmeru prameňov práva: akýkoľvek výsledok (rezultát) uplatnenia autority, ktorý je všeobecne záväzný, má formu jedného z prameňov práva.⁴⁰ Je teda nevyhnutné, aby Smernica bola publikovaná v štátnom uznanom publikačnom médiu pre vyhlasovanie právnych noriem (Zbierka zákonov SR, Úradný vestník EÚ⁴¹) a aby bol zabezpečený jej úradný preklad do štátneho jazyka.

6. ZÁVER

Globalizovaný svet si bezpochyby vyžaduje eliminovať priestor pre daňové úniky. To však v právnom štáte nemôže znamenať priestor pre svojvôľu a opomínanie elementárnych kautel

³⁹ KAČALJAK, M. – RAKOVSKÝ, P. – CHOMA, A. Vybrané problémy v praxi transferového oceňovania na Slovensku. In Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov, č. 3, 2021, s. 7.

⁴⁰ PROCHÁZKA, R. – KÁČER, M. *Teória práva. 1. vydanie*. Bratislava : C. H. Beck, 2013, s. 122.

⁴¹ V prípade normotvornej aktivity Európskej únie.

fungovania orgánov verejnej moci. Z tohto pohľadu sa ako nevyhnutná javí revízia právnej úpravy transferového oceňovania. Metodiku transferového oceňovania je potrebné riešiť na úrovni zákona, či už novelizáciou existujúcej právnej úpravy alebo prijatím nového zákona obsahujúceho pravidlá transferového oceňovania. Z tohto pohľadu tak nestačí prípadný odkaz na smernicu OECD v poznámke pod čiarou alebo v normatívnom texte zákona. Rovnako nestačí len odkaz na Komentár k Smernici o transferovom oceňovaní alebo na metodické stanovisko Ministerstva financií Slovenskej republiky (alebo iného orgánu verejnej správy), ktoré nie je všeobecne záväzným právnym predpisom.

Je potrebné mať na zreteli, že daňové právne normy sú normy verejného práva, ktoré ukladajú povinnosti a významným spôsobom zasahujú do ústavného práva vlastníť majetok. Všetky daňové povinnosti musia mať oporu v zákone, musia byť publikované v štátom uznanom publikačnom médiu a preložené do štátneho jazyka, inak nemôžu vyvolať účinky voči subjektom súkromného práva. Je tak úlohou a zodpovednosťou zákonodarcu, aby pri koncipovaní právnej normy verejného práva postupoval tak, aby splnil všetky podmienky, ktoré s tvorbou právnych noriem spája Ústava Slovenskej republiky, či zákony a podzákonné pravidlá regulujúce normotvorbu. Pri koncipovaní daňových noriem musíme mať na pamäti nemožnosť extenzívneho výkladu v neprospech daňového subjektu. Práve naopak, v prípade pochybností je potrebné aplikovať výkladovú zásadu *in dubio contra fiscum*.

Literatúra

BALÁŽI, F. – LAZORÍKOVÁ, E. Transfer pricing of domestic controlled transactions in the conditions of the Slovak republic. In *Financial Law Review*, č. 28, r. 4, 2022, s. 14-31. ISSN: 2299-6834.

BOBEK, M.: Publikace obecně závazných právních předpisů v historickém a srovnávacím pohledu, In *Jurisprudence*, roč. 16, č.1, 2007, s. 11-19.

BOBEK, M.: Case C-345/06, Gottfried Heinrich, judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) of 10 March 2009, <http://ssrn.com/abstract=1498062>, navštívené dňa 23.04.2023.

BUJŇÁKOVÁ, M. Zásady a princípy daňového konania. In *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego - Seria Prawnicza*, č. 18, 2016, s. 11-22. ISSN: 1730-3508.

IŠTOK, M. *Transferové oceňovanie úverov a pôžičiek v Českej a Slovenskej republike*. Brno: Nakladatelství VUTIUM, 2023, 244 s. ISBN: 978-80-214-6151-2.

KAČALJAK, M. - RAKOVSKÝ, P. Právny charakter OECD Smernice o transferovom oceňovaní. In *Justičná revue*, 71, 2019, č. 11, s. 1144-1157. ISSN: 1335-6461.

KAČALJAK, M. – RAKOVSKÝ, P. – CHOMA, A. Vybrané problémy v praxi transferového oceňovania na Slovensku. In *Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov*, č. 3, 2021, s. 6-10. ISSN: 2644-688X.

KAČALJAK, M. Súdne spory v oblasti transferového oceňovania na Slovensku – relevancia OECD o transferovom oceňovaní. In *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, č. 4, 2022, s. 43-52. ISSN: 2336-6478.

KARFIKOVÁ, M. Daně jako nástroj fungování státu. In *Acta Universitatis Carolinae*, č. 1, r. 64, 2018, s. 7-19. ISSN: 2336-6478.

KNAPP, V. a kol.: *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde, 1998, 462 s. ISBN: 80-7201-140-5.

KORN, F. Extrémna disproporcionalita, ústavno-právne a teoreticko-filozofické východiská a limity jej aplikácie pri aktuálnom strete katalogizovaných základných práv a slobôd jednotlivca a ochrany verejného zdravia. In *Central European Papers*, č. 1, roč. 10, 2022, s. 61-77. ISSN:2336-3312.

KRÁL, J. a kol. *Legislatíva – Teória a prax*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta – Vydavateľské oddelenie 2006, 236 s. ISBN: 978-80-7160-156-2.

KUBINCOVÁ, S. Právne aspekty a zásady správy daní v Slovenskej republike a vybraných štátoch. In *Acta iuridica Olomucensia*, vol. 13, č. 2, 2018, s. 62-80. ISSN: 1805-9554.

MELZER, F. *Metodologie nelézání práva. Úvod do právní argumentace. I. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 304 s. ISBN: 978-80-7400-149-9.

ONDROVÁ, J. – ÚRADNÍK, M. Vybrané aspekty ukladania a vymáhania miestnych daní a poplatkov. In *Štát a právo*, roč. 9, č. 2-3, 2022, s. 156-174. ISSN: 2644-643X.

PROCHÁZKA, R. – KÁČER, M. *Teória práva. I. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2013, 294 s. ISBN: 978-80-8960-314-5.

RAJNOHA, R. – SLIVKOVÁ, D. – DOBROVIČ, J. Globalizácia a transferové oceňovanie výkonov v nadnárodných spoločnostiach na Slovensku a v krajinách OECD – analytická štúdia a rozhodovací model pre voľbu optimálnej metódy. In *Ekonomický časopis*, r. 62, č. 6, 2014, s. 609-630. ISSN: 0013-3035.

ROBBERS, G. *Einführung in das deutsche Recht*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2019, 236 s. ISBN: 978-3-8487-5833-3.

SLÁDEČEK, V.: Publikace jako obligatorní stadium tvorby právního předpisu. In GERLOCH, A., KYSELA, J.: *Tvorba práva v České republice po vstupu do Evropské unie*. Praha: Aspi, 2007, 387 s. ISBN: 978-80-7357-287-7.

SOBOTA, K. *Das Prinzip Rechtsstaat. Verfassungs- und verwaltungsrechtliche Aspekte.* Tübingen: Mohr Siebeck 1997, 569 s. ISBN: 978-3-16-158110-6.

WEYR, F. *Československé právo ústavní.* Praha: Melantrich, 1937, 339 s. ISBN: 978-80.7552-891-9.

Abstrakt:

Transferové oceňovanie zohľadňuje nadnárodné aspekty podnikania. Pravidlá transferového oceňovania upravuje smernica OECD. Právny poriadok Slovenskej republiky odkazuje na túto smernicu v normatívnom texte zákona. Smernica o transferovom oceňovaní nebola publikovaná v Zbierke zákonov Slovenskej republiky v štátnom jazyku. Vzhľadom na tieto skutočnosti smernica OECD o transferovom oceňovaní nemôže mať právne účinky voči jednotlivcom, či obchodným spoločnostiam.

KLúčové slová: transferové oceňovanie, daňové právo, OECD, právna istota.

Abstract:

Constitutional aspects of transfer pricing

Transfer pricing takes in to account the supranational aspects of business. The rules of transfer pricing are based on the directive of the OECD. Legal order of Slovak republic refers to this directive normative text of the bill. The directive of the OECD on transfer pricing was not published in Collection of laws of the Slovak republic in the state language. Based on this facts directive of the OECD on transfer pricing cannot have legal effect on individuals or private companies.

Key words: transfer pricing, tax law, OECD, publicity of law, legal certainty.

JEL: K34

Doc. JUDr. **Milan Hodás**, PhD. – Katedra ústavného práva, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Slovensko. Autor tiež pôsobí ako spolupracujúci advokát v advokátskej kancelárii GHS Legal, s.r.o., hodas@ghslegal.sk.

JUDr. Mgr. **Juraj Štorcel**, PhD. – sudca Správneho súdu v Bratislave, Slovensko, jurajstorcel@gmail.com.

HODNOCENÍ ORGANIZAČNÍCH A PRÁVNÍCH RIZIK

PŘI REALIZACI PRÁVA SHROMAŽĎOVACÍHO

Karel Kubečka, Josef Hrudka

1. ÚVOD

V posledních letech vyhlásila vláda České republiky, potažmo Ministerstvo vnitra jako svoji prioritu boj proti extremismu¹. K formulaci této priority přispěly události předchozích let, zejména pak vzrůstající aktivita pravicových extremistů na veřejnosti, kteří se dokázali široké veřejnosti zviditelnit zejména organizováním veřejných shromáždění². Za ta nejproblémovější, a také nejviditelnější, lze označit shromáždění u příležitosti výročí Křišťálové noci v roce 2007, plzeňská shromáždění organizovaná v den výročí transportu Židů v roce 2008, pochody v litvínovské části Janov v závěru téhož roku a shromáždění v Ústí nad Labem na jaře 2009. Jako tragické vyústění aktivit extremistických skupin byl žhářský útok ve Vítkově v dubnu 2009. Dá se říci, že zejména události, k nimž došlo během regulární pouliční války v průběhu neoznačeného shromáždění v Janově dne 17. 11. 2008, vedly k velkému aktivismu jak ze strany nevládních organizací a občanské veřejnosti proti pravicovým extremistům³, tak k uvědomění si nutnosti zintenzívnění činnosti boje proti extremismu na straně represivních orgánů. V březnu 2009 byla vládou ČR schválena Strategie boje proti extremismu, která kromě tradiční Zprávy o extremismu obsahuje nově i Koncept boje proti extremismu. Koncept formuluje pět základních pilířů boje proti extremismu a tvoří komplexní materiál, jehož plnění má zajistit eliminaci extremismu.

Článek se však zaměří pouze na způsob, jímž se extremisté nezapomenutelně vrývají do podvědomí občanů, tedy na veřejná shromáždění, která jsou regulována zákonem č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, resp. identifikací organizačních a právních rizik při realizaci práva shromažďovacího. Budeme se zabývat zejména lidsko-právní dimenzí shromažďovacího práva, v dalších částech příspěvku se pak koncentrujeme na zákazy shromáždění před jejich konáním z důvodů jejich protidemokratického účelu a rozpouštění shromáždění na místě. Zabývat se budeme možnostmi spolupráce obecních úřadů a Policie České republiky při shromážděních. Za důležité

¹ Tehdejší premiér Fischer při představování programu vlády uvedl: „*Vláda bude pokračovat v tažení proti extrémismu, zejména proti neonacisticky a rasisticky orientovaným organizacím.*“ Zdroj: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/komentar/premier-predstavil-ve-snemovne-priority-sve-vlady--63249/>.

² Strategie boje proti extremismu vydávaná pravidelně Ministerstvem vnitra uvádí, že „*roce 2008 neonacisté potvrdili svůj návrat z „uzavřených prostor“ na veřejná prostranství řadou akcí, jejichž cílem bylo zviditelnit se. Jednalo se o různá shromáždění, demonstrace, pochody, pietní akty, kdy pravý záměr akcí býval skryt pod nevinným názvem.*“ Strategie boje proti extremismu, Ministerstvo vnitra 2009, str. 2. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/vyrocní-zpravy-o-extremismu.aspx>.

³ Např. občanská iniciativa - V Ústí nácky nechceme.

považujeme rovněž upozornění na chyby, jichž se obecní úřady dopouštějí při posuzování oznámeného účelu shromáždění.

2. KAŽDÝ MÁ PRÁVO SHROMAŽĎOVAT SE, ALE....

Ze strany veřejnosti se mnohdy v okamžiku, kdy média přinesou informaci o chystaném shromáždění, jehož svolavatelem je známý příznivec krajní pravice, strhne diskuse s jasným výsledkem – jak je možné, že se někdo takový vůbec na veřejnosti ukazuje, je to chyba úřadu, neboť měl shromáždění zakázat a pokud to naše zákony neumožňují, je třeba je změnit. K volání po zpřísnění zákona se uchylují i starostové obcí, pro něž je vidina toho, že se v jejich městě v budoucnu žádné problematické shromáždění neuskuteční, lákavá. Cílem je snaha co nejvíce zpřísnit zákon tak, aby se shromáždění přívrženců extrémní pravice či levice vůbec neuskutečňovala. Tento přístup je však naprosto chybný. Úřad nemůže na jednotlivá oznámení nahlížet prizmatem možného zákazu, ale naopak, s uvědoměním si důležitosti svobody projevu, s níž je svoboda shromažďovací úzce spojena, a udělat maximum proto, aby se shromáždění uskutečnit mohlo, nicméně za striktního dodržování všech platných zákonů.

Shromažďovací právo je základním lidským politickým právem zaručené v mnoha mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána. Za nejvýznamnější lze považovat článek 11 Úmluvy o základních lidských právech a svobodách (dále jen „Evropská úmluva“). Na výklad obsahu shromažďovacího práva má zásadní vliv judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Na shromažďovací právo pamatuje rovněž Listina základních práv a svobod, která v čl. 19 stanoví, že *„toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.“*

Právo na svobodu shromažďování náleží každému, a je důležité, že v demokratické společnosti mohou osoby vyjádřit názory, s nimiž většina nesouhlasí a které jsou šokující⁴. **Shromažďovací právo však není bezbřehé**, nejedná se o právo absolutní a lze ho omezit, pokud tak stanoví zákon a omezení sleduje legitimní cíl za respektování principu proporcionality. Při výkonu shromažďovacího práva dochází přirozeně ke střetu několik základních lidských práv zároveň, která nelze nijak hierarchizovat – právo na svobodu projevu, právo vyznávat víru podle své volby. Více než jinde zde tedy platí okřídlené „moje svoboda končí tam, kde začíná svoboda jiného.“ Bohužel ze strany extremistů toto není příliš respektováno, z jejich strany je hojně poukazováno na svobodu shromažďovací, přičemž další základní lidská práva a svobody jakoby neexistovaly.

⁴ K tomu se již několikrát v minulosti vyjádřil Evropský soud pro lidská práva, mj. v rozsudku ze dne 2. října 2001 Stankov a Sjednacená makedonská organizace Ilinden proti Bulharsku.

Městský soud v Praze se k zakotvení shromažďovacího práva a možnosti jeho omezení vyjádřil následovně⁵: „Mezi demokratické principy patří nepochybně i zásada, podle níž jsou lidé svobodní a rovní v důstojnosti i v právech, mezi základní principy demokratické společnosti patří nedotknutelnost osoby, právo na zachování lidské důstojnosti, právo na to zvolit si národnost s tím, že příslušnost k jakékoliv národnosti nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu. Každý, kdo chce realizovat právo shromažďovací, musí respektovat základní principy a svobody dalších subjektů. Proto také zákon č. 84/1990 Sb. stanoví důvody, pro které lze shromáždění zakázat, resp. rozpustit. Rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti ve vztahu k menšinám patří mezi důvody, který zákon stanoví pro to, aby shromáždění mohlo být zakázáno, resp. rozpuštěno. Tento důvod je nutno zahrnout pod pojem odmítání demokratických principů. Ve vztahu k odmítání demokratických principů Evropský soud pro opatření směřující k omezení shromažďovacího práva připouští.“⁶

3. JAK JE TO S OZNÁMENÝM ÚČELEM SHROMÁŽDĚNÍ

Svolavatel shromáždění je povinen shromáždění oznámit úřadu, přičemž oznámení musí obsahovat náležitosti stanovené zákonem⁷, jako je jméno svolavatele, jeho zástupce, trasu pochodu, počet pořadatelů a jejich označení apod. Náležitostí oznámení je rovněž účel shromáždění. Účel shromáždění je důležitou náležitostí, neboť shromažďovací zákon dále ve svém ustanovení § 10 stanoví, že *úřad, jemuž bylo shromáždění oznámeno, je zakáže, jestliže by oznámený účel shromáždění směřoval k výzvě:*

- a) popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů;
- b) dopouštět se násilí nebo hrubé neslušnosti.

Ačkoliv zákon uvádí vícero důvodů ospravedlňující zásah do práva na svobodu shromažďování⁸, právě toto ustanovení je v souvislosti s extremistickými shromážděními při pokusech o jejich zákaz předmětem diskusí. Některé úřady se toto ustanovení snažily vykládat tak, že pod oznámený účel je nutno vztáhnout vše, co o daném shromáždění úřad ví, nikoliv tedy jen svolavatelem deklarovaný účel v oznámení.

⁵ Z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2009, č. j.: 11 Ca 146/2008-65.

⁶ SVOBODA, I. Specifika kriminalistického zkoumání projevů extrémismu z pohledu soudního znalce. In. *Sborník sdělení ze 4. ročníku mezinárodní vědecké konference „Trestně právní a kriminalistické aspekty dokazování“* Praha: VŠFS, 2018, s. 324-329. ISBN 978-80-7408-172-9.

⁷ § 5 shromažďovacího zákona.

⁸ Úřad shromáždění zakáže, hrozí-li účastníkům závažné nebezpečí pro jejich zdraví, shromáždění může být rovněž zakázáno, došlo-li by k ohrožení dopravy a zásobování. Shromáždění lze rovněž zakázat v případě, že ve stejném čase a místě se koná jiné, dříve oznámené shromáždění, a mezi svolavateli nedošlo k dohodě.

Obecní úřady si totiž rychle všimly, že svolavatel neoznámí skutečný účel shromáždění, pokud by mohl být v rozporu se zákonem a raději uvede jiný, smyšlený a nezávadný účel.

Tento přístup, zkoumání nejen účelu oznámeného svolavatelem, ale jeho širší kontext, tedy „skutečný“ účel, byl za strany správních soudů dlouhou dobu odmítán⁹. Za přelomovou lze považovat judikaturu Nejvyššího správního soudu, a v to v rozsudcích ve věci Křišťálové noci¹⁰ a v souvislosti s pochody židovskými částmi Plzně¹¹. Tyto dva judikáty obsahovaly určité rozpory, které rozhodovací praxi příliš neusměrnily.

Ke zkoumání oznámeného účelu shromáždění se Nejvyšší správní soud znovu v souvislosti s Křišťálovou nocí vrátil v rozsudku ze dne 31. 8. 2009 v řízení o kasační stížnosti občanského sdružení Mladí národní demokraté proti Magistrátu hl. m. Prahy. Magistrát hl. m. Prahy zakázal konání shromáždění z důvodu směřování účelu shromáždění k výzvě k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti občanů pro jejich národnost, původ a náboženské vyznání. Toto rozhodnutí následně potvrdil i Městský soud v Praze. Nejvyšší správní soud však konstatoval, že Magistrát neměl dostatečné důkazy, které by vedly k závěru, že účel shromáždění je jiný než fiktivní. Nejvyšší správní soud se tak opětovaně musel zabývat možností úřadu zkoumat skutečný účel shromáždění, přičemž se zabýval i důkazy nutnými k prokázání závadného účelu a obecným podmínkám, kdy vůbec úřad může zákaz shromáždění před jeho konáním zvažovat.

Při zvažování, zda měl zákonodárce na mysli skutečně pouze účel napsaný, tedy oznámený v oznámení, či zda byly myšleny i širší okolnosti shromáždění, Nejvyšší správní soud konstatoval, že zákonodárce vycházel ze standardní situace, kdy se oznámený účel shoduje s účelem skutečným. Soud rovněž uvedl, že ochrana základních lidských práv a svobod nemá vést k možnosti vyvíjet činnost směřující k popření dalších z těchto práv a svobod. V bodě 36 odůvodnění Nejvyšší správní soud uvádí: „*Přípustnost zákazu shromáždění podle § 10 odst. 1 shromažďovacího zákona se odvíjí od směřování účelu shromáždění k výzvě k přímému či nepřímému ohrožení relativně konkrétně vymezených práv (např. osobní, politická nebo jiná práva) relativně konkrétně vymezených osob, resp. sociálních skupin [např. občané určité národnosti, pohlaví, rasy, původu ad. podle písm. a) citovaného ustanovení].*

Zákonodárce zjevně zamýšlel umožnit správnímu orgánu zákaz shromáždění, pokud by jeho účel vedl k tomuto předvídanému následku. V souladu s principem racionálního zákonodárce přitom lze mít za to, že právní úprava vychází z předpokladu standardního stavu. Tím je situace, kdy se oznámený účel shoduje s účelem skutečným.

Nelze nalézt rozumný důvod, proč by měl v případě rozdílného oznámeného a skutečného účelu shromáždění vést k zákazu shromáždění pouze rozpor mezi oznámeným účelem a právy chráněnými

⁹ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. října 2007, č. j. 8 Ca 323/2007.

¹⁰ Rozsudek NSS ze dne 5. listopadu 2007, č. j. 8 As 51/2007-67. Dostupný na www.nssoud.cz.

¹¹ Rozsudek NSS ze dne 21. 2. 2008, č. j. 2 As 17/2008-77. Dostupný na www.nssoud.cz.

v § 10 odst. 1 shromažďovacího zákona, nikoliv však rozpor mezi skutečným účelem shromáždění a těmito právy.

Je-li oznámený účel fingoaný, neohrožuje práva a právem chráněné zájmy, jejichž ochrana legitimizuje zákaz shromáždění – právě proto, že není skutečný. V takovém případě může tyto zájmy ohrozit jen skutečný, reálně existující účel, za kterým je shromáždění svoláno.“.

Soud tedy obecně konstatoval, že skutečný účel shromáždění zkoumat lze a potvrdil tak tedy předchozí rozhodnutí ve věci Křišťálové noci¹². Soud dále konstatoval, že pokud správní orgán dojde k závěru, že byly naplněny zákonem stanovené podmínky pro zákaz shromáždění, je nutné, aby svoje rozhodnutí důkladně odůvodnil. K tomu dochází mnohdy z povahy věci pomocí nepřímých důkazů. Nepřímé důkazy musí v takovém případě vždy tvořit logickou, uzavřenou a ničím nenarušenou soustavu důkazů, které na sebe navazují a vzájemně se doplňují, nejsou vyvráceny jinými důkazy svědčícími o opaku, a jsou v takovém vztahu k dokazované skutečnosti, že z nich je možno dovodit právě jen jediný závěr. Správní orgán se nemusí omezovat na prokázání skutečného účelu pouze z charakteristiky svolavatele, specifického místa a času shromáždění. Skutečný účel lze prokázat jakýmkoliv důkazy, které byly získány v souladu se zákonem a které jsou s to tento účel prokázat. Závěr o skutečném účelu shromáždění se musí opírat o důkazy nenechávající pochyb o tomto účelu.

Nejvyšší správní soud potvrdil, že úřad se může zabývat nejen účelem shromážděním, který je uvedený v oznámení, ale i kontextem shromáždění, tedy jeho **skutečným účelem**. Pokud však z důvodů závadného účelu, který je dovozován z osoby svolavatele, pozvánek na webu, prezentováním akce, dnem konání, místem konání a dalších relevantních okolností, je shromáždění zakázáno, nese správní orgán důkazní břemeno. Důkazy musí být natolik přesvědčivé, že nenechávají prostor pro jakékoliv pochyby, musí tedy tvořit ucelený logický řetězec.

Je stále potřeba mít na mysli, že shromažďovací právo je základním lidským právem a preventivní zákaz je vždy krajním řešením. Vždy je potřeba vážit, zda argumenty pro zákaz jsou natolik závažné, že zásah do shromažďovacího práva bude legitimní. Nedostatečně a nesprávně odůvodněné zákazy shromáždění jsou následně krajskými soudy oprávněně zrušovány. Pokud správní orgán nemá pro zákaz shromáždění před jeho konáním dostatek důkazů, je vhodnější shromáždění nezakazovat a připravit se na případné rozpuštění shromáždění na místě.

4. ODŮVODNĚNOST ZÁKAZU SHROMÁŽDĚNÍ

Ačkoliv obecní úřady jsou si výše uvedeného vědomy, při konkrétních oznámení mnohdy tápou, snaží se některá shromáždění zakázat bez dostatečných argumentů, v důsledku čehož jsou zákazy krajskými soudy rušeny. Lze pochopit skrytá přání starostů obcí, kteří si takováto shromáždění ve

¹² Rozsudek NSS ze dne 5. listopadu 2007, č. j. 8 As 51/2007-67. Dostupný na www.nssoud.cz.

svém městě nepřejí, nicméně neodůvodněný zákaz a jeho následné zrušení soudem vyvolá větší publicitu, než kdyby se shromáždění nezakazovalo a odpovědná osoba se důkladně připravila na jeho případný zákaz. Zákaz shromáždění ještě před jeho konáním je vzhledem k důležitosti shromažďovacího práva jako základního lidského práva krajním krokem, k němuž by se správní orgán neměl uchýlovat neodůvodněně, bez dostatečných důkazů, které jsou s to tvrzení správního orgánu prokázat.

K nejčastějším chybám při zákazech shromáždění, kdy má správní orgán za to, že se skutečný účel oznámení liší od oznámeného, a kdy tento skutečný účel by odůvodnil zákaz shromáždění z důvodů uvedených v § 10 odst. 1 shromažďovacího zákona, jsou následující:¹³

1. *Svolavatel patří k extremistické skupině, která se v našem městě dopouští výtržností, sprejerství. Svolavatel má extrémistické postoje.* Je třeba zdůraznit, že zákaz shromáždění nelze odůvodnit pouze osobou svolavatele. Má-li obecní úřad jakožto správní orgán za to, že svolavatel je sympatizantem pravicového či levicového extremismu, doporučují zkontaktovat se s místně příslušným pracovištěm Policie ČR za účelem získání dalších informací, a to nejen o osobě svolavatele, ale i o obecných otázkách vztahujících se k extremismu (současná trestněprávní judikatura, politologické definice pojmů atd.).

I kdyby však svolavatel byl skutečně představitelem extremistických hnutí nebo byl v minulosti trestně stíhán, nelze bez dalšího shromáždění zakázat, neboť nelze a priori předpokládat, že na shromáždění má docházet k závadovému chování. Je nutné zkoumat i další okolnosti shromáždění. To však neznamená, že by nebylo možné osobou svolavatele v rozhodnutí o zákazu argumentovat. Osoba svolavatele však nemůže být jediným důvodem pro zákaz. Například je třeba doložit, z čeho jsou extremistické názory svolavatele dovozovány, co svolavatel propaguje, jaké byly jeho aktivity v minulosti apod.

2. *Pozvánka zveřejněná na internetových stránkách je bez dalšího dána do souvislosti se svolavatelem.* Na webových stránkách je málokdy uvedeno přímo jméno svolavatele. Je třeba se zabývat tím, v jakém vztahu je svolavatel s organizací nebo hnutím, které pozvánku na webu zveřejnilo, zda je tedy pozvánka svolavateli přičitatelná.
3. *Pochod za politické vězně (účel uvedený v pozvánce) vs. pochod za nevinné nacionalisty, oběti policejní razie (domnělý skutečný účel).* Nelze dávat rovnítko mezi pozvánkou zveřejněnou na webu a oznámením bez dalšího bližšího odůvodnění. V trestním právu navíc platí zásada presumpce nevinny. Ačkoliv je tedy použita formulace provokativní, nelze jí bez dalšího zákaz odůvodnit.

¹³ SVOBODA, I., RYBÁŘ, M. Specifika kriminalistického znaleckého zkoumání projevů extremismu. In. *Policajná teória a prax 4/2010*. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, 2010, s. 116–122. ISSN 1335-1370, ev. č. 568/08.

4. *Není kontaktován svolavatel.* Ačkoliv zákon nestanoví pro svolavatele povinnost uposlechnout návrhu úřadu na změnu trasy případně den shromáždění, úřad by se měl pokusit svolavatele kontaktovat a snažit se navrhnout alternativní možnosti.

Je zřejmé, že zákaz shromáždění před jeho konáním z důvodu závadného účelu není jednoduchý a ani tomu být jinak nemůže. Obecní úřad by k zákazmu měl sáhnout opravdu naprosto výjimečně, pokud k tomu má pádné argumenty. To však neznamená, že by úřad měl rezignovat a shromáždění se mělo nechat volný průběh. Zákon na situaci, kdy v průběhu samotného shromáždění vyjde najevo jeho skutečný účel, pamatuje a zástupce obecního úřadu by ho v takovém případě měl rozpustit. Úřad by se v případě pochybností měl připravit na možnost případného rozpuštění shromáždění v jeho průběhu.

5. ROZPUŠTĚNÍ SHROMÁŽDĚNÍ NA MÍSTĚ

Pokud teprve v průběhu samotného shromáždění vyjde najevo jeho skutečné protidemokratické shromáždění, není obecní úřad bezmocný. Kdykoliv v průběhu shromáždění může totiž zástupce obecního úřadu po naplnění zákonem stanovených podmínek přistoupit k rozpuštění shromáždění na místě. Není-li zástupce obecního úřadu přítomen, je shromáždění oprávněn rozpustit zástupce Policie ČR. Ačkoliv ze strany obcí zaznívají hlasy volající po zákazu shromáždění před jeho konáním, v případě rozpuštění shromáždění v jejich průběhu již obecní úřady tak aktivní nejsou. Zástupci úřadu se necítí být odborníky na extremismus a navíc se bojí o svoji bezpečnost v případě, že k rozpuštění shromáždění přikročí. Z tohoto důvodu je nutné, aby obecní úřad byl v kontaktu s policií, případně znalcem.¹⁴

Rozpuštění shromáždění na místě není individuální správní akt, jedná se o faktický úkon, a proto není třeba následně vyhotovit rozhodnutí a doručit ho svolavatelům. K závěru, že oznámený účel a skutečný účel jsou v rozporu a že tento skutečný účel by odůvodnil zákaz shromáždění, může vést¹⁵ kromě účelu uvedeného v oznámení a projevu na místě i webová pozvánky a celková prezentace akce svolavatelem, kontext místa, obsah tiskovin distribuovaných na místě, tedy další okolnosti se shromážděním bezprostředně související.

Vhodné rovněž je, aby si zástupce obecního úřadu dopředu připravil formulaci, kterou shromáždění na místě rozpustí. V nastalé napjaté situaci to zástupci obecního úřadu může ulehčit práci. Vhodné je rovněž, aby úředníci byli zřetelně označeni a byli na případné rozpouštění shromáždění na místě technicky připraveni, neboť ze zákona plyne, že sdělení musí být učiněno tak, aby bylo učiněno způsobem, aby bylo pro účastníky srozumitelné a mohli se s ním seznámit.

¹⁴ SVOBODA, I., KUBEČKA, K., HRUDKA, J. The specifics of the investigation of manifestations of political extremism from the perspective of expert witness. *Socioekonomické a humanitní studie 2/2022, vol. 16. Praha: AMBIS, 2022, s. 89-104. ISSN 1804-6797, č. ev. MK ČR E 19842.*

¹⁵ Z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2009, č. j.: 11 Ca 146/2008-65.

6. SPOLUPRÁCE S POLICIÍ

Je nezbytné, aby obecní úřad měl navázanu efektivní spolupráci s Policií ČR. Vhodným nástrojem k úpravě vzájemných vztahů obce a Policie ČR může být tzv. koordinační dohoda uzavřená v souladu s § 16 zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, neboť právě koordinační dohody slouží ke zkoordinování plnění úkolů Policie ČR v oblasti veřejného pořádku s plněním působnosti obcí v oblasti místních záležitostí veřejného pořádku.

V souvislosti s konáním veřejných shromáždění je vhodné, aby si obecní úřady zejména určily osobu, které bude za shromažďovací agendu zodpovědná. Rovněž Policie ČR může určit policistu, který bude zodpovědný za výměnu informací o veřejných shromážděních se zástupci obecního úřadu. Velmi důležitá je efektivní a včasná výměna informací mezi úřadem a policií. Zatímco obecní úřad může policii poskytovat informace o oznámených shromážděních, Policie ČR může obecnímu úřadu sdělovat v rámci svých poznatků informace o zjištěných akcích, které by mohly mít charakter shromáždění a nejsou oznámeny. Policie ČR může dále obci poskytovat řadu informací důležitých pro rozhodnutí o zákazu shromáždění, (zejména z důvodu „hrozícího závažného nebezpečí pro zdraví účastníků“, nebo pokud by „omezení dopravy bylo v rozporu se zájmy obyvatelstva), případně o charakteru hnutí podílející se na organizaci shromáždění, nebo o osobě svolavatele apod. (je však již dále na obecním úřadu, jak si získané informace vyhodnotí). Před konáním shromáždění a v případě očekávaných problémů je vhodné uspořádat koordinační schůzku.¹⁶ Zástupci policie se tak mohou dohodnout se zástupci obecního úřadu na možném vývoji shromáždění, a to i s ohledem na možné rozpuštění shromáždění na místě. V rámci jednání je rovněž vhodné domluvit se na případné technické pomoci, zajištění bezpečnosti úředníka, rozdělení úkolů, způsoby informování ohrožené menšiny a další spolupráce s ní.

V posledních letech došlo ze strany extremistů k zřetelnému trendu objevovat se co nejvíce na veřejnosti s cílem zviditelnit se formou různých veřejných shromáždění. Na obecní úřady je tak mnohdy v souvislosti s extremistickými shromážděními vyvíjen tlak ze strany veřejnosti, aby bylo takovéto shromáždění zakázáno. Je však nutné zdůraznit, že právo na svobodu shromažďování je základním lidským právem a každé jeho omezení musí být dostatečně odůvodněno, neboť každou restrikcí shromažďovacího práva je nutno posuzovat velmi přísně.

Obecní úřady by měly využívat všechny mírnější opatření, které jim zákon dává, než přikročí k případnému zákazu. I během krátké třídní lhůty je možné se svolavatelem telefonicky zkontaktovat, navrhnout alternativní trasu, den pochodu. Svolavatel je dále povinen poskytnout úřadu součinnost, proto by se úřad měl zajímat o krocích, které pořadatel podnikne za účelem

¹⁶ SVOBODA, I., MAREŠ, M. *Extremistu rozpoznáte jen těžko*. Areport 4/2010, s. 44-46. ISSN 1211-801X.

zabezpečení pokojného průběhu shromáždění, počet pořadatelů, kteří musí být plnoletí apod. Ačkoliv manévrovací prostor úřadu není veliký, je třeba ho využít.

7. ZÁVĚR

Cílem tohto článku bylo nastínit problémy, s nimiž se obecní úřady mohou setkat v souvislosti se zákazy shromáždění z důvodu, že jejich účel směřuje k popírání nebo omezování osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů. V první řadě panovaly dlouhou dobu nejasnosti ve vztahu k výkladu pojmu „oznámený účel shromáždění“. Vzhledem k posledním rozhodnutím Nejvyššího správního soudu lze konstatovat, že obecní úřady mohou při posuzování oznámení brát v úvahu i další okolnosti shromáždění. Pro zákaz shromáždění před jeho konáním z tohoto důvodu však musí mít obecní úřady pádné argumenty, které zásah do shromažďovacího práva odůvodní. Není-li tomu tak je vhodnější, aby si obecní úřad připravil dostatek podkladů a v případě naplnění zákonem stanovených podmínek shromáždění rozpustil v jeho průběhu. V příspěvku rovněž zdůrazňuji nezbytnost efektivní spolupráci Policie ČR a obecních úřadů, která je nutnou podmínkou pro zvládnání extremistických akcí.

Závěrem nutno podotknout, že hodnocení jak organizačních, tak právních rizik při realizaci práva shromažďovacího je nutno provádět jak s vysokou odbornou erudicí, tak nestranně na politické orientaci mainstreamu a oficiální vládní doktrinou, aby nedocházelo ke zneužívání realizace případného zákazu nebo rozpuštění shromáždění k potlačování politických odpůrců. Nutno s politováním konstatovat, že v posledních několika málo letech došlo k nijak nedůvodným rozpuštěním shromáždění, ačkoli nebylo prokázáno, že by v rámci shromáždění docházelo k páčání trestné činnosti a nelze se zbavit podezření, že tak bylo učiněno na základě vyřčených (či nevyřčených) přání aktuální mocenské struktury. V této souvislosti je nutno apelovat, aby (zejména orgány policie, státního zastupitelství a soudní moci) byly zcela apolitické a nestranné. Totéž však nelze prohlásit o některých orgánech územní samosprávy.

Literatura

SVOBODA, I. a kol. *Politický extremismus a terorismus jako ohrožení vnitřní bezpečnosti státu*. Brno: Univerzita obrany, 2010, 144 s. ISBN 978-80-7231-769-1.

SVOBODA, I., MAREŠ, M. *Extremistu rozpoznáte jen těžko*. Areport 4/2010, s. 44-46. ISSN 1211-801X, ev.č. MK ČR E 5254, č. indexu: 45 011.

SVOBODA, I., RYBÁŘ, M. Specifika kriminalistického znaleckého zkoumání projevů extremismu. In. *Policajná teória a prax 4/2010*. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, 2010, s. 116–122. ISSN 1335-1370, ev. č. 568/08.

SVOBODA, I. Specifika kriminalistického zkoumání projevů extrémismu z pohledu soudního znalce. In. *Sborník sdělení ze 4. ročníku mezinárodní vědecké konference „Trestně právní a kriminalistické aspekty dokazování“* Praha: VŠFS, 2018, s. 324-329. ISBN 978-80-7408-172-9.

SVOBODA, I., KUBEČKA, K., HRUDKA, J. The specifics of the investigation of manifestations of political extremism from the perspective of expert witness. In. *Socioekonomické a humanitní studie 2/2022, vol. 16*. Praha: AMBIS, 2022, s. 89-104. ISSN 1804-6797, č. ev. MK ČR E 19842.

<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/komentar/premier-predstavil-ve-snemovne-priority-sve-vlady--63249/>.

<http://www.mvcr.cz/clanek/vyrocní-zpravy-o-extremismu.aspx>.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2009, č. j.: 11 Ca 146/2008-65.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. října 2007, č. j. 8 Ca 323/2007.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2009, č. j.: 11 Ca 146/2008-65.

Rozsudek NSS ze dne 5. listopadu 2007, č. j. 8 As 51/2007-67. Dostupný na www.nssoud.cz.

Rozsudek NSS ze dne 21. 2. 2008, č. j. 2 As 17/2008-77. Dostupný na www.nssoud.cz.

Rozsudek NSS ze dne 5. listopadu 2007, č. j. 8 As 51/2007-67. Dostupný na www.nssoud.cz.

Strategie boje proti extremismu, Ministerstvo vnitra, 2009.

Abstrakt:

Tento článek pojednává o hodnocení možných organizačních a právních rizik při realizaci shromažďovacího práva dle zákona o právu shromažďovacím. Text článku čerpá jak z platné legislativy a ustálené judikatury soudů v České republice, tak ze zkušeností z činnosti soudního znalce a činnosti ústředního orgánu státní správy, jakož i z odborné literatury.

Klíčová slova: *Hodnocení rizik, politický extremismus, shromažďovací právo.*

Abstract:

Assessment of organizational and legal risks during. Implementation right of assembly

This article discusses the assessment of possible organizational and legal risks in the implementation of the right to assemble according to the Act on the right to assemble. The text of the article draws

both from valid legislation and settled jurisprudence of the courts in the Czech Republic, as well as from experience from the work of a forensic expert and the work of a central state administration body, as well as from professional literature.

Keywords: *Risk assessment, political extremism, right of assembly.*

JEL: *K40.*

*Doc. Ing. **Karel Kubečka**, Ph.D., MBA, Katedra bezpečnosti a práva, AMBIS vysoká škola Praha, karel.kubecka@ambis.cz.*

*JUDr. **Josef Hrudka**, Ph.D. – Katedra bezpečnosti a práva, AMBIS vysoká škola Praha, josef.hrudka@ambis.cz.*

NEŘÍZENÁ MIGRACE JAKO DESTABILIZUJÍCÍ PRVEK VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI STÁTU

Ivo Svoboda

1. ÚVOD

Migrace, konkrétněji neřízená a nekontrolovaná (nebo neregulovaná) migrace je bezpečnostní fenomén současné doby, který za poslední dva roky dosáhl rozsahu, který mnohé země nejsou schopny vlastními silami řešit. Jedná se především o fenomén bezpečnostní, konkrétněji fenomén **ohrožení vnitřní bezpečnosti státu**, ačkoli možné ohrožení vnější bezpečnosti nelze zcela vyloučit, nicméně ohrožení vnější bezpečnosti není cíl tohoto článku.

To, že fenomén neřízené a nekontrolované migrace má mimo bezpečnostní rozměr i rozměr **ekonomický a zdravotní** je zcela zjevné z podstaty věci, kdy do státu míří nekontrolované množství migrantů, přičemž nic není známo o jejich zdravotním stavu a tito migranti se zdaleka ne všichni zapojí do pracovního procesu tak, aby nabyli závislí na sociálních dávkách státu. Jako marginální lze vnímat skupinu migrantů, kteří žijí z vlastních zdrojů, a právě tito jsou potencionálně nejrizikovější skupinou z pohledu bezpečnostního, resp. z pohledu vnitřní bezpečnosti státu. To je z toho důvodu, že se buď sami dopouští trestné činnosti, nebo naopak je na nich páchána trestná činnost. Jako další, specifickou hrozbou je vnášení svých nenávislných postojů k výlučným skupinám obyvatel, což je opětovně příčinou jejich páchání trestných činů z nenávisti, a naopak páchání trestných činů z nenávisti na nich. Článek se věnuje specificky bezpečnostním otázkám spojeným s nelegální a nekontrolovanou migrací, resp. s projevy politického extrémismu jako potencionálním ohrožení vnitřní bezpečnosti státu.

2. EXTREMISMUS

Projevy **politického extrémismu** jsou aktuálním fenoménem současného globálního světa, přičemž stoupající tendence politické (či jiné) nesnášenlivosti až extrémismu nabývají lokálně takových rozměrů, že způsobují velmi napjaté vztahy mezi státy či národy a vytvářejí napjatou mezinárodně politickou a obecně společenskou situaci. Důvody politického napětí a politického extrémismu mezi státy jsou různé, ale dá se říci, že převažují důvody národnostní, geopolitické, rasové a náboženské. Specifickým je pak projev fašismu, neofašismu, nacismu či neonacismu. Tento stav však vede jak k nedůvěře až nepřátelství mezi jednotlivými státy EU, tak k projevům nesnášenlivosti mezi konkrétními osobami či skupinami osob bez ohledu na státní příslušnost a je způsobilý dokonce navodit destabilizaci vnitřní bezpečnosti ve státě.

V poslední době je obzvlášť markantní nárůst politického extremismu a jeho projevů, obzvlášť v zemích střední Evropy, Českou republiku a Slovensko nevyjímaje.

Tyto projevy jsou od vypjatého vigilantismu až po otevřený rasismus a xenofobii v pojetí soudobého extremismu převážně vnitrostátního jednotlivých zemí EU, až po drobné provokace a narušování tradičně dobrých sousedských vztahů mezi sousedními zeměmi. Všechny tyto i další aktivity politických extremistů jsou možným zdrojem destabilizace zejména vnitřní bezpečnosti státu.

Velmi často se lze setkat s veřejným prohlášením novináře či politika, že nějaká akce, nějaký symbol, popřípadě nějaký postoj je extrémní, nebo extremistický. Co to však extremismus je, jak se projevuje, kde jsou jeho kořeny a kdo je tedy extremistou a z jakého pohledu? Tento fenomén současné doby je hoden vědeckého zkoumání a hodnocení. Současně je také nezbytně nutno tento fenomén jasně a zřetelně pojmenovat, resp. pojmenovat jeho příčiny a mít řešení, nebo se alespoň o to snažit. Na extremismus lze nahlížet z různých pohledů zkoumání, z pohledu vzniku projevů extremismu, z pohledu možného rozdělení extremismu, či z pohledu řešení projevů extremismu a reakcí společnosti. Dílčích pohledů na uvedený fenomén je však možných mnohem více, a to zcela ve smyslu multidisciplinarity uvedeného fenoménu. Extremismus lze vnímat jako sociologický, politologický či psychologický, ale zejména jako právní fenomén. Je však třeba na fenomén extremismu nahlížet z multidisciplinárního, resp. interdisciplinárního komplexního hodnocení a možného řešení.

Extremismus bývá dělen na extremismus politický, náboženský, národnostní (rasový), ekologický a někdy se setkáme i s jiným dělením, resp. identifikací. Tato dělení jsou však namnoze pouze snahou o bližší specifikaci konkrétního projevu, nicméně extremismus, resp. extrémní postoj má jen jednu definici, resp. jeden společný jmenovatel. Zde lze vycházet z definice, která se sice může zdánlivě jevit jako poněkud starší, nicméně se jedná o stále platnou a užívanou definici. Tato definice byla poprvé ve své podobě použita (již) ve „Zprávě o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002“, avšak je v odborných kruzích užívaná do současnosti.

Pojmem „extremismus“ jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných, norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku (nebo obecněji jako principy jako obsažené v deklaraci práv a svobod).¹

¹ SVOBODA, I. *Projevy politického extremismu v ozbrojených sborech*. Bratislava: In. Policajná teória a prax, 2010, s. 117. ISSN – 1335-1370, EV 568/08.

SVOBODA, I., ŠIŠULÁK, S. Možnosti postihu trestných činů z nenávisti ve světle ustálené judikatury. In. *Zborník z 5. mezinárodnej vedeckej konferencie „Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi“*, Bratislava, Akadémia policajného zboru, 2017, s. 175-189. ISBN 978-80-8054-729-5.

SVOBODA, I. Hate Crimes as Manifestations of Political Extremism of Contemporary Neo-nazi Scene in Europe, In. *Deliktology, Akadémie HUSPOL, Kunovice, 2021, eds. Kopotun, I., Petkov, S.*, s. 155-173. ISBN 978-80-907587-1-1

Mezi tyto principy patří zejména úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy ČR), svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy ČR), nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy ČR), svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy ČR), soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy ČR), ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy ČR), svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezczizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod). Vzhledem k principiálně obdobným základům ústavního práva, vč. začlenění deklarace práv a svobod (Listiny práv a svobod) do ústavních systémů v drtivé většině zemí Evropy, je možno uvedené zobecnit na všechny země v rámci střední a západní kontinentální Evropy. Jedná se o zájem chráněný státem, a to ve formě zejména trestních předpisů. Porušení těchto práv občanů (ve formě trestních deliktů) bývají též někdy nazývány jako tzv. „**trestné činy z nenávisti**“.

Politický extremismus je pak v souladu s platnými oficiálními dokumenty v tomto článku chápán jako pojem, který označuje „vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných, norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku“. Základní členění je extremismus pravicový (neonacismus, český nacionalismus) a levicový (dogmatický komunismus, anarchismus), přičemž jednotlivé varianty pravicového extremismu budou zmíněny dále.

Politický extremismus je často vymezen jako určitý abstraktní prostor politického spektra a je třeba vnímat, že do skutečné politiky jej vnášejí až konkrétní aktéři. Jsou jimi především politické strany, zájmové skupiny (působící registrovaně i neregistrovaně, případně otevřeně i skrytě, přičemž skrytá působnost je charakteristická i pro různá extremistická spiklenecká centra), média, subkultury (zvláště subkultury mládeže, resp. jejich vnitřní proudy). Celkově pak extremisté mohou tvořit hnutí, resp. sociální hnutí, jakým byl např. ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století fašismus. V případě, že se extremisté chopí moci, lze za extremistického aktéra označit i politický režim. Extremisté užívají při svém působení různé metody získávání vlivu. V legálním rámci se jedná o běžný politickou propagandu, o veřejné legální demonstrace, o vzdělávání a osvětu vůči stoupencům apod. Extremismus je však charakteristický tím, že demokratické mechanismy zneužívá k získání politické moci, která demokracii odstraní nebo omezí. Tyto svoje cíle mnohdy také nepokrytě deklarují s různými záminkami a důvody.

Vedle legálních metod se extremismus v demokracii často uchyluje i k metodám na hraně legality či zcela nelegálním. Jedná se především o různé formy násilí, od nepřipravených výpadů proti politickým oponentům až po propracovaný terorismus.

Násilí může sloužit i jako nástroj k šíření propagandy a jeho cílem je spolu s dalšími nástroji vytvoření situace pro změnu režimu formou puče či revoluce.²

V obecném pohledu je extremismus spíše politologický pojem, ale svým multidisciplinárním vnitřním obsahem je však nesporně také pojmem sociálně – pedagogickým a právním. Extremismus se stává bezpečnostním rizikem v okamžiku, kdy jsou jeho motorem ostře antagonistické postoje vůči stávajícímu společenskému řádu a nesmiřitelnost vyúsťuje v konkrétní záměry a aktivity, směřující k destabilizaci a odstranění daného politického a sociálního systému. Ve svobodné společnosti by vítězství krajně vyhrocených, demokracii nepřátelských postojů, názorů a ideologií znamenalo ústup od lidských práv a nastolení autoritářství, totality nebo anarchie.³ Při identifikaci, co je a co není extrémní projev je nutno identifikovat, co je legitimní projev ve smyslu uplatňování práva na svobodu slova a kdy se už jedná o nelegální projev omezování ústavních principů nebo zaručených práv jiných osob.

3. DRUHY EXTREMISMU

S terorismem, jako velmi častým projevem extremistických projevů, se setkáváme mnohdy díky zpravodajství médií. Díky nim má téměř každý občan představu o tom, co znamená a jaké jsou prostředky boje extremistů. Velká většina velkých teroristických útoků je provedena islámskými fundamentalisty a je zaměřena proti Izraeli. V Evropě se setkáme s útoky skupin, jako je IRA nebo ETA. Ideologií teroristických skupin je převážně snaha získat jisté území (Hizballáh, PKK, IRA ETA), nebo nastolit jiný řád (fundamentalistické skupiny – svatá válka). Skupiny vznikají tam, kde již nelze dosáhnout žádného výsledku politickou cestou. Názory na akce těchto skupin se liší a převážně jsou odsuzovány, ale na druhou stranu je nutné vzít v úvahu i jejich cíl jako je například navrácení Palestiny původním obyvatelům, kteří byli vyhnáni při vzniku Izraele. V této souvislosti se jistě nabízí i otázka, jestli by byl terorismus tolik rozšířen, kdyby Izrael nevznikl, a kdo je vlastně ten špatný.⁴

V současné době je nejnebezpečnější formou politického extremismu u nás neonacismus a nacionalismus. *Neonacismus* je hnutím, které ideově alespoň zčásti navazuje na původní nacismus. Nacismus bylo původně hnutí vniklé ve dvacátých letech dvacátého století především v Německu (případně na území jiných států s německou populací), které po uchopení moci v roce 1933 v Německu vytvořilo totalitní a agresivní režim, který masivně potlačoval lidská práva (a hodlal

² MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus*. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 54.

³ Bezpečnostní informační služba [online]. [cit. 2008-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.cz/extremismus.html>>

⁴ Cestovatel v ohrožení [online]. 2000 [cit. 2008-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mujweb.cz/www/jpdepot/danger/teror.htm>>

vyhladit celé národy, především Židy a Romy) a od roku 1939 vedl agresivní válku. Na obsazených územích (často za pomoci místních kolaborantů) realizoval okupační teror.

Po porážce nacistického Německa (kapitulovalo v květnu 1945) se alespoň na některé jeho ideje snaží navázat neonacismus, který v současnosti většinou opustil výhradní vazbu na Německo a Germány a snaží se o využití nacistických rasistických, antisemitských a mocenských cílů, názorů a strategií v rámci celé „bílé rasy“. Neonacismus zpravidla obecně hlásá v celosvětovém rámci koncepci rasistického boje a nadřazenost bílých árijských národů, vycházející z tradic původního nacionálního socialismu.⁵

V současné době se objevují i menší proudy více inspirované dělnickým étosem části nacismu z přelomu dvacátých a třicátých let. Existují i různé národní variace vzhledem k historickým tradicím, ať se již týkají inklinace k pohanským tradicím různých národů, zohlednění tradičních národních nepřátel anebo tradic kolaborace za druhé světové války. V ČR lze vysledovat jak neonacismus více propojený s původním německým pojetím nacismu, jehož specifickým vyjádřením je návaznost na sudetoněmecké nacistické tradice, tak i neonacismus respektující rovnoprávnou českou identitu v rámci panárijského neonacistického hnutí (dílčí návaznost na vlajkařské koncepce z Protektorátu Čechy a Morava). Základními formami působení neonacistů jsou zejména:⁶

- stranickopolitická agitace (v ČR se doposud neprosadila silná neonacistická strana, v poslední době někteří neonacisté spolupracují s různými politickými subjekty),
- veřejné získávání sympatií a upevňování identity hnutí šířením propagandy–demonstrace, internet, tiskoviny, oblečení, hudba, tzv. white power music, přičemž obchodování s uvedenými artefakty slouží i jako zdroj financování hnutí,
- násilí (využití projevů agresivity) k ovlivnění protivníků i stoupenců.

Za druhý základní proud českého pravicového extremismu lze označit český nacionalismus. Pravicově extremistický nacionalismus se liší od demokratického nacionalismu vysokou mírou nacionální netolerance k jiným národům a etnikům (či alespoň některým z nich) a antidemokratickým zaměřením. Český extremistický nacionalismus lze dále členit:

- český nacionalismus vycházející z husitské tradice, šovinisticky pojatého pokrokářského „národně-obrozeneckého étosu“ a čechoslovakismu a českého expanzionismu (národovecko-pokrokářský nacionalismus),

⁵ MAREŠ, M. Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti. Praha: MVČR, 2006, s. 8.

⁶ MAREŠ, M. Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti. Praha: MVČR, 2006, 15. ISBN – sine.

- český nacionalismus, který navazuje na tradice českých dějin zbařených „pokrokářského mýtu“ (konzervativní integrální nacionalisté),⁷ v jehož rámci se některé skupiny silněji přiklání k tradicím českého fašismu (neofašisté) a může se v něm objevovat různě silná vazba na křesťanství, autoritářský křesťanský konzervatismus, v případě propojení s fašismem klerofašismus (v poslední době prolínání části tohoto proudu s neonacismem).

Jako další možné směry politického extremismu jsou známy zejména dogmatický komunismus, Levicově extremistický anarchismus a autonomové, ale lze k nim počítat i specifické formy fašismu, neofašismu, nacionalismu, neonacionalismu, panslavismus apod.

Vzhledem k zejména právnímu, politologickému a sociologickému diskursu činnosti skupin politického extremismu, kdy se tyto snaží o zviditelnění a získání občanské podpory (byť pasivní), je třeba pomocí nástrojů z oblasti právní vědy, politologie, filozofie, psychologie a sociální práce, resp. sociální pedagogiky působit na veřejnost se snahou eliminovat sílicí vliv agresivity a netolerance ve společnosti. Z hlediska strategie boje státu proti politickému extremismu je tedy v každém případě nutno zaměřit pozornost především na stěžejní cíle boje proti extremismu, jimiž jsou:⁸

- a) zamezit vlivu propagandy extremistů, zejména vůči příslušníkům ozbrojených sil, což je v současné době obzvlášť aktuální,
- b) zamezit přijetí extremistů ozbrojených sil a státní správy obecně,
- c) celkově působit tak, aby extremistům nebyla zavádána žádná příčina k věrohodným propagandistickým výpadům, což by jim napomohlo v dosahování vlivu na veřejnost a plnění jejich antidemokratických cílů tak, jak je vnímá současná legislativa.

Nutno poznamenat, že politický extremismus se může projevat různými způsoby; od slovních výpadů, přes vzbuzování sympatií k organizacím pošlapávajícím základní lidská práva a svobody až po administrativní obstrukce a schválnosti ve státní správě, resp. její činnosti. Nejzávažnějším projevem politického extremismu však je individuální fyzická agrese proti výlučným skupinám osob, anebo proti celým rasám či národnostem ve formě teroru, a to ať již individuálního, tak skupinového (hromadného). A právě extremismus projevený teroristickým útokem (či jeho hrozbou) je nejzávažnější hrozbou a destabilizujícím prvkem vnitřní i vnější bezpečnosti státu.

Neexistuje však jedna všeobecně uznávaná definice terorismu jako projevu extremismu. Různé organizace pracují s odlišnými definicemi. Dokonce ani vláda USA se nemůže sjednotit na jedné definici. Existuje mnoho důvodů, proč tomu tak je. Otázka definice terorismu má své místo na diskusích mezi státy po desetiletí. První pokus dospět k mezinárodně akceptované definici byl učiněn pod Ligou národů, ale úmluva navržená v roce 1937 nikdy nevstoupila v platnost.

⁷ RATAJ, J. Vize české nacionální politiky v soudobých konceptech krajní pravice v České republice. In. *III. kongres českých politologů*, Olomouc 8. - 10. 9. 2006; NĚMEC, J., ŠŮSTKOVÁ, M. (ed.). Praha, Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, 2006, s. 68.

⁸ SVOBODA, I. Klíčové kompetence manažera a leadra v ozbrojených silách. In.: *Zborník vedeckých príspevkov z vedeckej konferencie „Bezpečnostné forum 2021“*: Banská Bystrica, 2021, s. 146-156. ISBN 978-80-973394-4-9.

Nedostatek jednoty na definování terorismu je hlavní překážkou ke smysluplným mezinárodním prostředkům obrany. K vyřešení této situace přispěl v roce 1992 expert na terorismus A. Schmid, podle něhož pokud je jádro válečného zločinu – záměrné útoky na civilisty, brání rukojmí a zabíjení zajatců – rozšířeno na dobu míru, můžeme jednoduše definovat teroristické činy jako mírové protějšky válečných zločinů.

Další experti na terorismus jej charakterizují jako „užití síly nebo hrozící užití síly zaměřené k dosažení politických změn“ (Brian Jenkins), „nezákonné užití síly zaměřené na nevinné lidi k dosažení politického cíle“ (Walter Laqueur), „promyšlenou úmyslnou plánovitou vraždu, újmu na zdraví a hrozbu nevinným s cílem vytvořit obavu a zastrašení za účelem dosažení politické nebo taktické výhody“ (James M. Poland). Většina definic však má určité společné prvky, zdůrazňuje cílevědomé použití fyzického násilí namířené proti civilistům, které má způsobit klima všeobecného strachu v cílovém obyvatelstvu, za účelem politických a sociálních změn. Definovat terorismus tak, aby byly postiženy všechny stránky jeho projevů a dopadů, není jednoduché. Obsah definice by se zcela jistě lišil podle toho, zda by se na terorismus nahlíželo z pohledu právního, bezpečnostního, nebo třeba sociologického. Pro všechny takové definice by však bylo společné, že jde o protiprávní akty systematického páchání úkladného násilí proti obyvatelstvu a státním orgánům za účelem vyvolání strachu, paniky a destabilizace stávajících politických poměrů.

Zajímavý je také původ slova teror. Pochází z latinského *terrere* – vyděsit, postrašit. Do moderních západních slovníků se dostalo prostřednictvím francouzského jazyka až ve 14. století. První použití v angličtině je zaznamenáno v roce 1528. Základní mechanismus teroru je obsažen ve starém čínském přísloví: „Zabij jednoho a postrašíš deset tisíc.“ Za dlouhá desetiletí se změnily metody teroristů, následky soudobého teroru jsou však stejné.

4. PRÁVNÍ ÚPRAVA

Mezinárodní rámec právní úpravy boje proti terorismu není jednoznačný. V návaznosti na útoky v USA ze dne 11. září 2001 se jedná zejména o usnesení a akční plán mimořádného zasedání Evropské rady, zveřejněný dne 21. září 2001 v Bruselu (Usnesení vlády ze dne 19. prosince 2001 č. 1364), Společný postoj Rady EU o boji proti terorismu (2001/930/CFSP ze dne 27. prosince 2001) a Společný postoj Rady EU o užití zvláštních opatření pro boj s terorismem (2001/931/CFSP ze dne 27. prosince 2001), včetně všech jeho aktualizací, upravujících seznamy osob a skupin, sankciovaných ze strany Evropské unie.

Rada EU ve svém dokumentu nazvaném Společný postoj Rady EU o užití zvláštních opatření pro boj s terorismem (2001/931/CFSP) podává definici teroristického skutku. Teroristický skutek je zde chápán jako množina vyjmenovaných činů, které mohou, svou podstatou nebo kontextem, vážně ohrozit chod konkrétního státu nebo mezinárodní organizace.⁹

V rámci vnitrostátních právních řádů se jedná o skutky, které byly spáchány s úmyslem vážně zastrašit obyvatelstvo; nenáležitě přimět vládu nebo mezinárodní organizaci ke konání či nekonání konkrétních kroků; vážně destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace, a to:¹⁰

- útokem na lidské životy, který může zapříčinit smrt;
- útoky na psychickou integritu osob;
- únosy nebo braním rukojmí;
- zapříčiněním rozsáhlých destrukcí veřejných zařízení, dopravních systémů, infrastrukturních zařízení, pevných ploch na kontinentálním šelfu, veřejných míst nebo soukromého vlastnictví, ohrožujícími lidské životy či mající za následek vážné ekonomické ztráty;
- obsazením letadel, lodí, nebo jiných prostředků veřejné dopravy nebo dopravy zboží;
- výrobou, držením, obstaráváním, přepravou, dodáváním nebo používáním zbraní nebo výbušnin jaderné, chemické či biologické povahy, stejně jako práce na výzkumu nebo vývoji těchto zbraní;
- pouštěním těchto nebezpečných látek do volného oběhu, zakládáním požárů, výbuchů nebo zapříčiňování povodní, jejichž průběh ohrožuje lidské životy;
- přerušováním nebo přerušením dodávek vody, elektřiny nebo jiných základních zdrojů, což může rovněž ohrozit lidské životy;
- výhrůzkami spácháním těchto skutků, zmíněných výše;
- vedením teroristické skupiny;
- účastí v teroristické skupině, a to i ve funkci informátora, poskytovatele finanční či materiální podpory, s vědomím, že tato pomoc napomůže páchání zločinných aktivit skupiny.

⁹ SVOBODA, I., VIČAR, R. Politický extremismus a terorismus jako destabilizující prvek vnitřní a vnější bezpečnosti EU, In. *Sborník ze semináře Národního konventu o Evropskej únii „Rozširovanie, bezpečné a prosperujúce susedské prostredie EÚ“*. Liptovský Mikuláš, 2009, s. 123. ISBN – 978-80-8106-022-9.

¹⁰ tamtéž.

Pro účely téhož dokumentu je teroristická skupina definována jako strukturovaná skupina, složená z více než dvou osob, ustavená pro delší časové období a konající v rámci dělby práce kroky nutné ke spáchání teroristických činů. Nejedná se o náhodné či jednorázové spolčení. V návaznosti na útoky v Madridu ze dne 11. 3. 2003, případně o aktuální (zdá se, že kontinuální) sérii projevů terorismu ve Spojených státech a množících se těchto projevech i v Evropě) se dále jedná zejména o Deklaraci k boji s terorismem, kterou schválila Evropská rada dne již 26. 3. 2004, obsahující v příloze aktualizaci Akčního plánu Evropské rady. Vstupem do EU jsou v ČR závazná a přímo aplikovatelná veškerá Nařízení Rady EU provádějící společné postoje, z nichž se terorismu týká, zejména Nařízení Rady EU 2580/2001 „o zvláštních restriktivních opatřeních zaměřených proti určitým osobám a subjektům v rámci boje proti terorismu“.

V souvislosti s výše uvedeným je možno zkonstatovat, že jak ČR, tak např. i v SR jsou smluvní strany následujících mezinárodněprávních instrumentů s vazbou na problematiku terorismu. Jedná se zejména o: Úmluva o trestných a některých jiných činech spáchaných na palubě letadla (Tokio, vyhláška č. 102/1984 Sb.); Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel (Haag, vyhláška č. 96/1974 Sb.); Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, vyhláška č. 16/1974 Sb.); Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (New York, vyhláška č. 131/1978 Sb.); Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (New York, vyhláška č. 36/1988 Sb.); Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů (sdělení MZV č. 114/1996 Sb.); Úmluva OSN o potlačování teroristických bombových útoků (publikována pod č. 80/2001 Sb. m. s.), Evropská úmluva o potlačování terorismu (Štrasburk, sdělení FMZV č. 552/1992 Sb.), Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní (vyhláška č. 96/1975 Sb.). ČR dále podepsala a v nedávné době ratifikovala např. Úmluvu OSN o potlačování financování terorismu (New York, sdělení MZV č.18/2006 Sb. m. s.).¹¹

5. ZÁVĚR

Jak je uvedeno výše, problematika zejména politického extremismu a jeho pronikání prostřednictvím konkrétních osob do ozbrojených složek státu a státní správy je aktuálním problémem, který si vyžaduje obzvláštní pozornosti, a to zejména v souvislosti s nárůstem projevů extremismu v době současné hospodářské krize a projevy nespokojenosti s tímto stavem u obyvatelstva. Mimořádně nebezpečný a vnitřně destabilizující je pak vývoj projevů terorismu, a to ve spojení s politickým extremismem (anebo náboženským, národnostním či jiným).

¹¹ SVOBODA, I., VIČAR, R. Politický extremismus a terorismus jako destabilizující prvek vnitřní a vnější bezpečnosti EU, In. *Sborník ze semináře Národního konventu o Evropské unii „Rozšiřovanie, bezpečné a prosperujúce susedské prostredie EÚ“*. Liptovský Mikuláš, 2009, s. 126. ISBN – 978-80-8106-022-9.

Je také na místě zdůraznit nezbytnost dobrých sousedských vztahů jednotlivých členských zemí EU, které budou prosty vzájemných animozit, schválností či projevů nedobrých sousedských vztahů. Je třeba však vzít v úvahu, že tyto projevy často pramení ze vzájemných historických zkušeností a skutečností. Je zjevné, že další kvalitativní a kvantitativní nárůst projevů politického extremismu a jeho projevů ve formě terorismu je způsobilý destabilizovat či dokonce ohrozit vnitřní bezpečnost států a bylo by nesporně na místě tomuto fenoménu věnovat více pozornosti než doposud, a to jak ve formě přiměřené a vhodné legislativy a novotvorby, tak ve formě sledování tohoto stavu a prostřednictvím návrhů expertních pracovišť a týmů přijímat organizační a legislativní opatření.

Závěrem je možno shrnout, že neřízená migrace sebou nese mimo již výše zmíněné aspekty **zdravotních a ekonomických rizik** zejména **rizika bezpečnostní**, které mají vliv **na vnitřní bezpečnost státu a politickou stabilitu**. Vlivem neřízené migrace dochází na území České republiky (a nejen České republiky, ale i ostatních státech EU) k **nárůstu kriminality**, zejména násilné (často pod vlivem alkoholu, popř. jiných návykových látek) a drobné majetkové. Dochází také k nárůstu **trestných činů z nenávisti** samotných migrantů, ale i ke stejným projevům ze strany obyvatel na nich. To je přímé a explicitně vyjádřitelné **zhoršení vnitřní bezpečnosti státu**. Dochází k zhoršování bezpečnostního klima ve státě, což má za následek další animozity a xenofobii, a to jak ze strany obyvatel, tak i migrantů. Tomu přispívá probíhající faktická cenzura ze strany státní moci, kdy jsou zcela bezprecedentně tajeny, nebo dokonce falšovány informace, včetně různých perzekucí novinářů ve formě jejich dehonestací, bezprecedentních urážení a dokonce nepřípuštění „nepohodlných“ novinářů k informacím, případně jejich vykazování z některých prostor. S tím souvisí jak urážení, jiná dehonestace a kriminalizace projevů občanů pro jejich názor, u kterých se nelze vyhnout pojmu „politický proces“. Tyto zásahy státní moci jsou destruktivní ve vztahu ke společnosti, i zhoršující klima ve státě a spolu s již ani neskryvanou cenzurou např. v podobě zásahů prostřednictvím třetích osob (provozovatelé zejména internetových zdrojů) a projevům (zejména) bílé a šedé propagandy dále zhoršují vnitřní bezpečnost státu a zvyšování napětí a polarizace společnosti a politické nestability.

Literatura

MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus*. Brno: Centrum strategických studií, 2005.

MAREŠ, M. *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha: MVČR, 2006

RATAJ, J. Vize české nacionální politiky v soudobých konceptech krajní pravice v České republice.

In. *III. kongres českých politologů*, Olomouc 8.-10. 9. 2006; NĚMEC, J., ŠŮSTKOVÁ, M. (ed.).

Praha, Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, 2006.

SVOBODA, I. Hate Crimes as Manifestations of Political Extremism of Contemporary Neo-nazi Scene in Europe, In. *Deliktology, Akademie HUSPOL, Kunovice, 2021, eds. Kopotun, I., Petkov, S.*, s. 155-173. ISBN 978-80-907587-1-1.

SVOBODA, I. Klíčové kompetence manažera a leadra v ozbrojených silách. In.: *Zborník vedeckých príspevkov z vedeckej konferencie „Bezpečnostné forum 2021“*: Banská Bystrica, 2021, s. 146-156. ISBN 978-80-973394-4-9.

SVOBODA, I. *Projevy politického extremismu v ozbrojených sborech*. Bratislava: In. *Policajná teória a prax*, 2010, s. 117. ISSN – 1335-1370, EV 568/08.

SVOBODA, I., ŠIŠULÁK, S. Možnosti postihu trestných činů z nenávisti ve světle ustálené judikatury. *Zborník z 5. mezinárodnej vedeckej konferencie „Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi“*, Bratislava, Akadémia policajného zboru, 2017, s. 175-189. ISBN 978-80-8054-729-5.

SVOBODA, I., VIČAR, R. Politický extremismus a terorismus jako destabilizující prvek vnitřní a vnější bezpečnosti EU. *Sborník Národního konventu o Evropské unii „Rozšiřovanie, bezpečné a prosperujúce susedské prostredie EÚ“*. Liptovský Mikuláš 2009, ISBN 978-80-8106-022-9.

<<http://www.bis.cz/extremismus.html>>

<<http://www.mujiweb.cz/www/jpdepot/danger/teror.htm>>

Abstrakt:

Tento príspevek pojednáva o skutočnosti, že neřízená a nekontrolovaná migrace je ohrožením vnitřní bezpečnosti státu, a to zejména z pohledu bezpečnostního. V příspěvku je pojednáno o možných důvodech a příčinách projevu politického extremismu a je poukázáno na to, že projevy politického extremismu pronikají prostřednictvím konkrétních osob i do struktur ozbrojených sborů a státní správy. V závěru příspěvku jsou pak navrženy obecné zásady a přístupy k řešení tohoto aktuálního fenoménu současné doby.

Klíčová slova: *Migrace, neřízená migrace, politický extrémismus, terorismus, trestné činy z nenávisti, vigilantismus, vnitřní bezpečnost státu, xenofobie.*

Abstract:

Uncontrolled migration as a destabilizing element of the state's internal security

This contribution discusses the fact that uncontrolled and uncontrolled migration is a threat to the internal security of the state, especially from a security point of view. The article discusses the possible reasons and causes of manifestations of political extremism and points out that

manifestations of political extremism penetrate through specific persons into the structures of the armed forces and the state administration. At the end of the contribution, general principles and approaches to solving this current phenomenon of the present time are proposed.

Keywords: *Migration, uncontrolled migration, political extremism, terrorism, hate crimes, vigilantism, internal security of the state, xenophobia.*

JEL: *H56.*

Doc. JUDr. PhDr. **Ivo Svoboda**, Ph.D., MBA. – Katedra bezpečnosti a práva, AMBIS vysoká škola, Praha, Akadémia Policajného zboru v Bratislavě, ivo.svoboda@ambis.cz.

VZTAH POČASÍ, REGISTROVANÉ KRIMINALITY A JINÝCH FOREM PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

Marie Mašková, Martin Bohman, Oldřich Krulík, Petr Klíma

1. ÚVOD

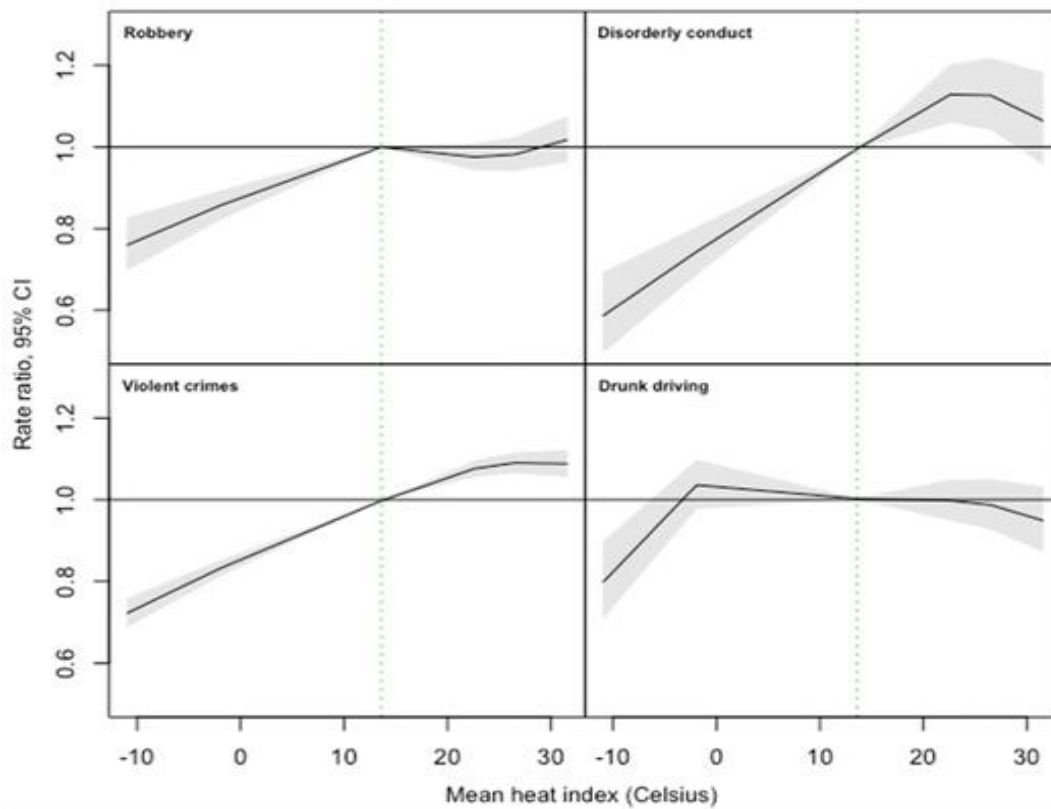
Na možnou souvislost mezi počasím a kriminálními aktivitami upozornil už v 19. století belgický statistik a sociolog Adolphe Lambert Jacques QUÉTELET, autor teorie „teploty a agrese“. Dle jeho zjištění se v etapách vysokých teplot v lidech hromadí frustrace. Násilná trestná činnost podle jeho pozorování narůstala zejména za horkých letních měsíců, zatímco trestné činy proti majetku dosahovaly maxima nejčastěji v zimě. Úměra přitom nebyla tímto badatelem vnímána jako neomezená – pokud byly teploty skutečně extrémní, kriminalita prudce klesla. (Quételet, Lambert, 1831; Quételet, Lambert, 2014; Otto, 2017).

S podobnými (anebo naopak odlišnými) výsledky se je možné setkat i ve výzkumech z jiných zemí či prostředí. Jedná se nicméně o perspektivní téma pro další bezpečnostní výzkum. Počasí je vnímáno jako jeden z aspektů fyzického prostředí, který může vykazovat zásadní vliv na lidské chování. Selektivní syntézou některých níže uvedených jednotlivých studií mohou být i svého druhu metarecenze. (Murataya, Gutiérrez 2013). Zároveň se jedná o aspekt vděčný z hlediska popularizace vědy, respektive zajímavý pro nejšířší veřejnost. (S horkem roste kriminalita..., 2018).

2. POČASÍ A KRIMINALITA

Studie z roku 1990 z dílny Ellen G. COHN (působící na katedře kriminologie a trestního soudnictví Floridské univerzity, stejně jako na Cambridgeské univerzitě, a disponující tedy zkušenostmi ze Spojených států amerických i ze Spojeného království), zkoumá vliv počasí (například vysokých teplot, větru, deště, atmosférické vlhkosti, chladu, tlaku vzduchu, slunečního světla) na různé typy kriminálního chování (kolektivní násilí, napadení, vraždy, znásilnění, loupeže, domácí násilí, jiné než násilné trestné činy). Tímto způsobem propojuje kriminalitu s počasím, zatímco řada jiných odborníků při zkoumání příčin kriminality směřuje svou pozornost na tradiční sociodemografické faktory (pohlaví, věk, rasa, geografická poloha, socio-ekonomický status). Cílem studie byla snaha prozkoumat již uskutečněné výzkumy dané problematiky. (Cohn, 1990).

Obrázek 1: Vizual jedné ze studií, korelujících venkovní teploty a agregovaná data o nápadu zjištěné kriminality (loupež, rušení klidu, násilná kriminalita, jízda motorovým vozidlem pod vlivem alkoholu). (Otto, 2022).

Autorka konstatuje, že vysoké teploty nekorelují s loupežemi, krádežemi na osobách či krádežemi motorových vozidel. Naopak vloupání, napadení, kolektivní násilí, domácí násilí a znásilnění s rostoucí teplotou, alespoň do úrovně 29,4 °C, roste. Poznatek se opírá o skutečnost, že ve Spojených státech amerických docházelo v letech 1967 až 1971 k vážným občanským nepokojům, jejichž četnost a závažnost se zvyšovala až do uvedené teploty, pak začala prudce klesat.

To, že násilné trestné činy přibývají lineárně se zvyšující se teplotou, lze vysvětlit sociálním chováním – zvýšené pití alkoholu při vysokých teplotách, dovolené v letních měsících, při kterých dochází k intenzivnější sociální interakci. Horko způsobuje zvýšení frustrace a snížení mezilidské tolerance. Agresivita se zvyšuje s rostoucí teplotou. Zatímco neagresivní a majetkové trestné činy nejsou ovlivněny emocemi, což představuje možný důvod, proč právě vysoké teploty nevykazují vliv na míru jejich páchání. K loupežím dochází spíše za účelem obživy, dalo by se říci z ekonomického důvodu, než z důvodů agresivity.

Počet hodin denního světla též ovlivňuje kriminalitu. Například Ve městech Chicago, Detroit a St. Louis rostl počet volání na policejní tísňové linky se zvyšující se dobou slunečního světla. (Heller,

Markland, 1970). Vedle toho je názor, že déšť významně neovlivňuje vraždy ani znásilnění, ani domácí násilí. (Defronzo, 1984).

Změny v okolním prostředí působí na změnu chování a činností osob. V závislosti na příjemném počasí lidé tráví více času venku, na základě čehož dochází ke zvýšené interakci a následně nárůstu počtu obětí: zatímco při nepříznivém počasí dochází k menší interakci, tudíž se také snižuje počet obětí, avšak i množství případných svědků, kteří by mohli oddělit zločince od obětí (které se tak stávají zranitelnějšími).

K tématu vlivu nízkých teplot na kriminalitu bylo provedeno spíše menší množství průzkumů, které nicméně zjistily výrazně zvýšenou, různorodou agresi (přinejmenším co se týče urážek) při nepříjemně nízkých teplotách (pod 7,2 °C). Při vysokých teplotách subjektům trvalo delší dobu, než zareagovaly, ale agrese se postupně zvyšovala, až eskalovala. Starší studie přinesly nicméně někdy protichůdné výsledky a vykazovaly metodologické problémy. Autorka je toho názoru, že nelze vždy mechanicky určit vztah mezi nízkými teplotami, slunečním světlem nebo větrem a kriminalitou. Je nutné některé klimatické proměnné probádat hlouběji – jediné tak dojde ke zvýšení schopností v oblasti objasnění, předvídání a kontroly kriminality.

3. ZLOČINNOST A SOCIÁLNÍ INTERAKCE

Další v pořadí je studie z roku 1996, na které se podíleli ekonomové ze Spojených států amerických, Edward L. GLAESER (působící na Harvardově univerzitě), Bruce SACERDOTE (působící na Dartmouth College) a José A. SCHEINKMAN (působící na Kolumbijské univerzitě). Autoři představují model, kde sociální interakce vytvářejí dostatek kovariancí (statistická míra lineární závislosti dvou veličin) mezi jednotlivci, což napomáhá vysvětlení vysokých rozdílů v míře kriminality mezi určitými městy. Model zmiňuje **index sociálních interakcí**, který naznačuje, že množství sociálních interakcí, tedy procesů, při nichž dochází k působení jedince či skupiny osob na jedince nebo skupinu osob, je nejvyšší u drobných trestných činů, (jako jsou krádeže na osobách nebo krádeže motorových vozidel), střední u závažnějších trestných činů (loupeže, vloupání, napadení) a téměř zanedbatelný u vražd a znásilnění. Vyšší sociální interakce byla zjištěna u mladších zločinců a ve městech s větším počtem domácností vedených ženami. Sociální interakci mezi potenciálními zločinci může zpomalit vliv rodiny, školní docházka či jakýkoliv jiný prostředek, který působí proti kriminálním vlivům. (Glaeser, Sacerdote, Scheinkman, 1996).

4. VZTAH MEZI KRIMINALITOU V UNIVERZITNÍCH AREÁLECH A CHARAKTERISTIKAMI STUDENTŮ

Autory studie z roku 1995 jsou Bruce P. SZELEST a bývalý kriminalista a současný významný kriminolog Alan J. LIZOTTE (oba z Univerzity v Albany, zaměřené na trestní soudnictví) a Fredericks J. VOLKWEIN (z Centra pro studium vyššího vzdělávání na Pensylvánské státní univerzitě). (Volkwein, Szelest, Lizotte, 1995). Ve studii byla užitá data z roku 1990, na základě kterých autoři zkoumali vztahy mezi třemi škálami kriminality v univerzitních areálech ve Spojených státech amerických a 23 prediktory vyvinutými konkrétně pro studii. Od roku 1985 ve sledovaných areálech klesá násilná a majetková kriminalita. Studenti jsou bezpečnější v kampusech, než v městech a jiných komunitách, jichž jsou součástí. Nejvyšší celková míra kriminality byla – nakolik možná překvapivě – zjištěna na lékařských fakultách, respektive ve zdravotnických školicích centrech. Naopak nejnižší průměrná míra kriminality byla zjištěna na dvouletých vysokých školách. Dále bylo zjištěno, že charakteristiky sousedících komunit (míra chudoby, komunitní kriminalita) nejsou významně spojeny s kriminalitou v rámci samotného areálu. Naopak organizační opatření nastavená v areálu vykazují větší vliv na míru zde registrované kriminality, než charakteristiky samotných studentů.

5. SEZÓNŇÍ CYKLIČNOST ZLOČINU A JEJÍ PROMĚNLIVOST

Ve studii z roku 2012 tým z Fakulty trestního soudnictví na Univerzitě v Albany, David MCDOWALL a Colin LOFTIN (kriminologové), David MCDOWALL (expert na oblast násilí) a Matthew PATE (policista z Pine Bluff, konzultant policejních agentur) konstatuje, že sezónní kriminalita a její vzorce jsou předmětem trvalého kriminologického výzkumu více než století. Výsledky studií jsou často protichůdné a ve sledované oblasti neexistuje konsensus. Proto je doporučováno využívat dlouhé časové řady a velký plošný vzorek, s cílem získat podrobnější odhady sezónnosti. Závěr studie zní, že hlavní aspekty kriminality vykazují sezónní chování a většina z nich sleduje podobné cykly. Teplotní změny a sezónnost na sebe vzájemně působí a ovlivňují se. Sezónní výkyvy ovlivňují environmentální i sociální složky. Tyto aspekty se mohou kombinovat a vytvářet odlišné vzorce chování na různých místech. (McDowall, Loftin, Pate, 2012).

6. HORKO A NÁSILÍ

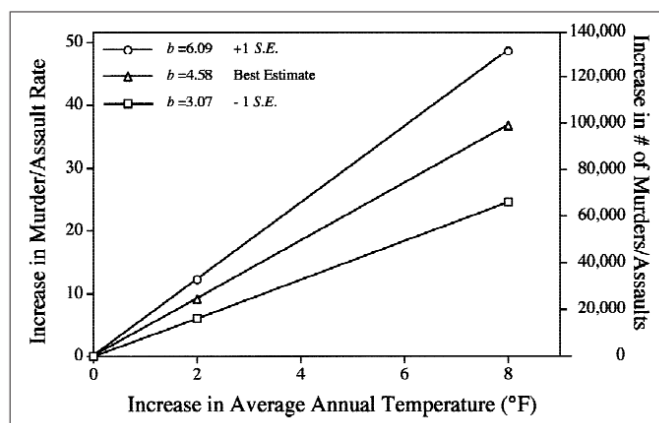
Craig ANDERSON, působící na Katedře psychologie Iowské státní univerzity v Amesu, se ve studii z roku 2001 zabýval souvislostmi mezi vysokými teplotami a agresivním chováním. Tvrdí, že při vysokých (tropických) teplotách dochází ke zvýšení pocitů nepřátelství a k negativním agresivním myšlenkám, a tím se mohou zvýšit agresivní motivy a chování. (Anderson, 2001). Při

vysokých teplotách jsou zaznamenány nárůsty napadení, domácího násilí a znásilnění. Studie vývoje ve Phoenixu a v Arizoně zjistila zvýšení agresivního troubení při vyšších teplotách, ale pouze u řidičů automobilů bez klimatizace. (Kenrick, Macfarlane, 1984). S tématem souvisel rovněž experiment, který se uskutečnil v rámci policejních sil v Nizozemsku, při kterém byla nasimulovaná loupež při vysokých i příjemnějších nižších teplotách. Policisté, kteří zasahovali ve vysokých teplotách, vnímali podezřelého jako agresivnějšího a více ohrožujícího. Narůstala tak pravděpodobnost, že použijí střelnou zbraň a podezřelého zraní nebo usmrtí. (Vrij, Van der Steen, Koppelaar, 1994).

Obrázek 2: Model, operující s proměnnými, které se týkají nejen teploty, ale i dalších aspektů a jejich dopadů na násilnou kriminalitu. Čím se údaj blíží více nule, tím je jeho dopad nižší. Dopad teploty byl vyhodnocen jako nejvyšší, bezmála stejný je i dopad hustoty zalidnění. (Anderson, 2001).

Obrázek 3: Odhadovaný vliv globálního oteplování na vraždy a přepadení ve Spojených státech amerických (odhad pro populaci 270 milionů) na základě tří odhadů vztahu mezi teplotou a násilím. (Anderson, 2001).

Globální klimatická změna může zvýšit míru násilných trestných činů. Jako nástroj snížení agrese je označena lepší klimatizace v institucích, jakými mohou být školy, věznice či pracoviště. Statistická data ukazují vyšší míru násilné kriminality na jihu Spojených států amerických. V průběhu letních měsíců je zde spácháno o asi 2,5 % více vražd a přepadení ve srovnání s ostatními ročními obdobími.

7. ENVIRONMENTÁLNÍ FAKTORY A VÝKYVY V DENNÍ MÍŘE KRIMINALITY

Studie z roku 2017 od kolektivu autorů působících na Rutgers University (Vyšší odborná škola v New Jersey, Spojené státy americké) se zabývala dopadem kvality, respektive znečištění ovzduší na denní míru kriminality ve městech Philadelphia, Chicago, Houston a Seattle. Podle zjištění autorů, pokud byl naměřen zvýšený výskyt jemných částic (PM_{2,5}) docházelo k nárůstu přepadení, krádeží a případů poškozování cizí věci. Pokles kriminality nastal při vyšším výskytu hrubých částic znečišťujících ovzduší (PM₁₀) a ozonu (O₃). V Houstonu a Philadelphii byla kriminalita rovnoměrně rozložena po celém městě. Naopak pro Seattle byla charakteristická nejvyšší koncentrace kriminality v centru města. K detailnějšímu pochopení vztahů mezi kvalitou venkovního ovzduší a kriminalitou je nicméně potřeba dalších podrobnějších výzkumů. (Mapou, Shendell, Ohman-Strickland, Madrigano, Meng, Whytlaw, Miller, 2017).

8. ZLOČINY Z PŘÍLEŽITOSTI NEBO ZLOČINY Z VÁŠNĚ? TESTOVÁNÍ DVOU VYSVĚTLENÍ SEZÓNŇÍCH ZMĚN V KRIMINALITĚ

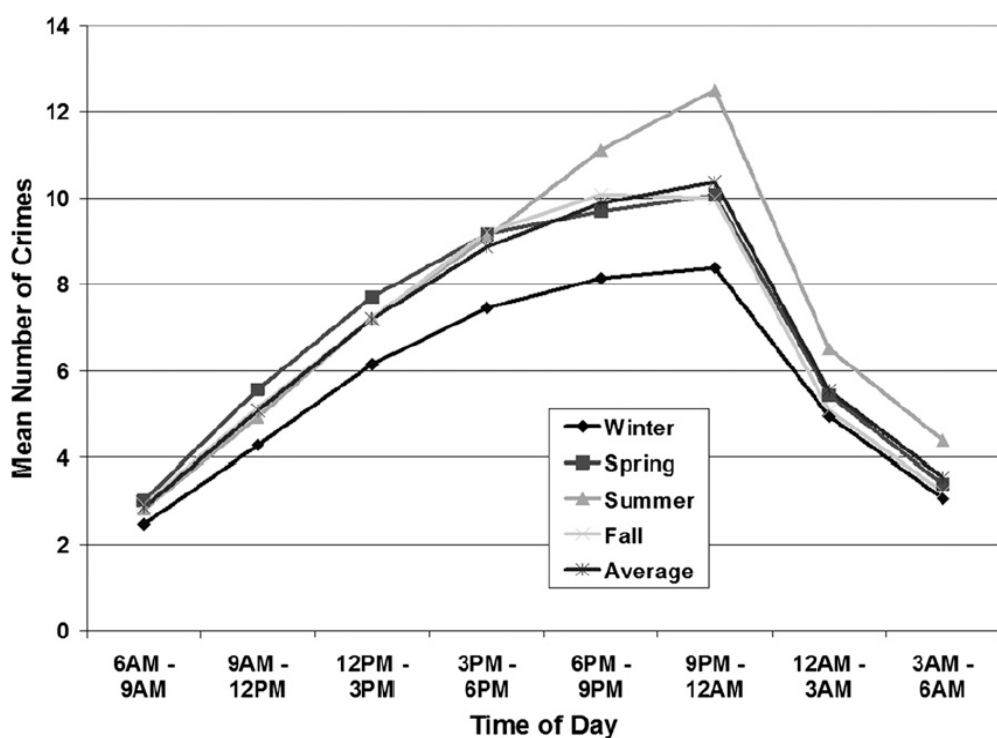
Další studie pochází z roku 2004 a jejími autory jsou John R. HIPPE (kriminolog na katedře kriminologie, práva a společnosti na Kalifornské univerzitě v Irvine) a tři experti z Univerzity Severní Karolíny v Chapel Hill: Daniel John BAUER, Patrick J. CURRAN (oba experti pro oblast statistiky a psychologie) a Kenneth A. BOLLEN (sociolog a expert na psychometrii). (Hipp, Bauer, Curran, Bollen, 2004). V rámci studie byl použit nelineární model latentní křivky k modelování sezónních výkyvů v míře kriminality. Model mapoval velké množství komunit (celkem 8 460 policejních spádových oblastí!) ve Spojených státech amerických během období let 1990 až 1992 včetně. Zkoumány byly sezónní změny míry kriminality za pomoci testování dvou teoretických konceptů: **teorie „teplota-agrese“** a **teorie rutinních činností**. Ve výsledku bylo zjištěno, že míra vyšší majtkové kriminality pozitivně koreluje s příjemným počasím. Toto tvrzení odpovídá teorii rutinních činností. Trendy, týkající se míry výskytu násilné kriminality jsou pak v souladu s oběma teoriemi. Při určitém zjednodušení lze tvrdit, že socioekonomické a demografické charakteristiky obyvatel města určují, jak značný objem kriminality v dané oblasti v průběhu roku nastane. Klimatické vzorce pak ovlivňují, kdy k dané trestné činnosti dojde.

9. VZTAH MEZI POČASÍM A NÁSILNOU KRIMINALITOU

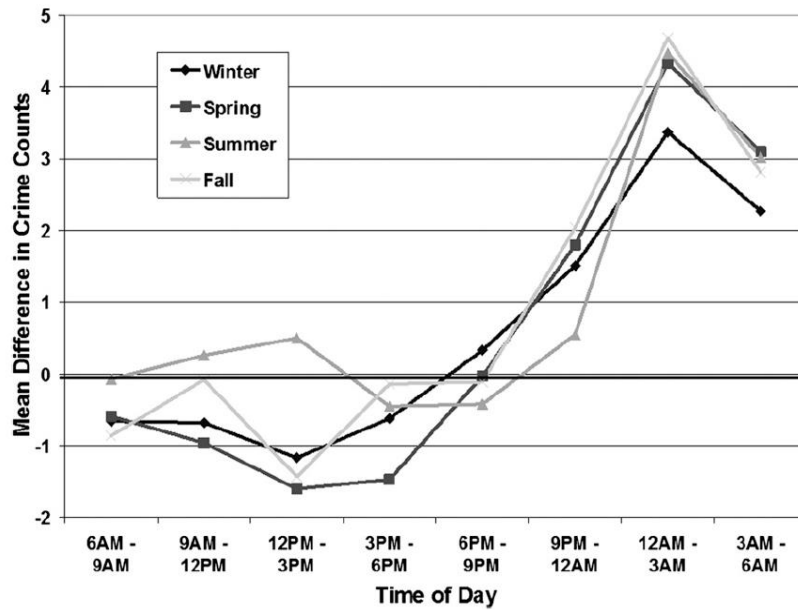
Vztah mezi počasím a násilnou kriminalitou v období let 1999 až 2004 zkoumal ve studii vydané v roce 2010 rovněž Paul BUTKE (Terra National Real Estate Group, Pepper Pike, Ohio) společně se

Scottem C. SHERIDANEM (z Katedry geografie na Univerzitě v Kentu, Ohio, Spojené státy americké). Studie byla zaměřena na město Cleveland ve státě Ohio. (Butke, Sheridan, 2020). Autoři analyzovali roční období, denní dobu, dny v týdnu (víkend versus pracovní den). Lineární regresivní model byl zaměřen na vztah mezi zdánlivou teplotou a počtem násilných trestných činů. Bylo přitom zjištěno, že v průběhu léta dochází k nejvyššímu počtu násilných trestných činů – kdežto v zimě je těchto činů spácháno nejméně. Násilná kriminalita roste lineárně s rostoucí zdánlivou teplotou. Jakmile dochází k oteplování, zvyšují se i počty případů domácího násilí. V době, kdy zdánlivá teplota činí 25 °C, je objem násilné kriminality o 50 % vyšší než v době, kdy panuje teplota -10°C.

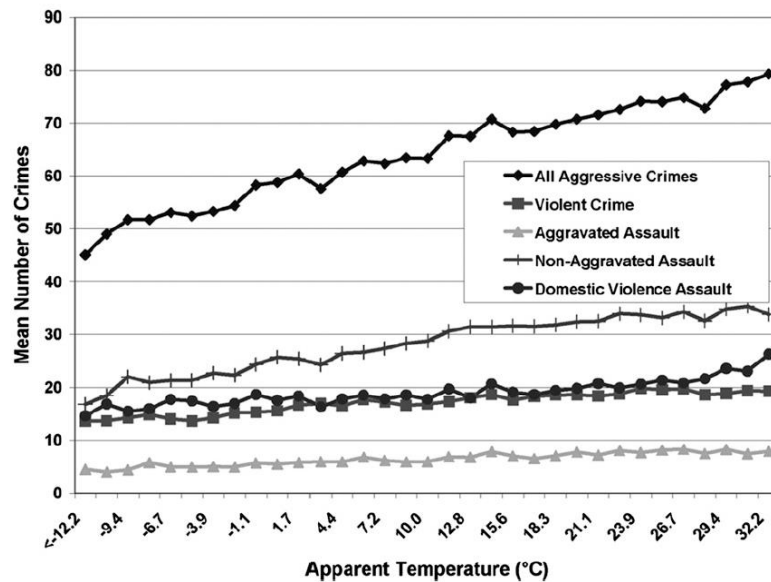
Obrázek 4: Průměrný počet násilných trestných činů ve tříhodinových intervalech (celý rok, roční období) ve městě Cleveland, Ohio, Spojené státy americké. Například v průběhu léta je viditelná kulminace těchto skutků v periodě 21:00-24:00. (Butke, Sheridan, 2020).

Obrázek 5: Rozdíl průměrné kriminality mezi víkendy a všedními dny (kladné hodnoty znamenají vyšší kriminalitu o víkendech) ve tříhodinových intervalech a podle ročních období u všech násilných trestných činů ve městě Cleveland, Ohio, Spojené státy americké.

Obrázek 6: Průměrná denní kriminalita (různé konkrétní skupiny skutkových podstat), poměřovaná s teoretickou teplotou 2,58°C. Teploty nad 34 °C jsou významné například u domácího násilí. (Butke, Sheridan, 2020).

10. BAYESOVSKÝ TEST KAUZALITY PRO CELOČÍSELNÉ MODELY ČASOVÝCH ŘAD S APLIKACEMI NA DATA O KLIMATU A KRIMINALITĚ

Studie z roku 2017 od autorů Cathy W. S. CHEN (působící na Feng Chia University, Taichung, Čínská republika na Taiwanu) a Sangyeol LEE (působící na Národní univerzitě v Soulu, Korejská republika) je další z pojednání, zabývajících se vztahem mezi klimatem a jeho vlivem na kriminální jednání. Při výzkumu je použit Poissonův model a Bayesova metoda. Výsledek konstatuje, že v letním období dochází k většímu počtu sexuálních deliktů, drogových trestných činů, většímu množství případů domácího násilí. Zmíněné tvrzení opět poukazuje na kauzální vztahy mezi teplotou a kriminalitou. (Chen, Lee, 2017).

11. STUDIE Z RŮZNÝCH ZEMÍ

11.1. ANGLIE A WALES

Simon FIELD (výzkumník, systemizovaný přímo v rámci Ministerstva vnitra pro Anglii a Wales, Výzkumný a plánovací úsek Home Office) ve studii z roku 1992, zaměřenou na situaci v Anglii a Walesu, hledal možné souvislosti mezi teplotou a kriminálním jednáním, přičemž konstatuje, že teplota vykazuje významný vliv především s ohledem na většinu typů majetkové a násilné trestné činnosti. Teplota představuje jeden z hlavních faktorů, na které musí být brán zřetel při vysvětlování meziměsíčních a mezičtvrtletních změn registrované kriminality. Naopak v této studii nebyl zaznamenán žádný vztah mezi kriminalitou a deštěm nebo dobou denního světla. Autor dospěl k závěru, že při vyšších teplotách lidé tráví více času mimo domov, a dochází tak k nárůstu majetkové trestné činnosti (například to platí pro krádeže automobilů a krádeže vloupáním). Týdenní nebo denní míru registrované trestné činnosti krátkodobé změny počasí ovlivňují, avšak z dlouhodobého hlediska není související korelace lineární. (Field, 1992).

Studie, opírající se o podklady Metropolitní policie v Londýně (období 2010 až 2018) konstatuje, že při teplotách nad 20 °C dochází k násilnostem zhruba o 14 % častěji než při teplotách pod 10 °C. Obdobné výsledky ukazuje i statistika sexuálního obtěžování. Při teplotě nad 20 °C ubývá vloupání. Během teplých letních dnů je na ulicích i v noci více lidí, kteří mohou lupiče odrazovat. (Otto, 2017).

11.2 NOVÝ ZÉLAND

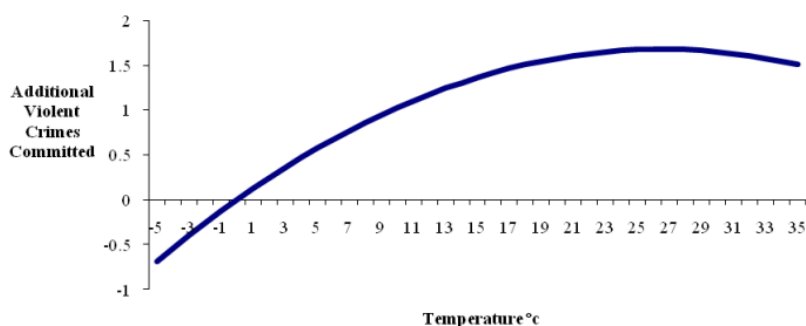
Studie, kterou sepsal James HORROCKS a Andrea KUTINOVÁ MENCLOVÁ (působící na katedře ekonomiky a financí Univerzity v Canterbury) používá data od roku 2000 do roku 2008 ze 43 policejních obvodů Nového Zélandu. (Horrocks, Kutinová Menclová, 2011).

Analyzována byla majetková a násilná kriminalita. Přitom byly použity zejména proměnné, jakými jsou teplota a srážky. Stejně jako v jiných studiích se zde potvrzuje existence důkazů o tom, že počasí vykazuje vliv na trestnou činnost, a navíc tvrdí, že počasí může sloužit jako přímý prediktor trestné činnosti, respektive nástroj pro potřeby alokace sil a prostředků u policejních sil. Autoři dále konstatují snižování míry majetkových trestných činů při špatném počasí, což vysvětlují menší motivací pachatelů k páčání trestné činnosti, pachatelé doslova tráví více času „pod střešou“. Nepříznivé počasí pro zločince představuje nepohodlí, ztěžuje přepravu kradeného zboží (například elektronická zařízení v dešti). Počasí zároveň ovlivňuje policejní práci (například v dešti policisté neprovedou pěší hlídku).

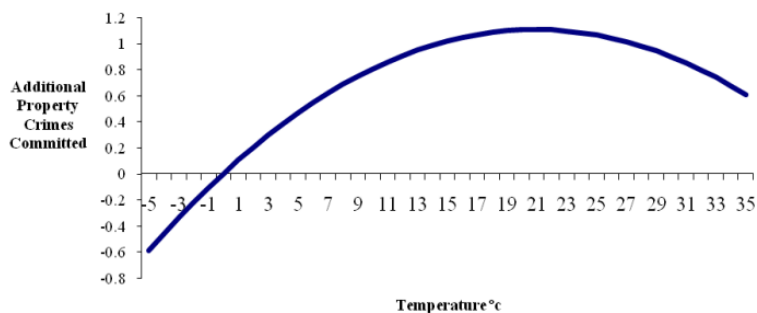
Zvýšení průměrných týdenních srážek o 1 palec (2,54 cm) vyvolává zhruba 10% snížení objemu násilné kriminality. Naopak nárůst průměrné týdenní teploty o 10 °F (tedy zhruba 5,5 °C) způsobuje 5% zvýšení počtu násilných trestných činů, ale zároveň 3% pokles majetkové kriminality. (Jacob, Lefgren, Moretti, 2007).

Severozápadní vítr, o kterém se často spekulovalo, že v rámci Nového Zélandu spoluvyvolává protiprávní chování, podle autorů nevykazuje zásadní vliv na páčání násilné trestné činnosti v Canterbury, nicméně se nevylučuje nalezení souvisejícího vztahu v jiných částech země.

Obrázek 7: Generalizovaný vliv teploty na násilnou trestnou činnost. (Horrocks, Kutinová Menclová, 2011).

Obrázek 8: Generalizovaný vliv teploty na majetkovou trestnou činnost. (Horrocks, Kutinová Menclová, 2011).

11.3. JAPONSKO

Problematikou klimatu a jeho vlivu na kriminální chování se ve studii z roku 2017 zabýval Ryo TAKAHASHI (působící na Univerzitě Waseda v Tokiu). Jeho studie zkoumala vztah mezi změnou klimatu a kriminalitou a sebevražděným jednáním v Japonsku v letech 2009 až 2015 (každoročně se jedná, v průměru, o 30 000 případů). Autor konstatuje, že velké množství klimatických faktorů obecně vykazují vliv na kriminalitu, ale i sebevražednost. Při zvýšení průměrné teploty dochází k agresivnějšímu chování a též se zvyšuje počet sebevražd, a to jak u mužů, tak žen.

Klimatická změna tak může tento závažný fenomén učinit ještě viditelnějším. (Takahashi, 2017; Chen, Choj, Mori, Sawada, Sugano, 2012). Pro doplnění autor konstatuje, že vliv klimatu na sebevražedná jednání zkoumalo i pojednání z roku 1998, zaměřené na situaci v Itálii. Klimatické faktory, jako atmosférická vlhkost, srážky a intenzita slunečního záření rovněž vykazovaly významný dopad na počet spáchaných sebevražd. (Preti, 1998).

11.4. ČÍNSKÁ LIDOVÁ REPUBLIKA – PEKING

Studie z roku 2016, jejímiž autory jsou Jian FENG, Ying DONG a Leilei SONG (působící na univerzitě v Pekingu) si klade za cíl vytvořit geografický (prostorový) model městské kriminality. Modelovou oblastí bylo město Peking. Autoři došli k závěru, že počty podezřelých a lokalit, kde dochází k různým druhům trestné činnosti, se v meziročním srovnání mění. Celkový počet míst, kde ve větší míře dochází k trestné činnosti, stejně jako míra registrované kriminality v území je relativně stabilní. To, zda bude páchaní majetkové trestné činnosti v Pekingu úspěšné, nicméně závisí na určitých podmínkách míst a času. (Feng, Dong, Song, 2016).

11.5. JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Studie týmu z Univerzity v Pretorii (rok 2018) tvrdí, že v aglomeracích Jihoafrické republiky v době vyšších teplot narůstá zejména násilná a sexuálně motivovaná kriminalita, a to až o desítky procent. Během dešťových dnů násilností i sexuálních útoků ubývá, zatímco počet majetkových trestných činů, byť nepatrně, roste. (Duncan, 2018; Schutte, Breetzke, 2018).

11.6. MEXIKO

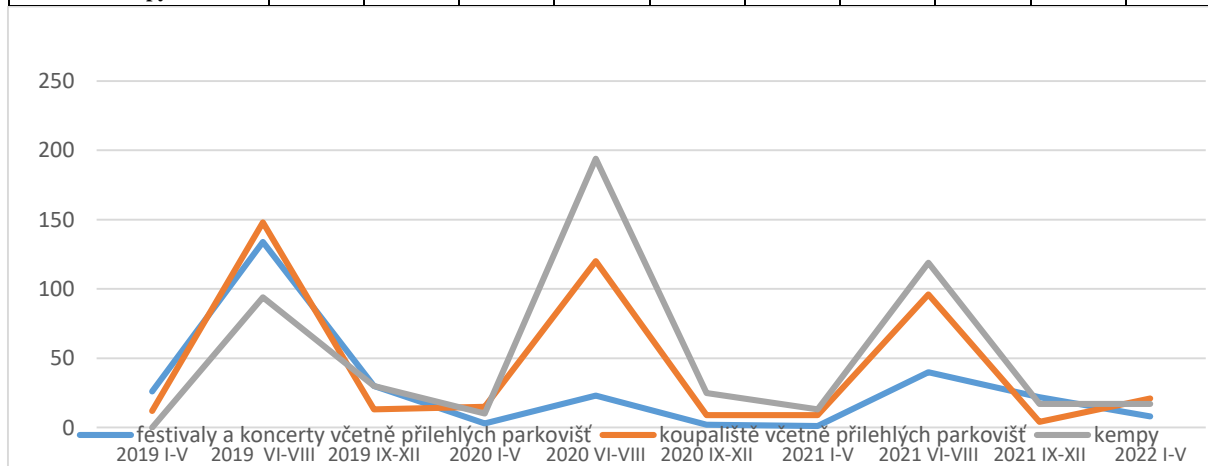
Průzkum z roku 2019, který vznikl ve spolupráci skupiny akademiků ze Spojených států amerických, Spojeného království a Chile, se zaměřuje na situaci v Mexiku (statistikou za období zhruba 16 let). Ve výsledku konstatuje, že při nárůstu teploty o 1 °C stoupne kriminalita o zhruba 1,3 %. K řadě registrovaných trestných činů by za nižších teplot vůbec nedošlo. (Baysana, Burke, González, Hsiang, Miguel, 2019).

12. ČESKÁ REPUBLIKA – SNAHY O DOPLNĚNÍ UVEDENÝCH ZJIŠTĚNÍ

V rámci České republiky, pokud je možné soudit, je téma zatím sledováno pouze ve fragmentech. To přitom neznamená, že by nebylo možné uvést několik obecných zjištění na toto téma: K vyšším teplotám se váží specifické protiprávní aktivity: Krádeže na koupalištích, respektive další incidenty na místech velké koncentrace osob, které se časově koncentrují také do období léta, prázdnin (festivally, velké sportovní akce, automobilové závody). V rámci statistiky registrované kriminality je možné od roku 2019 vyhledávat i podle místa spáchání, což vede k následujícím, ne příliš překvapivým výsledkům (které navíc zkresluje koronavirová situace). (Čejková, Pekařová, 2008).

Tabulka 1; ilustrace 9: Korelace roku (leden-květen, červen-srpen, září-prosinec) s nárastem registrované kriminality u specificky „letních“ míst spáchání. (Statistika kriminality..., 2022).

místo spáchání	2019 I-V	2019 VI- VIII	2019 IX-XII	2020 I-V	2020 VI- VIII	2020 IX-XII	2021 I-V	2021 VI- VIII	2021 IX-XII	2022 I-V
festivally a koncerty včetně přilehlých parkovišť	26	134	30	3	23	2	1	40	22	8
koupaliště včetně přilehlých parkovišť	12	148	13	15	120	9	9	96	4	21
kempy	0	94	30	10	194	25	13	119	17	17

Vyšší teploty generují i specifické spektrum přestupků. Při vysokých teplotách je například zakázáno spalovat hořlavé látky. Na místech se suchým porostem, v lesích a ve vzdálenosti menší, než padesát metrů od lesa je zakázáno kouřit, rozdělávat otevřený oheň a odhazovat hořící nebo doutnající předměty. Mimo souvislou zástavbu nelze používat zábavní pyrotechniku. Výjimečný nebývá zákaz čerpání povrchových vod a používání vody z hydrantů k zalévání zahrádek, napouštění bazénů, mytí aut a k dalším účelům. Tyto pokyny zdaleka ne všichni dodržují. (Za černý odběr vody..., 2008).

Jakmile denní teploty ve větších městech překročí 30 °C, policisté a obecní strážníci mohou tolerovat určité spektrum drobných prohřešků. (Kašparovská, 2015; Češi bojují s vedrem..., 2017; Také služební psi..., 2006; Nemůžeme „uklidit“ lidi pro vzhled a zápach..., 2015; Extrémní léto, 2015).

„Strážníci samozřejmě tolerují, když do kašny někdo strčí ruku, aby se osvěžil, nebo když po sobě cákají děti. Ale stalo se nám, že lidé dovnitř pouštějí psy, že se tam myjí lidé bez domova a jednou jsme dokonce natočili i celou romskou rodinu, která se šla do kašny na náměstí Kinských prostě vykoupat. Vzpomínám si i na pár milenců, kteří se svlékli a vlezli si přímo doprostřed fontány. V takových případech samozřejmě zasahujeme. Na místě může strážník za koupání v kašně udělit pokutu až tisíc korun“. (Vedra v Praze..., 2012).

Vysoké teploty samy nebo v kombinaci se zvýšenou spotřebou alkoholických nápojů, jejichž efekt je při vyšších teplotách obvykle razantnější zhoršují u řady lidí rozpoznávací schopnosti (s tím, že někdy ani „nerozeznávají uniformy“). Někteří lidé se pak stávají klienty záchytné stanice. Alkohol více konzumují jak „nepřizpůsobiví“, tak běžní občané. (Zloděje asi zmohlo vedro..., 2008).

V letním období (perioda prázdnin a dovolených) se také transformuje statistika kriminality. Zejména to platí pro vloupání do obydlí (bytů, domů a rekreačních objektů). O mnoha trestných činech se policisté dozví až s odstupem času, když se lidé do opuštěného příbytku vrátí z dovolené. Tropické teploty počet vloupání obvykle zvyšují. Zloději využívají toho, že lidé kvůli vedru nechávají otevřená okna v bytech či domech. (Lidé kvůli vedru větrají..., 2012; Silničáři řeší..., 2012). Naopak někteří nepoctivci v parných dnech omezí svou činnost, sami čerpají dovolenou, nebo se přesouvají do „rekreačních oblastí“ a mohou kriminalitu páchat tam. Množí se stížnosti na hluk, protože i restaurační zařízení více větrají. S vyššími teplotami obvykle koreluje také nárůst hovorů na tísňové linky. Hasiče během nejteplejších dní zaměstnává i častější výskyt rojícího se hmyzu. Neuklizené psí exkrementy ve vyšších teplotách více obtěžují zápachem.

Jedná se přitom o téma, kde je možné najít i historické paralely. Strkanice na koupalištích se týkaly i nadprůměrně teplých let 1911 a 1947. Roku 1911 bylo v létě možné naměřit až 46°C. Plovárny byly přeplněné takovým způsobem, že před branami koupališť probíhaly zápasy o vstupenky. V řekách se utopil nebyvalý počet lidí. Další lidé zemřeli v důsledku úpalu. Sucho v létě roku 1947 se podepsalo na geostrategickém směřování někdejšího Československa: namísto zapojení se do Marshallova plánu do země proudilo obilí ze Sovětského svazu. (V Česku začala stoletá vedra..., 2011).

13. ZÁVĚR

Text, pojatý jako indikativní přehled pojednání, věnovaných interakci mezi klimatem (počasím) a registrovanou kriminalitou, se pokouší na jednom místě shromáždit dosavadní postřehy na dané téma – s důrazem na jejich využitelnost v České republice. Jedná se přitom o studie „západní“ i „východní“ či jiné provenience (Dálný východ, Afrika). Některá zahrnutá zjištění nejsou příliš objevná, u jiných se jedná o postřehy jednak relativně překvapivé, jednak vyžadující další ověření. Na možnou souvislost mezi počasím a kriminálními aktivitami upozorňovaly studie už v XIX. století.

Dle jejich zjištění se v etapách vysokých teplot v lidech hromadí frustrace. Násilná trestná činnost obvykle narůstala zejména za horkých letních měsíců, zatímco trestné činy proti majetku dosahovaly maxima nejčastěji v zimě. Jedná se nicméně o perspektivní téma pro další bezpečnostní výzkum. Problematika je tématem, které bude nabývat na významu.

Literatura

ANDERSON, C., A. (2001). Heat and Violence. *Current Directions in Psychological Science*, No. 1, pp. 33-38. [cit. 2022-04-13], <https://www2.psych.ubc.ca/~schaller/308Readings/Anderson2001.pdf>.

BAYSANA, C.; BURKE, M.; GONZÁLEZ, F.; HSIANG, S.; MIGUEL, E. (2019). Non-Economic Factors in Violence: Evidence from Organized Crime, Suicides and Climate in Mexico. *Journal of Economic Behavior and Organization*, pp. 434-452. [cit. 2022-07-14]. <https://fagonza4.github.io/mexico.pdf>.

BOYANOWSKY, E., O.; CALVERT, J.; YOUNG, J.; BRIDEAU, L. (1981-1982). Toward a Thermoregulatory Model of Violence. *Journal of Environmental Systems*, No. 11, p. 81-87. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://1url.cz/Jr0G3>.

BUTKE, P.; SHERIDAN S., C. (2020). An Analysis of the Relationship between Weather and Aggressive Crime in Cleveland, Ohio. *Weather, Climate, and Society*, No. 2 (April), pp. 127-139. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://1url.cz/2rXzL>.

COHN, E. (1990). Weather G. and Crime. *The British Journal of Criminology*, No. 1, pp. 51-64. [cit. 2022-06-23]. Dostupné z: <https://1url.cz/MrXzM>.

ČEJKOVÁ, M.; PEKAŘOVÁ M. (2008). Zloději na metalovém festivalu ve Vizovicích. *Prima TV*, 11. VII. 2008.

DEFRONZO, J. (1984). Climate and Crime: Tests of an FBI Assumption. *Environment and Behavior*, No. 16, p. 185-210. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://1url.cz/XrXzK>.

DUNCAN, F. (2018). Fascinating Study on How Weather Affects Crime in South Africa, *BizNews*, 10. VIII. 2018. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://1url.cz/srXzB>.

FENG, J.; DONG, Y.; SONG, L. (2016). A Spatio-Temporal Analysis of Urban Crime in Beijing: Based on Data for Property Crime. *Urban Studies*, No. 15, pp. 3223-3245. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26151279>.

FIELD, S. (1992). The Effect of Temperature on Crime. *The British Journal of Criminology*, No. 3, pp. 340-351. [cit. 2022-06-12]. Dostupné z: <https://1url.cz/orXzw>.

- GLAESER, E., L.; SACERDOTE, B.; SCHEINKMAN, J., A. (1996). Crime and Social Interactions. *The Quarterly Journal of Economics*, No. 2, pp. 507-548. [cit. 2022-06-12]. Dostupné z: <https://www.nber.org/papers/w5026>.
- HELLER, N., B.; MARKLAND, R., E. (1970). A Climatological Model for Forecasting the Demand for Police Service, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, No. 7.p. 167. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://1url.cz/rXJj>.
- HIPP, J., R.; BAUER, D., J.; CURRAN, P., J.; BOLLEN, K., A. (2004). Crimes of Opportunity or Crimes of Emotion? Testing Two Explanations of Seasonal Change in Crime. *Social Forces*, No. 4, pp. 1333-1372. [cit. 2022-06-23]. Dostupné z: <https://1url.cz/CrXzi>.
- HORROCKS, J.; KUTINOVÁ MENCLOVÁ, A. (2011). The Effects of Weather on Crime. *New Zealand Association of Economists – Working Paper*. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://1url.cz/FrXJD>.
- CHEN, C., W., S.; LEE, S. (2017). Bayesian Causality Test for Integer-Valued Time Series Models with Applications to Climate and Crime Data. *Journal of the Royal Statistical Society (Series C: Applied Statistics)*, No. 4, pp. 797-814. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44681990>.
- CHEN, J.; CHOI, Y., J.; MORI, K.; SAWADA, Y.; SUGANO, S. (2012). Socio-Economic Studies on Suicide: A Survey. *Journal of Economic Surveys*, No. 2, pp. 271-306. [cit. 2022-07-14]. Dostupné z: <https://1url.cz/zrXeR>.
- JACOB, B.; LEFGREN, L.; MORETTI, E. (2007). The Dynamics of Criminal Behavior: Evidence from Weather Shocks. *Journal of Human Resources*, No. 3. [cit. 2022-07-14]. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/a/uwp/jhriss/v42y2007i3p489-527.html>.
- KAŠPAROVSKÁ, T. (2015). Jak lidé dnes bojovali s vysokými teplotami. *Prima*, 18. VII. 2015.
- KENRICK, D., T.; MACFARLANE, S., W. (1984). Ambient Temperature and Horn Honking. *Environment and Behaviour*, No. 18, pp. 179-191. [cit. 2022-07-14]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0013916586182002>.
- MAPOU, A., E., M.; SHENDELL, D.; OHMAN-STRICKLAND, P.; MADRIGANO, J.; MENG, Q.; WHYTLOW, J.; MILLER, J. (2017). Environmental Factors and Fluctuations in Daily Crime Rates. *Journal of Environmental Health*, No. 5, pp. 8-22. [cit. 2022-06-13] Dostupné z: <https://1url.cz/3rXzU>.
- MCDOWALL, D.; LOFTIN, C.; PATE, M. (2012). Seasonal Cycles in Crime, and Their Variability. *Journal of Quantitative Criminology*, No. 3, pp. 389-410. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10940-011-9145-7>.

- MURATAYA, R.; GUTIÉRREZ, D., R. (2013). Effects of Weather on Crime. *International Journal of Humanities and Social Science*, No. 10. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://1url.cz/FrXzp>.
- OTTO, F. (2017). Violent Crime Increases During Warmer Weather, No Matter the Season, Study Finds. *Phys.org*, 25. IX. 2017. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://phys.org/news/2017-09-violent-crime-warmer-weather-season.html>.
- PRETI, A. (1998). The Influence of Climate on Suicidal Behaviour in Italy. *Psychiatry Research*, No. 1-2, pp. 9-19. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0165178197001546>.
- QUÉTELET, A., LAMBERT, J. (1831). *The Propensity to Crime*.
- QUÉTELET, A.; LAMBERT, J. (2014). *Of the Development of the Propensity to Crime*. Cambridge University Press. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://1url.cz/DrXz1>.
- SCHUTTE, F., H.; BREETZKE, G., D. (2018). The Influence of Extreme Weather Conditions on the Magnitude and Spatial Distribution of Crime in Tshwane (2001–2006). *South African Geographical Journal*, No. 3, p. 364-377. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://1url.cz/qrXzu>.
- TAKAHASHI, R. (2017). Climate, Crime, and Suicide: Empirical Evidence from Japan. *Climate Change Economics*, No. 1, pp. 1-14. [cit. 23. VI. 2022]. Dostupné z: <https://1url.cz/FrXzr>.
- VOLKWEIN, F.; SZELEST, B., P.; LIZOTTE, A., J. (1995). The Relationship of Campus Crime to Campus and Student Characteristics. *Research in Higher Education*, No. 6, pp. 647-670. [cit. 2022-06-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40196164>.
- VRIJ, A.; VAN DER STEEN, J.; KOPPELAAR, L. (1994). Agression of the Police Officers. Agression of Police Officers as a Function of Temperature: An Experiment with the Fire Arms Training System. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, No. 5, pp. 365-370. [cit. 2022-07-14]. Dostupné z: <https://1url.cz/2rXeF>.
- Silničáři řeší s vedrem cesty, policie hlídá okna. (2012). *Mladá fronta DNES*, 20. VI. 2012.
- Statistika kriminality; Počty skutků podle objektu napadení. (2022). *Policejní prezidium České republiky; Policie České republiky*. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: 10.73.94.250/essk/sestavy/t08_obj.php.
- Také služební psi mají svůj režim. (2006). *Hradecké noviny*, 26. VII. 2006.
- V Česku začala stoletá vedra, plovárny střežila policie. (2011). *Týden*, 25. VII. 2011. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://1url.cz/vrXel>.
- Vedra v Praze: víc bezdomovců i naháčů. (2012). *Právo*, 19. VI. 2012.
- Za černý odběr vody hrozí až dva roky vězení. (2008). *Kroměřížský deník*, 23. VII. 2008.
- Zloděje asi zmohlo vedro, krade se méně. (2008). *Právo*, 5. VIII. 2008.

Abstrakt:

Možná souvislost mezi počasím a kriminálními aktivitami je v moderní době studována již bezmála 200 let. Někdejší spekulace jsou ve stále větší míře nahrazovány řečí čísel, nakolik určité prostory pro nejistotu zde stále existují. Počasí je vnímáno jako jeden z aspektů fyzického prostředí, který může vykazovat zásadní vliv na lidské chování. Zároveň se jedná o aspekt vděčný z hlediska popularizace vědy, respektive zajímavý pro nejširší veřejnost.

Klíčová slova: *Klima, klimatické poměry, registrovaná kriminalita, souvztažnost, extrémny.*

Abstract:

The possible inter-connection between weather and criminal activities has been studied in modern times for almost 200 years. The former speculation is increasingly being replaced by the language of numbers, as certain spaces for uncertainty still exist. Weather is seen as one aspect of the physical environment that can have a major influence on human behavior. At the same time, this is an aspect that is grateful from the point of view of popularizing science, or interesting for the wider public.

Keywords: *Climate, climatic conditions, registered crime, interconnection, extremes.*

JEL: *H56.*

Mgr. **Marie MAŠKOVÁ** – Odbor centrální analytiky Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, marie.maskova@pcr.cz.

Plk. JUDr. **Martin BOHMAN**, Ph.D. – Odbor centrální analytiky Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, martin.bohman@pcr.cz.

Doc. Mgr. **Oldřich KRULÍK**, Ph.D. – AMBIS vysoká škola Praha, oldrich.krulik@ambis.cz.

Mgr. **Petr KLÍMA**, MPA – Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra, petr.klima@ambis.cz.

ODKLAD VYKONATELNOSTI A INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ

Zdeněk Koudelka

1. ÚVOD

Ve vykonatelnosti je obsažen smysl soudního rozhodnutí. Je to projev mocenské podstaty práva, které může být vynuceno státem i za použití legálního násilí, na které má v moderní době stát monopol. Vykonatelnost ve smyslu vynutitelnosti za použití státní moci je zpravidla spojena s právní mocí, ale může ji předcházet (předběžná vykonatelnost), pakliže to zákon umožňuje, nebo naopak následovat po určité době k dobrovolnému plnění dlužníkem.

I když je pojem právní moci, jako vlastnost rozhodnutí již nenapadnutelného řádným opravným prostředkem, právně významná, je pro člověka rozhodující vykonatelnost, zvláště s bujením různých mimořádných opravných prostředků, ať již tak jsou přímo nazvány, či jde o jiné prostředky ochrany práva, jež však mohou fakticky vyvolat stejné účinky (ústavní stížnost). Konečně, co je řádný a mimořádný opravný prostředek, je věcí změnitelného znění zákona. Například v rámci novel soudního řádu správního se v poslední době rozvinuly úvahy, zda kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu Nejvyššímu správnímu soudu nezměnit z mimořádného na řádný opravný prostředek, takže rozhodnutí krajského soudu by nabylo právní moci až po marném uplynutí lhůty pro kasační stížnost nebo až po odmítnutí či zamítnutí kasační stížnosti. Tyto snahy sice nedošly naplnění, ale dokazují, že vykonatelnost rozhodnutí je z pozice práv účastníků zásadnější než někdy složitá právní úvaha o okamžiku právní moci. Například v trestním řízení se po někdy dlouhé době zjišťuje, že určité rozhodnutí nenabylo právní moci, protože nebylo doručeno jednomu z mnoha poškozených. Prostě pro člověka je přednější znalost toho, zda již s určitým rozhodnutím může jít k exekutorovi než to, že rozhodnutí nabylo právní moci, když stejně může být změněno či zrušeno v rámci mimořádných opravných prostředků nebo jiných prostředků ochrany práva.

Pakliže je významná vykonatelnost soudního rozhodnutí, je logicky stejně významné i odložení takové vykonatelnosti. Odložení vykonatelnosti může nastat přímo z právního předpisu anebo soudním rozhodnutím. Pakliže má však mít odklad vykonatelnosti smysl, musí být uplatněn pro všechny způsoby, jak soudní rozhodnutí vymoci, nejen pro některé.

V majetkových sporech na zaplacení dluhu jsou dva základní způsoby jejich nuceného vymození – exekuce a insolvenční řízení. Účinky soudního rozhodnutí by měly být pro obě formy totožné. Není správná úvaha, která při rozhodnutí o odložení vykonatelnosti toto spojuje jen s exekucí a nikoliv s insolvenčním řízením. Exekuce sice může být nařízena, ale odložení vykonatelnosti je důvodem pro odložení provedení exekuce až do konečného rozhodnutí ve věci.¹

¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, 20 Cdo 1272/2013, a ze dne 5. 4. 2011, 20 Cdo 5248/2009.

Navíc soudy přistupují k odložení vykonatelnosti pravomocného rozhodnutí velmi střízlivě, rozhodně nejde o pravidlo. Tento přístup soudu lze spatřit nejen v soudním řízení civilním, ale i správním, trestním i ústavním. Mnoho dovolatelů, kasačních i ústavních stěžovatelů žádá Nejvyšší, Nejvyšší správní i Ústavní soud o odložení vykonatelnosti či přednostní projednání věci. Málo komu je však vyhověno. Pakliže je tedy odložení vykonatelnosti soudním rozhodnutím, kdy se vyhovuje návrhům zřídka, je na druhou stranu nutné toto rozhodnutí respektovat a předpokládat, že když už jej příslušný soud vydal, pak tak učinil po pečlivé úvaze.

Významnost vykonatelnosti a jejího odložení před formální právní mocí zdůraznil i Ústavní soud: „*Účelem institutu odložení vykonatelnosti správního rozhodnutí je, jak vyplývá i ze shora citovaného ustanovení § 73 odst. 2, minimalizace škodlivých následků, tj. zásahů do subjektivních práv osob v důsledku vydaného správního rozhodnutí. Tento účel může být naplněn toliko v případě, že rozhodnutí o odložení vykonatelnosti správního rozhodnutí, a zejména rozhodnutí přijatého v oblasti správního trestání, je nadáno schopností působit s účinky ex tunc. Odklad vykonatelnosti napadeného individuálního správního aktu lze tak spíše označit za jeho sistaci. Akt tak z formálního hlediska sice zůstává pravomocným, avšak uložené právní povinnosti nelze vynucovat, odejmutá oprávnění zůstávají prozatím zachována. Takto, tj. s účinky ex tunc, vykládá institut odložení vykonatelnosti správních rozhodnutí i Ústavní soud (viz nálezn. sp. zn. II. ÚS 53/06 ze dne 12. 9. 2006 (N 159/42 SbNU 305). Zdůrazňování formálního zachování právní moci sistovaného rozhodnutí je výrazem přepjatého formalismu, který pomíjí svrchu uvedený účel, který sleduje institut odložení vykonatelnosti zejména v oblasti správního trestání.*“² Tento nálezn. byl sice vydán ve vztahu k odložení vykonatelnosti správního rozhodnutí v souvislosti s následným uloženým trestem za jeho údajné maření, ale je uplatnitelný pro odložení vykonatelnosti státního orgánu obecně.

2. USNESENÍ NEJVYŠŠÍHO SOUDU ZE 17. 2. 2011, 29 NSČR 29/2009-A-108

Uvedené usnesení Nejvyššího soudu bylo shrnuto z hlediska odkladu vykonatelnosti do dvou právních vět:

1. *Účinky právní moci soudního rozhodnutí, jež se projevují tím, že je již nelze napadnout odvoláním jako řádným opravným prostředkem (formální právní moc) a dále závazností výroku rozhodnutí a jeho nezměnitelností (materiální právní moc) zůstávají odkladem vykonatelnosti rozhodnutí nedotčeny.*
2. *Pohledávku insolvenčního navrhovatele přiznanou pravomocným rozhodčím nálezem, který má účinky pravomocného soudního rozhodnutí, nelze označit za spornou (za nedoloženou*

² Bod 23 odůvodnění nálezu z 30. 9. 2008, II.ÚS 1260/07.

v intencích § 105 insolvenčního zákona) jen proto, že probíhá řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ve kterém soud povolil odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu.

S první větou je nutno zcela souhlasit. Odložení vykonatelnosti se netýká právní moci napadeného rozhodnutí. Ovšem vlastní právní moc není pro účastníky a v jejich prospěch či neprospěch užití státní donucení až tak významná jako vykonatelnost. Vykonatelnost je zásadně významná pro státní moc, jakému rozhodnutí a od kdy má poskytnout případné mocenské vynucení.

Druhá věta však ve svém důsledku znamená, že ruší účinky odložení vykonatelnosti pro insolvenční řízení. Tím radikálně odlišuje aplikaci státního donucení pro exekuci, kde se státní donucení neposkytne pro pokračování exekuce, a pro insolvenční řízení, kdy fakticky odložení vykonatelnosti nemá žádný právní význam. Tedy věřitel, jemuž by nesvědčilo dobrodiní státního donucení při exekuci, je může požívat v rámci insolvenčního řízení a může na základě původního, byť napadeného rozhodnutí, kdy soud (Nejvyšší soud či Ústavní soud) přiznal odkladný účinek, bez ohledu na tento odkladný účinek uplatňovat pohledávku jako nesporný nárok, aniž by s ní bylo nakládáno jako se sporným právem. Takto také soudy v praxi činí.³

Takovýto důsledek je nelogický. Odložení vykonatelnosti soud přiznává tehdy, když může být způsobena závažná újma účastníku. Přitom je zřejmé, že i když ještě Nejvyšší či Ústavní soud nerozhodl ve věci samé, jistě by odklad vykonatelnosti při jeho řídkém uplatnění neposkytl v rámci řízení o dovolání či stížnosti zjevně neopodstatněným či nedůvodným. Navíc se při vyhovení insolvenčnímu návrhu na základě pohledávky s odloženou vykonatelností prohlášením konkurzu přerušuje řízení u Nejvyššího soudu, v němž byla odložena vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Tedy věřitel, který byl sice úspěšný u odvolacího soudu, ale jeho nárok byl napaden dovoláním a Nejvyšší soud odložil vykonatelnost rozhodnutí odvolacího soudu, může nejen efektivně uplatnit tuto pohledávku jako nespornou v insolvenčním řízení, ale v důsledku prohlášení konkurzu znemožnit, aby soud o dovolání efektivně, tedy v brzké době, rozhodl.

Navíc zahájením insolvenčního řízení a případně následnému prohlášení konkurzu dochází k podstatně většímu zásahu do práva dotčené osoby než jen exekucním řízením. Při prohlášení konkurzu se fakticky osoba ocitá v situaci hospodářské klinické smrti, kdy banky odmítají úvěrování, zesplatňují své pohledávky, a i když je později zjištěno, že pro prohlášení konkurzu nebyly zákonné důvody, faktické dopady jsou takové, že již nelze původní podnikatelskou činnost dotčené osoby obnovit.

³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21 .6. 2022, č. j. KSOS 31 INS 4184/2021, 4 VSOL 260/2022-A-259.

3. ODLOŽENÍ PRÁVNÍ MOCI

Usnesení Nejvyššího soudu může vést k úvaze, že je účelné vždy s odložením vykonatelnosti žádat i odložení právní moci. Ovšem odložení vykonatelnosti nemá být spojováno s odložením právní moci. Odložení právní moci má být jen v případech, kdy odložení vykonatelnosti není možné, protože výrok rozhodnutí není na plnění, ale na určení práva nebo nahrazuje projev vůle. Již samotný způsob doplnění této možnosti do občanského soudního řádu k tomuto právnímu závěru vede. Odložení právní moci je podstatně mladší než odložení vykonatelnosti⁴ a účelem novely, která tento institut zavedla, bylo právě řešit případy, kdy odložení vykonatelnosti nemohlo z povahy věci přicházet v úvahu, protože nešlo o žalobu na plnění.

4. ODLOŽENÍ VYKONATELNOSTI VE VZTAHU K INSOLVENČNÍMU ŘÍZENÍ

Pokud nemá být institut odložení vykonatelnosti výrazně oslaben, musí být uplatněn vůči všem možným způsobům, jak lze pomocí státního donucení vykonat nárok z vysouzené pohledávky. Tedy stejně vůči exekučnímu a insolvenčnímu řízení. Toho lze dosáhnout tak, že vysouzená pohledávka, kdy však bylo rozhodnuto o odkladu vykonatelnosti, může být uplatněna v insolvenčním řízení jakožto prosté právo, o němž ještě soud nerozhodl. Tedy na základě listin dokazujících pohledávku, nikoliv jen a pouze na základě příslušného rozsudku, jehož výkon byl odložen. Je pak na insolvenčním soudu, aby vyhodnotil, zda předložené důkazy osvědčují existenci pohledávky, a to stejným způsobem, jakým to požaduje u pohledávky, o níž se žádné soudní řízení nevedlo nebo soudní řízení neskončilo pravomocným rozsudkem.

Jako listiny mohou být předloženy rozsudek, jehož vykonatelnost byla odložena, ale i též dovolání či ústavní stížnosti vůči tomuto rozsudku, aby se insolvenční soud mohl seznámit s relevantními argumenty stran. Rozsudek, jehož vykonatelnost byla odložena, však nemůže být králem důkazů, který převáží vše ostatní, včetně volné hodnocení důkazů insolvenčním soudem.

V opačném případě totiž odložení vykonatelnosti fakticky ztrácí smysl, a to v rámci toho nejzávažnějšího způsobu, jakým může být v civilním soudním řízení postižena osoba za součinnosti státní moci. Insolvence totiž může vést k jejímu zrušení v případě obchodních společností, ale i bez zrušení může vést k její faktické ekonomické smrti. Vážnější újmu si v civilním soudním řízení těžko lze představit.

⁴ § 243 písm. b) občanského soudního řádu ve znění zákona č. 404/2012 Sb.

Abstrakt:

Text se zabývá vztahem vykonatelnosti a právní moci, přičemž zdůrazňuje faktický význam vykonatelnosti pro osoby a použití státního donucení. Kritizuje odlišný přístup k odložení vykonatelnosti v insolvenčním řízení vůči jiným druhům řízení sloužícím k vymožení práva použitím státního donucení. Pakliže Ústavní, Nejvyšší či jiný soud rozhodně o odložení vykonatelnosti rozhodnutí, musí být toto odložení vykonatelnosti respektováno obecně a plně.

Klíčová slova: *Vykonatelnost; insolvenční řízení.*

Abstract:

The text deals with the relationship between enforceability and legal power, emphasizing the factual importance of enforceability for persons and the use of state coercion. He criticizes the different approach to postponement of enforceability in insolvency proceedings compared to other types of proceedings serving to enforce the law by the use of state coercion. If the Constitutional, Supreme or other court decides to postpone the enforceability of the decision, this postponement of the enforceability must be respected in general and fully.

Keywords: *Enforceability; insolvency proceedings.*

JEL: *K22.*

Doc. JUDr. **Zdeněk Koudelka**, Ph.D. – AMIBS vysoká škola, Katedra ústavního práva a politologie,
Právnická fakulta Masarykovy univerzity Brno, zdenek.koudelka@mail.muni.cz.

PRÁVNÍ ASPEKTY ODSUPNÉHO ÚŘEDNÍKŮ ÚZEMNĚ SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

Petr Kolman

Kdo slouží obci, ten má velmi přísného pána, (staré francouzské přísloví).

1. ÚVOD

Veřejná moc slouží všem osobám. Vykonávají ji veřejné orgány konkrétními osobami, úředníky jako zaměstnanci veřejného sektoru. Jedná se o personální základ veřejné správy, který je tvořen lidmi podílející se na veřejné moci jako zaměstnanci. Právní předpisy určují, jakému okruhu osob je veřejná správa adresována, a stanoví, jaké osoby a s jakými předpoklady smí veřejnou správu vykonávat.¹

Na obecních a krajských úřadech pracují dvě základní skupiny zaměstnanců–úředníci a ostatní zaměstnanci. Mezi úředníky se řadí zaměstnanci podílející se na výkonu správních činností a jsou zařazeni do obecního nebo městského úřadu, do magistrátu statutárního města nebo do magistrátu územně členěného statutárního města, do úřadu městského obvodu nebo úřadu městské části územně členěného statutárního města, do krajského úřadu, do Magistrátu hlavního města Prahy nebo do úřadu městské části hlavního města Prahy.² Pracovní a platová práva a povinnosti zmíněných územně-samosprávných úředníků upravuje zákoník práce jen podpůrně. Zákoník práce se užije, jestliže zvláštní zákon, kterým je zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků, nestanoví jinak. Zákoník práce má v pracovněprávních vztazích úředníků podpůrnou (subsidiární) působnost. Pracovněprávní vztahy úředníků se řídí zákoníkem práce např. v oblasti dovolené, skončení pracovního poměru, obsahu pracovních smluv, pracovní doby.

Speciální zákon o úřednících územních samosprávných celků upravuje kupříkladu: předpoklady pro vznik pracovního poměru úředníka, veřejnou výzvu, která musí předcházet uzavření pracovní smlouvy, nestanoví-li zákon o úřednících územních samosprávných celků něco jiného, výběrové řízení, jež je v některých případech podmínkou pro vznik pracovního poměru, např. pro vznik pracovního poměru úředníka zařazeného v obecním úřadu obcí s rozšířenou působností, dále dobu trvání pracovního poměru anebo právní aspekty převedení na jinou práci, a další odstupné, které při splnění stanovených podmínek úředníkům územních samosprávných celků náleží vedle odstupného upraveného zákoníkem práce.

¹ SKULOVÁ Soňa a kol. *Základy správní vědy*. 2., doplněné a rozšířené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 121.

² § 2 odst. 4 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků.

Za ostatní zaměstnance se považují ti, kteří nevykonávají v územních celcích správní činnosti, ale např. práce servisní, úklidové, řídičské apod., a nejsou tedy úředníky. Jejich práva a povinnosti v pracovněprávních otázkách reguluje jen zákoník práce.

2. Odstupné

Odstupným se z právního hlediska rozumí jednorázově poskytnuté peněžité plnění ze strany zaměstnavatele, které by mělo zaměstnanci sloužit jako odškodnění za ztrátu zaměstnání, avšak bez vlastního zavinění. Klíčovými pojmovými znaky zde tedy jsou – jednorázovost, finanční charakter, závislá práce a nezaviněnost ukončení pracovního poměru ze strany zaměstnance. Odstupné náleží ve stanovených případech a za vymezených podmínek všem zaměstnancům, tedy jak úředníkům územních samosprávných celků, tak i ostatním zaměstnancům. Úředníkům územních samosprávných celků vedle odstupného dále v určených případech náleží ještě další odstupné, jež upravuje zákon o úřednících územních samosprávných celků.

Úředníkovy územního samosprávného celku, jehož pracovní poměr byl skončen ze strany obce (města), či kraje na základě výpovědi z důvodů uvedených v ustanovení § 52 písm. a) - c), zákoníku práce tedy z příčiny, že se ruší zaměstnavatel nebo jeho část, z důvodu, že se zaměstnavatel nebo jeho část přemísťuje a z důvodu nadbytečnosti zaměstnance, náleží odstupné nejméně ve výši jednonásobku, dvojnásobku, nebo trojnásobku průměrného výdělku. Konkrétní výše odstupného závisí na době trvání pracovního poměru úředníka u téhož územního samosprávného celku. Musí se tedy jednat o stejnou obec či kraj. Neuplynulo-li od skončení pracovního poměru úředníka do začátku následujícího pracovního poměru u téhož územního samosprávného celku více než šest měsíců, bude se ex lege do doby trvání pracovního poměru úředníka započítávat i údobí trvání předchozího pracovního poměru.

3. VÝŠE Odstupného dle zákoníku práce³

Zaměstnanci (úředníkovi), jenž u zaměstnavatele pracoval méně než rok, náleží odstupné nejméně ve výši jednonásobku průměrného výdělku. Ve výši dvojnásobku průměrného výdělku náleží odstupné zaměstnanci, který u územního samosprávného celku pracoval alespoň jeden rok, a však méně než dva roky. Pakliže zaměstnanec působil u územního samosprávného celku přinejmenším dva roky, patří mu odstupné minimálně ve výši trojnásobku jeho průměrného výdělku. § 67 zákoníku práce používá výraz „nejméně“, takže zaměstnavatelé mají možnost jít nad tuto minimální zákonnou hranici.

³ § 67-68 zákoníku práce.

V souladu s § 67 odst. 2 zákoníku práce zaměstnanci, jehož pracovní poměr byl skončen zaměstnavatelem výpovědí z důvodů uvedených v § 52 písm. d) zákoníku práce, i úředníkovi, jehož pracovní poměr skončil z těchto důvodů dohodou, náleží odstupné ve výši dvanáctinásobku. O jaké konkrétní zákonné důvody se zde jedná? Tady jde o výpovědní důvod, kdy zaměstnanec na základě lékařského posudku nesmí vykonávat práci, kterou dosud vykonával, a to pro pracovní úraz, nemoc z povolání, jakož i její ohrožení. Předmětné odstupné nenáleží v případě, když se zaměstnavatel zcela zproští odpovědnosti za pracovní úraz nebo nemoc z povolání.

4. DALŠÍ ODSUPNÉ DLE ZÁKONA O ÚŘEDNÍCÍCH ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

Určitá zvláštnost úředníků našich radnic a krajských úřadů spočívá v zákonné existenci tzv. dalšího odstupného. Úředníkovi, jehož pracovní poměr byl ze strany obce nebo kraje ukončen výpovědí z důvodů uvedených v ustanovení § 52 a) - c) zákoníku práce, tedy z příčiny, že se zaměstnavatel nebo jeho část ruší, z důvodu, že se zaměstnavatel nebo jeho část přemísťuje a z důvodu nadbytečnosti zaměstnance, jakož i úředníkovi územního samosprávného celku, jehož pracovní poměr byl z uvedených důvodů skončen dohodou, náleží tzv. *další odstupné*. Výši a konkrétní podmínky tohoto mimořádného odstupného autoritativně stanoví zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků.

Úředníkovi, jenž ke dni skončení pracovního poměru odpracoval nejméně deset let, náleží ex lege další odstupné ve výši dvojnásobku průměrného měsíčního výdělku. Dle § 13 odst. 2 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků ještě platí, že tzv. další odstupné ve výši **trojnásobku** průměrného měsíčního výdělku náleží úředníkovi územního samosprávného celku, který odpracoval nejméně patnáct let. Odpracoval-li úředník nejméně úctyhodných dvacet let na městském či krajském úřadě, náleží mu další odstupné ve výši čtyřnásobku průměrného měsíčního výdělku.⁴ Hranice jsou tedy ex lege nastaveny na deset, patnáct a dvacet let. Škoda, že zákonodárce nepokračoval vertikálně výše, a nezakotvil do právního předpisu i hranici dvacet pět a možná i třicet let, aby náležitě ocenil i opravdové veterány našich územních samospráv. Do stanoveného počtu let trvání pracovního poměru se započítává nejen doba trvání pracovního poměru u územního samosprávného celku, který s úředníkem územního samosprávného celku rozvazuje pracovní poměr, ale taktéž i doba trvání pracovního poměru u jiného územního samosprávného celku. A nejen to, relevantně se sem započítává i doba trvání pracovního poměru u správního úřadu, pokud náplní práce úředníka byl převážně výkon správních činností.

⁴ § 13 odst. 2 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků.

Dalším limitem je zde skutečnost, že se do stanoveného počtu let trvání pracovního poměru započítává období až po 24. listopadu roku 1990. Takže doba před tímto datem se do výpočtu výše dalšího odstupného úředníků nezapočítává.⁵ Připomeňme, že 24. listopadu 1990 se konaly první komunální volby⁶ po sametové revoluci a první po zrušení systému místních národních výborů a městských národních výborů, místo nichž se poprvé svobodně demokraticky volila zastupitelstva měst a obcí. Dále pak do stanoveného počtu let trvání pracovního poměru se ex lege nezapočítává doba trvání vedlejšího pracovního poměru. Ta nemá na odstupné úředníků pražádný vliv. Územní samosprávný celek je povinen vyplatit odstupné po skončení pracovního poměru v nejbližším výplatním termínu. Územní samosprávný celek a úředník se mohou písemně dohodnout na výplatě odstupného v jiný den.

5. ZÁVĚR

Skutečnost, že úředníci našich 6252 obcí a třinácti plus 1 samosprávných krajů⁷ mají, za splnění určitých podmínek, zákonný nárok na speciální další odstupné nutno pokládat za smysluplné a správné. Napomáhá mimo jiné k stabilizaci lidských zdrojů na českých, moravských a slezských radnicích, magistrátech i krajských úřadech. Možná by stálo za hlubší diskuzi, zda v příslušném právním předpise nevytvořit – de lege ferenda – ještě další skupiny pro odstupné, a to pro úředníky a úřednice, kteří dovršili nejméně 25 nebo 30 let pracovního poměru v územní samosprávě. Aby byli ocenění i skuteční „ultra-tahouni“ našich městských a obecních úřadů. V nadsázce řečeno na závěr – člověk má zpravidla jen jeden život – a když jej de facto stráví na radnici nebo krajském úřadě⁸, tak by si na závěr vyšší odměnu, alespoň v podobě odstupného, jistě spravedlivě a předvídatelně zasloužil.

Literatura

SKULOVÁ, Soňa a kol. *Základy správní vědy*. 2. vydání, Masarykova univerzita Brno, 2014, ISBN 978-80-210-7335-7.

⁵ Takže nyní v době zpracování článku, prosinec 2022, může úředník docílit maximálně 32 let. Nicméně vzhledem k faktu, že nad hranici 20 let se odstupné nyní již více nezvyšuje, tak jde jen o akademické upozornění.

⁶ Tyto komunální volby se konaly 23. a 24. listopadu 1990.

⁷ Praha je současně městem a krajem, pro určité agendy.

⁸ Pokud někdo odpracuje více než 30 let na územně-samosprávném úřadě, jedná se o jeho skoro celý pracovní život.

Abstrakt:

Článek pojednává o tématice odstupného úředníků územně samosprávných celků. Analyzuje právní úpravu na tomto úseku, zejména zákon o úřednících územních samosprávných celků. Autor také přináší kritické poznatky a úvahy de lege ferenda.

Klíčová slova: *Veřejná správa, územní samospráva, úředníci, pracovně-právní vztah.*

Abstract:

The article deals with the topic of severance pay for officials of territorial self-governing units. Analyzes legislation in this area, especially the Act on Officials of Territorial Self-Governing Units. The author also brings critical insights and considerations de lege ferenda.

Keywords: *Public administration, local self-government, civil servants, labor-legal relationship.*

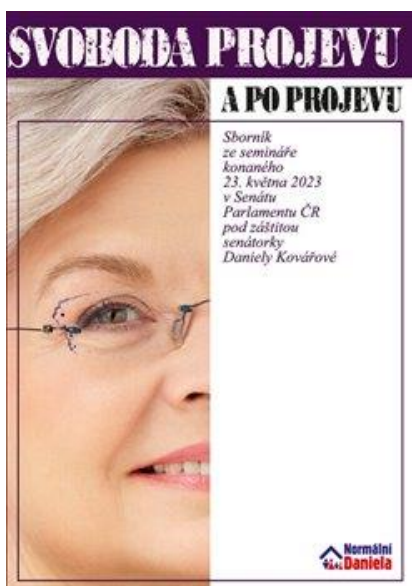
JEL: *H83.*

JUDr. **Petr Kolman**, Ph.D. – AMBIS vysoká škola, Lindnerova 1, Praha, petr.kolman@ambis.cz.

Autor v roce 2023 pracuje za podpory projektu „VK01030155 – Dopad bezpečnostní a obranné politiky na efektivitu výkonu činností nezbytných pro chod a obranu státu“.

SEMINÁŘ: SVOBODA PROJEVU A PO PROJEVU

Zdeněk Koudelka

Za zájmu odborné veřejnosti, politiků i médií se konal 23. 5. 2023 v Zeleném salonku Kolovratského paláce v Senátě seminář konaný pod mou záštitou a předsednictví senátorky a členky Ústavněprávního výboru Senátu DANIELY KOVÁŘOVÉ a nazvaný Svoboda projevu a po projevu. Své příspěvky k tématu svobody slova přednesli moravský senátor JIŘÍ ČUNEK (KDU-ČSL) – *Svoboda slova a odpovědnost ústavních činitelů*, poslankyně Mgr. NINA NOVÁKOVÁ (KDU-ČSL) – *Výchova ke svobodě projevu (mezigenerační předávání hodnot)*, poslanec Ing. ALEŠ JUCHELKA (ANO) – *Definice poplatníka ve 21. století v návaznosti na financování médií veřejné služby*, poslanec Mgr. JIŘÍ KOBZA (SPD) - *Svoboda slova a*

právo na pravdu, vedoucí Katedry mediálních studií Metropolitní univerzity Praha prof. JAN JIRÁK - *Svoboda slova v médiích*, moravský advokát a vysokoškolský učitel doc. ZDENĚK KOUDELKA – *Právní aspekty vypnutí webů v únoru 2022*, vysokoškolský pedagog JUDr. ONDŘEJ DOSTÁL – *Dezinformace a svoboda slova (obecně a v judikatuře ESLP)*, spisovatel MICHAL SEMÍN - *Je cenzura projevem síly, nebo slabosti?*, a ze Společnosti pro obranu svobody projevu Ing. VLASTIMIL VESELÝ – *Svoboda projevu v éře digitálních platforem jako hlavních veřejných fór*, a DANIEL VÁVRA – *Praktické příklady omezování svobody slova*. Nepřítomný senátor Ing. TOMÁŠ JIRSA (ODS) – *Svoboda projevu jako nejdůležitější odkaz roku 1989*, dodal svůj příspěvek písemně a byl přečten.

Jak se shodla většina účastníků - mj. senátor Lumír Aschenbrenner – ODS, zakládající členka ODS Milena Kozumplíková nebo spisovatel Benjamin Kuras, svoboda slova začíná být zpochybňována a její nositelé bývají často nálepkováni a kritizováni mainstreamem a menšinami. Tomuto trendu je nutno společně čelit.

Z příspěvků přednesených na konferenci byl vydán sborník – DANIELA KOVÁŘOVÁ ed. *Svoboda projevu a po projevu: sborník ze semináře*. Praha: Zdeněk Rampas – Nová vlna, 2023. 75 stran. ISBN 978-80-88343-67-7.

Redakční rada časopisu

Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D. <i>Předseda</i>	<i>AMBIS vysoká škola, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno</i>
prof. Vladimír Belych, DrSc.	<i>Právnická fakulta, Uralská státní univerzita, Jekatěrinburg, Rusko</i>
Doc. Akos Cserny, Ph.D.	<i>Univerzita tělesné výchovy, Budapešť, Maďarsko</i>
Prof. JUDr. Jozef Čentěš, Ph.D.	<i>Generální prokuratura Slovenska Bratislava, Univerzita Komenského, Bratislava</i>
Doc. Ing. Jaroslav Dočkal, CSc.	<i>Střední škola informatiky, poštovníctví a bankovníctví, Brno</i>
JUDr. Ing. Zdeněk Dufek, Ph.D.	<i>Fakulta stavební, Vysoké učení technické, Brno</i>
Prof. Ivan Halász, Ph.D.	<i>Národní univerzita veřejné služby, Ústav práva Maďarské akademie věd, Budapešť, Maďarsko</i>
Doc. JUDr. Milan Hodás, Ph.D.	<i>Právnická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, Slovensko</i>
Doc. Ing. Radoslav Ivančík, Ph.D.	<i>Akademie Policejního sboru, Bratislava – Slovensko</i>
Doc. JUDr. Ing. Radek Jurčík, Ph.D.	<i>Mendelova univerzita Brno</i>
Prof. Ing. Ludvík Juříček, Ph.D.	<i>Vysoká škola DTI, Dubnica nad Váhom, Slovensko</i>
Mgr. Pavel Kandalec, Ph.D.	<i>Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno</i>
JUDr. Petr Kolman, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Doc. JUDr. Jan Kolouch, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Prof. Dr. Antoni Olak	<i>Vysoká škola veřejné a individuální bezpečnosti, Katovice</i>
Prof. JUDr. Petr Průcha, Ph.D.	<i>Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno</i>
Doc. Ing. Milan Jan Půček, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
JUDr. Filip Rigel, Ph.D.	<i>Univerzita Hradec Králové</i>
RSDr. Petr Rožňák, CSc.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Doc. JUDr. Jan Svatoň, CSc.	<i>Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno</i>
Ing. Renata Skýpalová, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
Prof. Dr. Bogusław L. Ślusarczyk	<i>Řešovská univerzita, Rzeszów – Polsko</i>
Doc. JUDr. PhDr. Ivo Svoboda, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Brno</i>
Mgr. Irena Tušer, Ph.D.	<i>AMBIS vysoká škola, Praha</i>
JUDr. Renata Vesecká, Ph.D.	<i>Vysoká škola finanční a správní, Praha</i>

Adresa redakce

AMBIS vysoká škola, a.s.
Časopis Právo a bezpečnost
Šujanovo nám. 1, 602 00 Brno
zdenek.koudelka@mail.ambis.cz

Vydává:

AMBIS vysoká škola, a.s.
Lindnerova 1
108 00 Praha-Libeň

Tisk:

NOVPRESS s.r.o.
Nám. Republiky 15
614 00 Brno-Židenice

Registrováno Ministerstvem kultury pod číslem E 21228.

ISSN 2336–5323; www.pravoabezpecnost.cz

Časopis Právo a bezpečnost vychází od roku 2014 v Brně.

Datum vydání: 31. 8. 2023

Objednávky předplatného přijímá vydavatel, cena předplatného je 600 Kč ročně, jednotlivé číslo stojí 200 Kč a lze jej zakoupit na adrese redakce. Vychází 3x ročně.

www.pravoabezpecnost.cz